

I LAISVĖ

Šiame numery:

LIETUVA OKUPACIJOJE

Rašo:

VYTAUTAS VAITIEKŪNAS

JULIUS VIDZGIRIS

LEONAS GALINIS

MEČYS MUSTEIKIS

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖ

Rašo:

VYTAUTAS VOLERTAS

POVILAS GAUČYS

Idėjos spaudoje

T U R I N Y S

Vytautas Vaitiek nas: Lietuva okupa- cijoje	1
Julius Vidzgiris: Psichologinis karas	27
Leonas Galinis: Nuolatinis pan i trau- kymas	30
Me ys Musteikis: Kult rinio gyvenimo apžvalga pavergtoje Lietuvoje (1962 m.).....	36
Vytautas Volertas: Reikalingas pasau- lio lietuvi seimo žodis	... 45
Povilas Gau ys: Lietuvi bendruome- n s ikagoje pradžia	51
Kun. L. Jankus: Balfio praeitis ir ateitis	57
Id jos spaudoje.....	61
Vatikanui šypsomasi, o apaštalam keliamos bylos.....	63

Redaguoja — Redakcijos kolektyvas: vyr.
redaktorius — Stasys Daunys, redakto-
riai — Petras Bagdonas, Juozas Baužys,
Vladas B t nas, Vincas Rygertas.

Redakcijos adresas — Laisv , 2801 W. 38
St, Chicago 32, Illinois. Telef.: Cliffside
4-2139.

Viršelio vinjet — dail. T. Valiaus
* * *

Administratorius — Kostas Bružas

Administracijos adresas: Laisv , 10734 S.
Eberhart Ave., Chicago 28, 111. Tel. IN 8-6189
* * *

LAISV — TOWARD FREEDOM, Lithu-
anian quarterly of politics. Address: 2801 W.
38 St., Chicago 32, Ill. **Business manager:**
K. Bružas, 10734 So. Eberhart Ave., Chicago
28, Illinois.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI

Administracija d koja vi-
siems tiems, kurie jautriai
atsiliep paraginim su-
tvarkyti savo prenumerat
s skaitas. Administracija
prašo ir tikisi, kad ir visi
kiti, gav paraginimo laišk-
kus, nedelsdami atsilieps
prašym .

LAISVE METIN PRENUMERATA:

JAV ir Kanadoje \$3,00;
Užsienyje \$2,00.

ATSKIRAS NUMERIS:

Vienas doleris

Laisv skaitytojai, pa-
keit savo adresus, tuojau
praneškite savo adres ad-
ministracijai.

Norintieji Laisv žur-
nal gauti oro paštu pri-
moka faktines oro pašto
išlaidas.

Lietuva okupacijoje

Lietuv aplank , nors b t ir geros valios, sp džius parsiveža paviršutiniškus. Ne tik d l to, kad mat dažniausiai tik tai, kas buvo rodoma: kad rodomi dalykai dar buvo specialiai rodydami paruošti, pagražinti; bet ir d l to, kad bendresnes, visuotinesnes išvadas teisingiau galima daryti tik iš didesnio kiekio fakt bei palyginim laiko ir vietos perspektyvoje. Tada aišk ja okupanto planas, pagal kur kei iamas Lietuvos veidas; aišk ja taip pat kiek ir d l ko kli va to plano vykdymas. Tokias studijas vykdo **Laisv** ir kiti laikraš iai. Pastaraisiais metais š studijin reikal atkreip daugiau d mesio ir Lietuvos Laisv s Komiteto žmon s. Vieno j **1962 pad ties apžvalgin santrauk ia skelbiame**. Joje skaitytojas ras atsakymus iš sovietini šal tinių klausimus, kurie yra populiar s ar bent populiarinami: ar Lietuvos gyvenimas sukasi liberalizacijos ar okupacini varžt veržimo linkme; ar Lietuvoje stipr ja savivalda ir lietuvi dominavimas ar maskvinis centralizmas ir rusifikacija; ar ir kiek Lietuvos kyje praktiškai taikoma technika ir koks vaidmuo tebetenka rank darbui: kaip nutinka, kad "socialistinis" žem s kis, kuriame yra 95% žem s, visos m sos tepagamina 42% ir 38% pieno, o priva iai dirbdami 5% žem s pagamina likusius 58% m sos ir 62% pieno; ar Lietuvos žmoni darbo vaisiai eina darbo žmogaus - baudžiauninko gerovei kelti, ar darbo žmogaus priži r toji biurokratui; ir t.t.

REDAKCIJA

Vytautas Vaitiek nas

BENDRA KRYPTIS

Okupuotos Lietuvos gyvenime 1962 b dingiausias reiškinys buvo Kremliaus kinio centralizmo užmaios. Jos ryškiausiai pasirod Sov. S-gos kompartijos centro komiteto lapkri io 23 nutarime. Pagal t nutarim 1957 sukurto "respublik " liaudies kio tarybos subordinuotos naujai steigtai Sov. S-gos liaudies kio tarybai; "respublik " kapitalinis statybos reikalai sucentralizuoti Sov. S-gos statybos komitete. Bal-

tijos valstyb s ir Karaliau iaus sritis sublokštos vien kin vienet , o kai kuri kio sri i administracija apima dar ir Leningrado sritis, pvz. "Energtinio kio Šiaur s - Vakar Sistema" arba "Vakar Baseino Žuvies Pramon s Valdyba." Pirmajai priklauso elektrinis nuo Leningrado iki Karaliau iaus, antrajai — j r žvejybos uostai, žuvies apdirbimo pramon , laiv remonto mon s, etc.

kinio centralizmo sriautas atsiliepi ir kitoms okup. Lietuvos gyve-

nimo sritims. Pvz. net Lietuvos Moksl Akademija paversta tik Sov. S-gos Moksl Akademijos priklausu (Komjaunimo Tiesa, 1962 rugs jo 14, lapkri io 20, 23; Švytu-rys, 1962 Nr. 21, p. 27).

I. POLITIKA

Kompartijos tinklas

Pagal Komunist (1962 Nr. 10, p. 18-22) okup. Lietuvoj yra 4653 partin s cel s su 70,068 nariais. Tai gi 1962 kompartijai priklaus 2,5% okup. Lietuvos gyventoj . Iš 1865 kolchoz tik 9 neturi partin s cel s. Partijai priklauso: 91,1% sovchoz direktori , 83,7% kolchoz pirmi- nink , 22,2% žem s kio specialist , 23,8% ferm vadov , 18,1% brigadi- nink ir grandinink , 9,1% mecha- nizatori , bet tik 2,1% kolchozinink . 54% vis partie i yra žem s kyje ir 46% — miestuose (Kom- jaunimo Tiesa, 1962.7.22.). Partijos centras skundžiasi, kad partiniai ra- jon pareig nai dirbtiniu b du didi- na žem s kyje partie i skai i , priskaitydami žem s kiui ir tuos partie ius, kurie pastoviai gyvena ir dirba miestuose.

Pagal Sov. S-gos kumpartijos CK lapkri io 23 nutarim (lig tol tetu- r jo vadinam biur), 9 nari biur pramon s reikalams ir 7 nari biur žem s kiui. Pagal t pat Sov. S-gos kompartijos CK nutarim pa- naikinti Lietuvos kompartijos rajoni- niai komitetai, ir vietoj j steigti prie žem s kio teritorini -gamybi- ni valdyb kompartijos žem s kio gamybiniai komitetai (41), o pra- mon s reikalams — 24 kompartijos pramon s gamybiniai komitetai. Kompartijos gamybiniame komitete vidutiniškai bus 21 atsakingas tar- nautojas ir po kelet asmen tech-

niškam darbui (Komjaunimo Tiesa, 1962.12.8.).

B dingas partijos moral s lygio kritimas. Nors oficialiai skelbiam, kad "Partija — tai m s epochos — protas, garb ir s žin ", bet faktiškai ir pats centro komitetas skundžiasi partiniais grobstytojais, spekuliantais, buvusiais šauliais ir net aktyviais tikin iaisiais (Tarybin Mokykla, 1962 No. 3, p. 1, Komu- nistas, 1962 No. 10, p. 19). N ra retenyb , kad tas ar kitas "partinis kandidatas susid jo su grupe grobs- tytoj ", arba kad tas ar kitas partie- tis "pašalintas iš partijos už nes žiningum ir moralin -buitin pa- krikim " (Komunistas, 1962 Nr. 3 p. 67). V lgi kai kurie partie iai ša- linasi nuo dalyvavimo partijos gy- venime ir faktiškai "atsiduria už par- tijos eili ". Pasitaiko net toki partie i , kurie savo nario knygel pa- lieka partijos biure, kad neb t nu- statytas j priklausymas partijai (Komunistas, 1962 No. 3, p. 67, Valstie i Laikraštis, 1962. 6, 13). O pasitaiko ir toki partie i , kurie dr sta apsitaisyti dažnytiniais drabu- žiais ir nešti kryži dažnytini lai- dotuvi procesijos priekyje. (Ibid.). Kaip toli nu j s partin s drausm s ir moral s nepaisymas matyt iš Tiesos (1962.4.24) žinut s, kad centro komiteto narys P. Variakojis ir kan- didatas bendrininkavo su gauja ky- šinink ir grobstytoj ir buvo nu- bausti pirmasis 5 metus kal ti, ant- rasis — 3 metus. Suprantama, jau pjriėš teism jiedu buvo išguiti iš CK. Faktiškai tie du partijos dignito- riai stengeisi, pasinaudodami savo pad timi, par pinti savo rajonui sta- tybini medžiag , tr š ir kit okup. Lietuvoj vis dar sunkiai gaunam dalyk . Ir tas j "vietininkiškumas" nepatiko Kremlui.

Komsomolas

Okup. Lietuvos komsomolas, kaip kad ir kompartija, nėra savarankiška lietuvi organizacija, o tik Sov. S-gos komsomolo dalinys.

Lietuvos komsomolas skaičiuoja 165,000 narių, tarp jų 25,000 mokyklinio jaunimo (**Tarybinis Mokytojas**, 1962.4.15). **Komjaunimo Tiesa** (1962.6.23) skundžiasi, kad kolchozuose komsomolo celės dažnai yra neegausios, tik po 2-5 narius. Be to nariai šalinasi veiklos ir net slepia nuo savo artimųjų priklausymą komsomolui. O pasitaiko ir toki, kurie slapta lanko pamaldas, slapta tuokiasi bažnyčioje ir negerbia "socialistinės nuosavybės" (**Komjaunimo Tiesa**, 1962.11.16). Mokyklose, ypa aukštosiose, komsomolo narių daugia. Pvz. Žemės kio Akademijoje 96% vis studentų priklauso komsomolui (**Komunistas**, 1962 Nr. 8. p. 52). Tačiau komsomolo vadai nepatenkinti, kad ir mokyklų komsomolo nariai — tatau ypa pabrėžiama apie konservatorijos ir dailės instituto studentus — bodisi komsomolo veikla, susirinkimus stengiasi kiek galdami trumpinti, nes neranda "apie ką kalbėti" (**Komjaunimo Tiesa**, 1962. 11.11). Mažai to, ta pati **Komjaunimo Tiesa** piktinasi, kad "netgi pirmakursiam nėra svetimos nihilistinės nuotaikos", kad pasitaiko studentų komsomolo narių, kurie Sov. S-gos "gyvenimo trūkum kartais išpučia iki apibendrinimo ir kai kada net nusirita kapitalistinio pasaulio liaupsinim."

Lietuvos komsomolo pastangos nukreiptos du taikinius: (a) "kelti darbo našumą, savikainos mažinimą", (b) "kovoti su praeities atgyvenomis." Tam prie teritorinių ga-

mybinių kolchoz-sovchoz valdybų steigti "komsorg" etatai. Tam organizuojami "komsomolo prožektoriai" arba "komsomolo kontroliniai postai". Tai yra moni, kolchoz, sovchoz komsomolo grupės, kurios žiri, kad darbininkai gerai dirbt, kad nebūt eikvojamos žaliavos ir grobstomi gaminiai (**Komjaunimo Tiesa**, 1962.1.26; 3.28; 5.18 ir 23).

Komsomolui gali priklausyti "vaikiniai ir merginos nuo 14 iki 28 metų amžiaus". (Statuto 4 str.). Jaunimui nuo 7 iki 4 metų amžiaus komsomolui muose ir jo vadovaujama veikla pionieri organizacija. Komsomolo statutas (51 str.) nustato, kad "pionieri organizacija kartu su mokykla auklėja pionierius ir moksleivius sitikinusiais kovotojais už Komunist Partijos reikal." 1962 gegužės 19 okup. Lietuvos pionieriai drauge su Sov. S-gos pionieriais, kuri jie yra priklausinys, švent 40 metų pionieri organizacijos sukakt. Savo sveikinime Chruščiovas visiškai išjung pionieri tautiškim ir ragino juos "mūlti savo didžią daugianacionalinę T. Vyn." Lietuvoj skaičiuojama 160.000 pionieri (**Komjaunimo Tiesa**, 1962.5.19; **Tarybinis Mokytojas**, 1962.4.15).

Administracija

Nors "LTSR" konstitucijoje numatyta ir užsieni reikal "ministerija." tačiau 1961 mirus "ministeriui" K. Preikšui, lig šiol ta vieta tebevaikuoja.

Pagal Sov. S-gos kompartijos kovos 22 nutarim okup. Lietuvoj buvo steigta "žemės kio produkt gamybos ir paruoš ministerija" ir 34, viliu padidinta iki 41, teritorinės - gamybinės žemės kio valdybos, panaikinta žemės kio ministerija, pa-

ruoš ministerija, vyr. sovchoz valdyba ir 56 rajonin s žem s kio produkt supirkimo inspekcijos (**Valstie i Laikraštis**, 1962.4.8.). Viršum žem s kio "ministerijos" ir šalia "ministeri tarybos" žem s kiui vadovauti steigtas "respublikinis komitetas", kurio pirmininku yra kompartijos 1-sis sekretorius.

Ryšium su sunkumais apr pinant gyventojus kasdieninio vartojimo prek mis pagal Kremliaus dekret okup. Lietuvoj buvo steigta "Vyr. Buitinio Gyventoj Aptarnavimo Valdyba" ir jos jurisdikcijai perduotos Prekybos "Ministerijos", "kooperatyv s jungos" ir teatro draugijos mon s (Komjaunimo Tiesa, 1962. 11. 14).

Vietoj buvusios valstybin s kontrol s pagal Kremliaus nutarim steigtas "partin s-valstybin s kontrol s komitetas". Taip pat pagal Kremliaus potvark rajon ir miest žinioje buvusios siuvyklos, odos ir avalyn s mon s ir bald dirbtuv s perduotos "liaudies kio tarybai", kuri v liau subordinuota Sov. S-gos kio tarybai (**Tiesa**, 1963, 1. 11.).

At mus iš rajon ir miest vietin s smulkios pramon s mones, o žem s kiui steigus teritorines valdybas ir prie j nuk lus kompartijos gamybinius komitetus, labai susiaur jo rajon administracijos funkcijos, vaidmuo ir biudžetas (**Komjaunimo Tiesa**, 1962. 12. 8). Mat, vietiniams organams, kokie jie beb t , pirmiau r pi savi reikalai, o ne "s junginiai". Rajon skai ius ir ribos priderintos prie žem s kio teritorini valdyb — 41.

"Rinkimuose" Sov. S-gos aukš-iausi soviet okup. **Lietuvai pirm kart buvo Kremliaus primesti 3 "deputatai"**, kurie ne tik Lietuvoje negyvena, bet ir nei tarnybini , nei joki kit ryši su Lietuva neturi: P.

Jefimovas, Sov. S-gos armijos ir laivyno vyr. politruko pavaduotojas, D. Polikarpovas, Sov. S-gos kompartijos CK skyriaus ved jas ir V. Žotovas, Sov. S-gos plano komiteto pirm. pavaduotojas Švyturys, 1962, nr. 7, p. 4).

Nauji baudžiamieji potvarkiai

Nuo vasario 15 padidintos bausm s: 1) už milicininko žeidim vietoj 6 m nesı — iki 12; vietoj iki 60 rubli baudos — iki 100; 2) už pasipriešinim milicijai vietoj iki 3 met kal jimo — iki 5; 3) už pasik sinim primušti ar užmušti milicinink vietoj nuo 3 - 12 met kal jimo iki 15 met kal jimo su prid tine nutr mimo bausme iki 5 met , o sunkinanim iomis aplinkybmis — mirties bausme (**Komjaunimo Tiesa**, 1962. 4. 26.).

Nuo vasario 15 mirties bausm vesta ir nusikaltusiems išžaginimu, vietoj buvusios iki 10 met kal jimo bausm s (**Tiesa**, 1962, 4. 26.). Nuo vasario 20 už kyšininkavim vietoj buvusios iki 10 met kal jimo vesta iki mirties bausm s intinai (Ibid.). Nuo lapkri io 14 naujai vesta iki 3 met kal jimo bausm už š rim gyvuli ar paukš i "duona, miltai, kruopomis ir kitais maisto produktais, perkamais valstybin se ir kooperatin se parduotuv se" (**Valstie i Laikraštis**, 1962. 11. 14.). Kadangi praeit vasar Vilniuje ir kituose okup. Lietuvos miestuose stigo duonos, sovietin administracija ir sugalvojo to tr kumo kalt suverstı tariamiems spekuliantams. Nuo geguž s 24 veikia potvarkis, kad "neturint reikiamo leidimo, statomi, pastatyti ir perstatyti gyvenamieji namai, pastatai ir rengimai... rajono vykdomojo komiteto sprendimu gali b ti statytojo s skaita nugriau-nami arba konfiskuojami" (**Valstie-**

i **Laikraštis**, 1962. 3. 23.). Šis potvarkis atkreiptas pirmiausia prieš kolchozininkus, kurie, brangindami savo senas sodybas, nenori keltis kolchoz kumetynus, delsia j statyb , o savo sodyb gri van ius patus taisy ir perstato be sovietin s administracij os leidimo.

Teisminis teroras

Vasario 10 už nusižengimus svetimos valiutos taisykl ms 4 asmens pasmerkti myriop, kiti 4 — kal ti nuo 4 iki 10 met . Balandžio 18 už spekuliacij m sa 1 asmuo pasmerktas myriop, kiti 2 — kal ti po 13 ir 15 met . Liepos 18 už nusižengimus svetimos valiutos taisykl ms 6 asmens ir už avalyn s spekuliacij 20 asmen pasmerkti nuo 7 iki 12 met kal ti. (**Komjaunimo Tiesa**, 1962. 1. 31; **Valstie i Laikraštis**, 1962. 4. 20; **Tiesa**, 1962. 7. 18, 19).

Kita r šis sovietinio teroro teismo auk — buv. **partizanai**. Birželio 17 pasmerktas myriop buv. partizan grup s vadas J. Streikus, o kiti 2 buv. partizanai — kal ti po 10 ir 15 met . Liepos 1 d. pasmerktas myriop "Vy io" apygardos buv. partizan vadas K. Riauba (**Tiesa**, 1962.6. 17, **Valstie i Laikraštis**, 1962. 7. 1.).

Tre ia r šis sovietini teismo teroro auk — buv. Vokie i armijos pagalbiniai batalion kariai. Spalio 4 pasmerkti myriop 8 buv. batalijon kariai už 1941-42 met tariamus karo nusikaltimus, nepaisant senaties, n sovietini amnestij , o spalio 20 — kiti 9 buv. kariai (**Komjaunimo Tiesa**, 1962. 10. 5, 21).

Rusifikacija ir indoktrinacija

1962. 3. 18 okup. Lietuva Sov. S jungos aukš iausi soviet "išrin-

ko" 31,5% nelietuvi , Lietuvos komsomolo suv-me 1962. 3. 25-6 prezidiume buvo 22,5% rus , sekretoriata — 27, 3%, nutarim komisijoj — 23,7% rus . Suvažiavimas "išrinko"

Lietuvos komsomolo CK 23% rus , CK kandidatus — 33,3%, revizijos komisij — 30,8% rus : Lietuvos komsomolui Sov. S-gos komsomolo suvažiavime 1962. 4. 16-20 atstovavo 35% rus , žem s kio biure — 43% (Švyturys, 1962, nr. 7, p. 4; **Komjaunimo Tiesa**, 1962, 3 26 ir 28; 12.9).

Komjaunimo Tiesos bendradarbi didžioji dalis yra rusai. Kai kuri numeri 75% autori yra rusai. Lietuvos komsomolo suvažiavimas reikalauja, kad "komjaunimo organizacijos privalo pad ti gerinti jos (rus kalbos) d stym ", privalo "kolchozuose, sovchozuose, mon se "sudaryti ratelius rus kalbai studijuoti" (**Komjaunimo Tiesa**, 1962.2.2.). Kolchoz saviveiklininkai reikalaujami savo repertuar greta tautini šoki traukti "rus , gud ir kit sovietini taut šokius", o sporto m g jai skatinami "taut draugystei" su eliabinsko srities ir kit "brolisk respublik " sporto m g -jais (**Komjaunimo Tiesa**, 1962. 2. 2; **Tiesa**, 1962. 4. 15).

Komjaunimo Tiesa (1962. 12. 18) piktai bara tuos komsomolo vadovus, kurie neprenumeruoja rus laikraš i . "Daugeliu kalb kalba m s gamyklos darbininkai", rašo **Komjaunimo Tiesa** (1962. 12. 30) apie gr žt fabrik , "bet jie turi bendr kalb — rus ".

Bet ypa intensyvi rusifikacija mokyklose. Tarybin s Mokyklos žurnalo autori per 27% yra rusai. Apie 4% straipsni eina rus kalba. Krašto pažinimo mokini b reliai pirmiausia kreipiami susipažinti su

soviet armijos kariais, karo metais buvusiais ar žuvusiais Lietuvoje. Mokyklose jiems taisomi albumai. Jie Lietuvos išvaduotojai (**Švyturys**, 1962 Nr. 9, p. 22, 26; **Jaunimo Greitos**, 1962 Nr. 4, p. 9, Nr. 5, p. 21; **Tarybinis Mokytojas**, 1962. 2. 22.). Lietuvos mokykloms komsomolas ir pionieriai turi organizuoti "vairi tautybi" bendrus laužus, "abiturient išleistuves", ir kitokius "kolektyvinius susitikimus" turi keistis delegacijomis vairi sovietini švenčių progomis; turi susirašinti (žinoma, rus kalba) su "broliška respublika" pionieriais. Pvz Kauno A. Mickėvičiaus mokyklos pionieriai "palaike ryšius beveik su 130 STRS miestų ir kaimų pionieriais". Mokyklose taisomi specialūs Sov. Sąjungos žemėlapiai, kurie vėliau mis atžymi vietas, su kuriomis pionieriai susirašina. Mokyklų turistai turi bendrauti su Rusijos mokyklų turistais. O mokyklų pramogoms skatinami "literatūros vakarai rus kalba" ir vairi tautiškosios ir dainos" (**Komjaunimo Tiesa**, 1962.12.9; **Tarybinis Mokytojas**, 1962. 12. 5 ir 9; **Tarybinis Mokykla**, 1963. Nr. 1. p. 16; **Komunistas**, 1962 Nr 8 p. 26). Mokytojams rusinti labiausiai vartojamos atostogos. Jų metu jie turi lankytis Maskvoje, Leningrade ir "broliška respublika" mokyklose susipažinti "su gamybinio mokymo, darbinio auklėjimo, atskirų dalykų dėstymo, vadovavimo mokykloms patyrimu". **Visi vadovai vadinami politiniams švietimui yra tik rusų autoriai ir tik rus kalba** (**Komunistas**, 1962 Nr. 9, p. 46; **Tarybinis Mokykla**, 1962 Nr. 12, p. 3; **Tarybinis Mokytojas**, 1962. 6. 25.).

Rusijos imperializmo indoktrinacijai proga buvo Sov. Sąjungos steigimo 40 metų sukaktis. Gruodžio 28 d.

Tiesa tikino, kad "rusų tauta padarė daug, labai daug, kad padėtų anksčiau atsilikusioms tautoms" ir "Rusijos Federacijos dėstytojai ir specialistai pokario metais padėjo mūsų respublikai išsiauginti, išmokyti dėstytojus" (Kad Rusijos NKVD Lietuvos dėstytojus likvidavo areštais, deportacijomis ir žudymais — to **Tiesa** neprisimena.) Savo ruožtu **Komjaunimo Tiesa** (1962. 9. 8.) pašlovino Sov. Sąjungą kaip "laisvanorišką ir lygiateisę sąjungą", tikindama, kad lietuvių tautai svarbu yra "stambios rinkos ir stambios valstybės pranašumas", ir kad "kultūros nacionalinės formos keičiasi", kad "1959 surašymo metu milijonai nerūsų ... gimtąją kalbą užrašė rusų kalbą", nes "glaudus tautiški... iškelia vieningos tarptautinės (rusų) kalbos reikalingumą". Lygia greta su liaupsėmis rusams eina Vakarų niekinimas. **Tarybinis Mokykla** 1962 Nr. 12., p. 5) taip aprašo visuomenės mokslo pamokas:

Mokiniai akivaizdžiai pamatė, kaip išaugo sovietinės šeimos pajamos... ir kaip sumažėjo realios amerikiečių šeimos pajamos... ir kiek jos (pajamos) mažesnės, negu tarybinio darbininko... Mokytojas kalba apie darbininkams uždedamą mokesį ir augimą JAV, ... apie padėtį pensininkams, amžiaus darbininkams, negrą, iš kurių darbo atlyginimo monopolijos kasmet 'sutaupo' 86 milijardus dolerių.

O istorijos mokytojus specialioje konferencijoje (1963 sausio 4-5) Institutas tokiomis temomis: "Kai švietimo mokyklų mokslinio tyrimo kurie istorijos dėstytojai klausimai SSKP XXII suvažiavimo nutarim švietimoje"; "Karo ir taikos klausimų nagrinėjimas, dėstytojų istorijos XI klasėje"; "Karo kurstytojų demaska-

vimas per istorijos pamokas"; "Darbinink klas s — pagrindin s pasaulio revoliucinio pertvarkymo varomuosios j gos — vaidmens atskleidimas per istorijos pamokas"; "Komunistinis aukl jimas d stant istorij "; "Proletarinio internacionalizmo ugdymas per istorijos pamokas"; "Taut nacionalinio išsivadavimo nagrin jimas per istorijos pamokas (**Tarybin Mokykla**, 1963, Nr. 1, p.47). **Tarybinis Mokytojas** (1962. 10.7) liaupsina mokytojus, kurie "ir gramatikos ir skaitini pamokose puikiai panaudoja TSKP programos teiginius" ir bara tuos, kurie "dar mažai panaudoja KP programos teiginius literat rini rašini temomis".

Indoktrinacijai specialius kadrus ruošia vakarinis marksizmo-leninizmo "universitetas" (668 studentai), didesniuose miestuose veikian ios vakarin s "ekonomijos, ateizmo ir filosofijos mokyklos", "65 ideologin s komisijos, 116 metodini taryb ..., 145 politinio švietimo kabinetai (**Komunistas**, 1962, Nr. 8, p. 58, 62; Tiesa, 1962, 6. 21). Indoktrinacij vykdo 18,000 agitatori iš politini ir mokslini žini skleidimo draugijos ir apie 600 menini agitbrigad (**Tiesa**, 1962. 4. 15; **Komjaunimo Tiesa**, 1962. 10. 26).

II. KIS

1962 pramonin produkcija

Neskaitant produkcijos t moni , kurios yra Kremliaus tiesiogin je žinioje ir t smulki mon li , kurios tik met gale iš vietini vykdomojo komiteto buvo perimtos "respublikos" žinion, "respublikin s" - mon s 1962 pagamino (skliausteliuose 1961 duomenys): (I) elektros energijos 1,396 (1.296) mil. kwh;

1,118,00 (2,082,000) ton durpi ; (II) 10,400 (9,639) metalo piovimo stakli ; 17,300 (14,800) elektrosuvininimo agregat ; 17,800 (17,500) elektrosuvininimo transformatori ; 42 (39) mil. rb. vert s prietais , automatizavimo priemoni ir atsargini dali ; 3,508,200 (3,201,000) elektros skaitikli ; 1,449,100 (1,158,000) mažo galingumo elektros motor (1961 buvo pagaminta 48,400 elektros motor ir 100 kw galingumo); 19,600 (18,300) kilnojam kompresori ; 57,300 m² (54,500) šildymo katil ; 92,900 (101,600) m³ radiatorai ; 210,900 (195,700) emaliuot ketaus voni ; 6,5 mil. rb. vert s žem s kio mašin (1961 buvo min ta 2,002 "fuchteliai" ir 1,029 šutintuvai); 4,284(2,401) m šlo kraitytuv ; 124,000 automatini girdykl galvijams (1961 negamino); 4,233 užkabinam runkeli keltuv (1961 negamino); 118 agregat vitaminini žoli miltams gaminti (1961 negamino); 16,400 dantini ak i (1961 negamino); 200 dobil s jam j (1961 negamino) ; (III) 560,000 (510,000) m³ padarin s miško medžiagos; 29,600 (28,800) m³ faneros; 32,000 (31,600) ton celiulioz s; 51,800 (49,900) ton popieriaus; 36,800 (36,400) ton kartono; 23,5(20) mil. rb. vert s bald ; (IV) 728,000 (544,000) ton cemento; 181,700 (204,900) ton kalki ; 41,4 mil. (39,3 mil.) šiferio plokšteli ; 10,3 (9,9) mil. m³ minkštos stogin s medžiagos; 579,2(589,8) mil. plyt ; 618,800 (441,000) m³ betono surenkam konstrukcij ; 140,2 (92,3) mil. drenažo vamzdži ; (1961 buvo pagaminta dar 69,700 m³ ksilitolini plokšteli , kuri 1962 jau negaminta; (V) 275,300 (243,900) dviara i ; 44,100 (40,500) radio imtuv ;

47,800 (40,200) magnetofon ; 109,000 (77,500) dulki siurbli ; (1961 buvo min ta ir 50,000 geležini lo v , kuri 1962 jau negaminta); 56,9 (53.5) mil. m² audini , 12,5 (11,00) mil. m² linini ; 17,1 (16,00) mil. m² medvilnini ; 10,6 (10,1) mil. m² vilnioni ir 17,7 (16,4) mil. m² šilkinini ; 11,600 (11,900) ton lin pluošto; 23,9 (22,5) mil. trikotažo gamini ; 37,1 (35,9) mil. por kojini ; 8.3 (7,8) mil. por odini bat ; 3,8 (3.5) mil. por gumin s avalyn s; 499,000 (572,000) por veltini ; 118.3 (113) mil. rb. vert s siuvini ; (VI) 148,900 (144,400) ton m - sos; 147,200 (106,900) ton sugauta žuvies; 25,200 (23,900) ton svies - to; 132,900 (123,000 ton pieno; 142,600 (151,600) ton smulkaus cukraus; 28,500 (26,800) ton konditerijos gamini ; 6,700 (6,500) ton augalinio aliejaus; 87,7 (83,7) mil. d žu i konserv ; 65 (60) mil. litr alaus; 24 (21) mil. litr; bealkoholini g rim ; 8,583 (8,938) mil. papiros ; 16,700 (14,900) ton muilo; [nepažym ta visai spirito gamyba. kurios 1961 rodyta 12,7 mil. litr] (Tiesa, 1961.1.22).

Nors bendroji pramon s produkcija, palyginti su 1961, 9,3% padid - jo, ta iau 1962 produkcijos plano atskiros pramon s šakos ne vykd . **Iš viso 1962 produkcijos plano nevykd 10% vis moni , o darbo našumo pak limo plano ne vykd 19% vis moni ir gamybos savi - kainos mažinimo plano — 20% mo - ni .** Taip pat ne vykdytas 1962 kapitalistin s statybos planas. 13,8% vis moni dirbo su nuostoliu, kurio bendra suma 7 mil. rubli . (Tie - sa, 1963. 1.11.).

Pramonin produkcija 1963 plane numatyta padidinti, palyginti su 1962, 8,7%: maisto pramon s 7,6%,

mašin statyboj 21% ir lengvosios pramon s — 4%. Darbo našumas numatyta pakelti 4,4%, o gamini savikaina — 1,4% sumažinti. Kapitaliniams d jimams numatyta 271 mil. rubli , t. y. 21% daugiau kaip 1962, nors mokykl , ligošoni ir kit švietimo ir sveikatos staig statybai padidinta tik 7% (Tiesa, 1963. 1. 11.).

1962 gruodžio 12 Kremlius paskyr okup. Lietuvai 1963 m. 629,954,-000 rubli biudžet) okup. Latvijai — 525,054,000, okup. Estijai — 350,860,000), taip pat nutar gr - žinti 71,9% apyvartos mokes io ir 50% nuo realizuojamos vidaus išlo - šiamosios paskolos sumos. Okup. Lietuvos aukš iausias sovietas 1963. 1. 11. t Kremliaus paskirt biudžet padidino iki 640,247,000 rubli . Tie 10,293,000 rb., prid tieji prie Krem - liaus skirto biudžeto, yra okup. Lie - tuvos miest ir rajon pajamos, kurios n ra tiesiogin j Kremliaus ži - nioj. **Tad okup. Lietuva disponuoja tik 1,6% savo biudžeto, o 98,4% priklauso nuo Kremliaus.**

Palyginti su 1962 metais, 1963 biudžetas 8% didesnis, t.y. maždaug tiek % didesnis, kiek % didesn numatyta pramon s gamyba. Iš apyvartos mokes io numatyta 336 mil. (1962 — 329 mil.), iš pelno atskaitym — 178 mil. (1962—181 mil.), iš kooperatini organizacij pajam mokes io — 11 mil., iš vairi r ši asmens mokes i — 49,3 mil., iš kolchoz pajam mokes io — 4,8 mil. (Tiesa, 1962.12.14; 1963.1.11).

Okup. Lietuvos aukš iausiam so - vietui svarstant 1963 biudžet ir kio plan , plane buvus planuota produkcija ir toki moni , kuri net statybai l š nenumatyta (Tie - sa, 1963.1.12.). **Faktiškai Vilniaus planuotojai ir statybai l šas buvo**

suplanav , bet Kremlius jas nubrauk , o gamyb paliko. Pvz. kai kurios okup. Lietuvos mon s skund si, kad vietoj j planuot 2000 atsargini dali mašinoms Kremliaus tiekimo plane skirta tik 500 ir mon s gamyba d l to susitrukd .

Gamybiniai susivienijimai...

K o m u n i s t a s (1962, Nr. 9, p. 41) nurodo, kad “pramon s gamybos specializavimo srity yra rimt sprag ”, ir kad net stambi j moni s — “Komunaro” ir “Žalgirio” stakli gamykl , elektrinio suvirinimo rengim gamyklos — produkcija “neatitinka mon s gamybos profilio”. Tr kumai pašalinti prad ti organizuoti “gamybiniai susivienijimai,” tariant, kelios giminingos mon s sujungiamos viena vadovybe. Pvz. Vilniaus “Eidukevi iaus” avalyn s fabrikas, “Viktorijos” vaik avalyn s fabrikas, odos-galanterijos kombinato avalyn s dirbtuv ir Ukmerg s avalyn s fabrikas sujungti odos-avalyn s susivienijim ; “Lelijos” ir “Aušros” siuvyklos — siuvimo susivienijim ; faneros fabrikas, bald kombinatas ir ‘Beržo’ fabrikas — bald -medžio apdirbimo susivienijim . Susivienijimui vadovauja gen. direktorius, o atskir moni direktoriai sudaro susivienijimo taryb (Švyturys, 1962, Nr. 20, p. 18).

Dar didesni nei gamybos profilio yra kokyb s tr kumai. Svarstant 1963 plan , buvo kar iai pažym ta, kad “su žymiais tr kumais gaminami baldai, avalyn , drabužiai.” Ir Snie kus pripažino, kad Kauno “Raudonojo Spalio” avalyn s fabrikas išleidžia 36% gamybos broko. O Šluota juokias, kad Vilniaus gamyklos dulki siurbliai “penkias minutes pasiurbia ir sustoja,” nes j “varikliai greit perdega.” Net “ministras pir-

mininkas” Šumauskas guod si, kad “blogos kokyb s duona, saldainiai, pyragas”, kad audiniai skyl ti, d m ti, nepatvariai dažyti. **Preki inspektoriai mon se randa iki 37% broko gamini (Komjaunimo Tiesa, 1962.9.14; 12. 8; Tiesa, 1963.1.11; Šluota, 1962, Nr. 17, p. 14, Nr. 23, p. 14).** Kadangi pagal Chrušiov pa ioj Sov. S-goj kai kurios mon s išleidžia net “85% blogos kokyb s produkcijos,” tai okup. Lietuva tuo atžvilgiu vyresniojo brolio “neprievijo” ir stovi dar palygint aukštai.

Statybai tr ksta technikos

Svarstant 1963 kio plan , buvo priekaišt , kad statybos “ministerija” ir jos trestai bei valdybos blogai vykdo statybos planus ir tod l daug nebaigt statybos objekt , “daug nesumontuot rengim ”. Taip pat kliuvo ir vadinamam “Žem s kio Technikos Susivienijimui”, kuris 1962 neišnaudojo savo s matos net 3,3 mil. rubli , skirt kapitaliniam investavimui (**Tiesa, 1963.1.11**). Bet, antra vertus, LKP CK naujojo pramon s biuro pirm. J. Maniušis nurodo, kad viena iš kli i statybai yra “didesnio galingumo k limo-transportavimo mechanizm nebuvimas,” kad “eil je statyb ... rank darbo lyginamasis svoris sudaro 70% (**Komunistas, 1962, Nr. 7, p. 14, Nr. 11, p. 13**). Ogi J. Maniušio pavaduotojas biure S. Jasi nas ir pats Snie kus pripažsta, kad pakrovimo -iškrovimo darb dirban i darbinink “**78% dirba tik rankomis” ir net pagrindin s pramon s šakose iki 65% pakrovimo-iškrovimo darb atliekama rankomis (Komunistas, 1962, Nr. 9, p. 42, Komjaunimo Tiesa, 1962.12.8).**

Buitinis patarnavimas

Pats faktas, kad buitiniam gyven-toj patarnavimui 1962.11.13. okup. Lietuvos aukš. sovietas paskyr savo sesij, kalba apie reikalo opum. "Ministras pirmininkas" M. Šumauskas sesijai išklost, kad "buitinio aptarnavimo lygis dar nepatenkina", kad patarnavimo planai ne vykdyti, aptarnavimo moni tinklas dar nepakankamas", kad tr ksta viešbu i ir kirpykl ("Respublikoj" t ra 81 viešbutis su 2700 lov), kad esamoms mon ms "labai tr ksta rengim, prietais, inventoriaus, atsargini dali, mašin remontui", kad iš 1300 prekybos automat didel dalis neveikia, kad labai tr ksta valgykl ir restoran (**Komjaunimo Tiesa**, 1962.11.14). Net pagal sovietines normas okup. Lietuvos didžiuosiuos miestuos, nekalbant apie miestelius ir kolchozus, parduotuvi tinklas yra per retas: Vilniuje tik 73% reikalingo kiekio, Kaune — 62%, Klaip doj — 63% (**Liaudies kis**, 1962, Nr. 8, p. 239). Nedaug k žada ir naujai steigta "Vyriausia Buitinio Gyventoj Aptarnavimo Valdyba", nes **biurokratizmo** aptarnavime ir lig šiol jau per akis. Pvz. perkant g lyne g li g lininkas rašo 3 egz. orderio rajono kio valdybai, kuriai g li pirk jas turi už g les mok ti ir gauti nauj order g lininkui, kad g les išduot. K gali sovietiniai biurokratai pad ti, jei praeit vasar m stigtį duonos. **Ir nors oficialiai niekur neskelbiama, kad okup. Lietuvoj 1962 metais kai kurie maisto produktai buvo racio-notui, bet tai tikras faktas.** Antai, spalio 30 išleistas dekretas sako: "prekybos darbuotojai, kurie par-duoda duon, miltus, kruopas ir kitus maisto produktus **vienas ran-**

kas virš nustatytos normos (Mano pabraukta, V.V.), baudžiami pini-gine bauda iki 25 rubli." O po-tvarkio motyvuose pažymima, kad tariami spekuliantai trukdo apr pinti gyventojus min tais produktais ir kad reikia teikti "svarbi reikšm taupiam duonos ir kit maisto produkt naudojimui" (**Valstie i Laik-raštis**, 1962.11.14., **Komjaunimo Tiesa**, 1962.10.16.).

Žem s kio gamyba

1962 okup. Lietuvos žem s k žymi Kremliaus vairios priemon s ir b dai didinti produkcijai. Lietuvos kolchozai ir sovchozai, nors naudoja 95% viso ariamos žem s, 1961 pagamino tik 42% m sos ir tik 38% viso pagaminto pieno, t.y. 100 ha savo naudojamus žem s pagami-no tik "24 centnerius m sos ir tik 192 cent. pieno" (**Komunistas**, 1962, nr. 3, p. 31; **Tiesa**, 1962.3.8.). **Tad 58% pagamintos m sos ir 62% pa-gaminto pieno atitenka kolchozinin-kams, naudojantiems tik apie 5% Lietuvos dirv.** Tod l 1962 buvo numatyta kolchoz ir sovchoz m - sos gamyba pakelti 25%, pieno — 20% (**Tiesa**, 1961.12.28.). Kad šie pareigojimai b t praktiškai vykdomi, jau 1962 pradžioj buvo iš-vystyta intensyvi propaganda, uo-liai dalyvaujant partijos ir administra-cijos virš n ms. Vien sausio m n. vyko eil vadinam tarprajonini pasitarim, dalyvaujant Snie kui ar Šumauskui (**Tiesa**, 1962,1.24,26,28, 29). Akcijos antspaudas buvo Chruš iovo pareiškimas, kad Lietu-vos kolchoz ir sovchoz produkci-jos "negalima pripažinti normalia" ir kad "**laikas daugiau pareikalauti iš Baltijos respublik** (**Tiesa**, 1962.3.6). 1962.3.22. Kremliu išleidus potvark d l "Žem s valdymo per-

tvarkymo," kovo 31 atitinkamas po-
tvarkis buvo išleistas ir okup Lietu-
voj. Buvo steigtas "Respublikinis
Komitetas LTSR Žemės ūkiui Va-
dovauti" ir 34 gamybinės valdy-
bos, gale met kiek susmulkintos
41. Kiekvien gamybin valdyb
sudaro viršininkas, jo pavaduotojas,
inspektori grup , specialist grup ,
planavimo - finans grup , buhal-
terijos - revizijos grup , partijos
organizatorius, "partorgas", su grupe
instruktori ir komsomolo or-
ganizatorius. "komsorgas", su grupe
instruktori . "Vidutiniškai valdy-
boje dirbs 36 darbuotojai", at-
seit, gamybini valdyb steigimu
**(Valstie i Laikraštis, 1962. 4. 8.,
Komjaunimo Tiesa, 1962. 4. 4).** Vi-
si valdyb viršininkai yra partie-
iai, o "partorgais paskirti daugiau-
sia (47%) partijos centro komite-
to nariai, arba kandidatai (15%),
arba revizijos komisijos nariai
(18%) **(Komunistas, 1962, Nr. 5,**
p. 4). Pagal LKP CK rezoliucij
"varov " pagrindinis uždavinys:
"1) pasiekti 1962 11 centneri gr -
d derliaus iš 1 ha", 2) pasiekti,
kad 100 ha naudojamose žemės b t
pagaminta 55 cent. m sos ir 464
cnt. pieno **(Tiesa, 1962. 4. 7.; Kom-
jaunimo Tiesa, 1962. 4. 8.).** Me-
t gale paaišk jo, kad žemės kio
planas nebuvo vykdytas: nei gr d ,
nei pieno, nei bulvi , nei cukrini
runkeli užplanuoto kiekio negau-
ta **(Tiesa, 1963. 1. 11.). Chruš io-
vo sakyti s t kukur zai bankruta-
vo. Bulvi derlius toks liesas, kad
s klai neužtenka. Pašar gauta tik
84% reikalingo kiekio **(Komjauni-
mo Tiesa, 1962. 10.31; 11.24; Tie-
sa, 1963. 1. 11.).** Be abejo, lietin-
gi metai derliui atsiliep . Bet ne
d l gamtos s lyg 'kasant bulves
iki 30% j pasilieka dirvoje." Ne**

d l gamtos s lyg 20% vis karvi
lieka bergždžios, o veikiau d l to,
kad, kaip vienas korespondentas
rašo: "Karvid je buvome 4 val. p.
p. Karv s t dien buvo tik kart
pašertos. Nebuvo atvežta pašar ."
**Ne d l gamtos s lyg "per 6 m -
nesius rajone krito 1402 kiaul s, o
d l to, kad "laikomos labai blo-
gose s lygose" (Valstie i Laik-
raštis, 1962. 8.8; Liaudies kis,
1962 Nr. 10, p. 298; Komjaunimo
Tiesa, 1962. 10. 19).** Antai, **Valstie i laikraš io** (1962. 10. 5.) ko-
respondentas apie savo patyrim
pasakoja:

Kiauli fermoje, kurioje aš dirbu
sargu, kiaul s laksto, kur joms
patinka... Paršeliai srutose prige-
ria. Šaukiam, maldaujam sutaisyti
tvartus. Ne. Be pirmininko saky-
mo nieko neprišauksi."

Kitas to laikraš io koresponden-
tas savo patyrim taip vaizduoja:

Sustabdau 2 kol kie ius, berian-
ius dirv runkeli s kl , ir
klausiu: "Ar augs ia runkeliai?"
"Ne, neaugs". "O j s k galvoja-
te?" — kreipiuosi šalia stovin-
t. "Neaugs", — atsak ir šis.
"Tai kam s jat?" "Liep , tai ir
s jam" **(Valstie i Laikraštis, 1962.
8.8).**

V l kitas **Valstie i Laikraš io**
(1962. 10. 5.) bendradarbis tok sa-
vo patyrim aprašo:

Pas liš išvogotas, ta iau vagos už-
sinešusios, vidury lauko telkšo
vanduo. "Argi negalima nuleisti
vanden?" — klausiu sutikt kol
kiet. "Galima, bet niekas ne-
liep " — aiškina šis.

**Kolchozin s sistemos.. biurokratinis
"liep ", "neliep " -nepalygint dau-
giau kenkia Lietuvos žemės ūki už
pa ias nepalanki sias gamtos s ly-
gas.**

Kolchoz ponai ir muzikai

Kiek žalinga kolchozin biurokratija gamybai, matyt ir iš to, kuri kolchozini pajam dal pasisavina kolchoz ponija ir kokie trupiniai telieka muzik liams - kolchozininkams. Vidutiniškai kolchozo pirmininkui tenka 2% vis kolchozo pajam . Konkre iai pvz Rokiškio raj. "Liudo Giros" kolchozo pirmininkui per m nes išeina po 330 rubli . Kai kuri kolchoz pirmininkai sugeba "užkalti" ir iki 900 rubli per m nes . Pirmininko pavaduotojas vidutiniškai gauna m nesiu 30 rb. ir 60 darbadieni , vyr. buhalteris — 90 rb., jo pavaduotojas — 30 rb. ir 60 darbadieni , apskaitininkai — po 35 rb., lauk brigadininkai — po 70 rb. ir 20 darbadieni , j pavaduotojai — po 30 darbadieni , gyvuli brigadininkai — po 40-60 rb. Pagal Kremliaus 1962. 4. 12. nutarim kolchoz specialist atlyginimas neturi b ti mažesnis kaip 80-90% pirmininko atlyginimo. Kolchozas savo nuoži ra negali j atleist iš darbo. Tai teritorinei valdybai priklaus o. Jie turi pirmum sigyti motociklus, kuriems kolchozai privalo duot benzin ir tepal ir atlikt b gam j remont . Jiems garantuotas atlyginimo minimumas, nepriklaus nuo kolchozo derliaus ir pajam . Pvz. kombainininkui už dienos norm garantuota 21 kg. gr d ir 4,9 rb. Traktorininko ar mašinisto darbo diena lygi 5 darbadieniams ir už kiekvien darbadien garantuota 2 kg gr d ir 70 kapeik , atseit, už darbo dien garantuota 10 kg. ir 3,50 rb. Be to, jie turi gauti "special papildom darbo apmok jim už žem s kio kult r derlingumo ir gyvuli produktyvumo plan vykdy m ir viršijim ", ir aplamai už ger darb . Pvz. traktorininkas per 10

dien aps j s 150 ha gauna 15 rb. priedo, arba už ekonomij mašin eksploatacijos ir remonto išlaid 30% sutaupytos sumos. Vidutinio kolchozo administracijos ir technikos personalo skai ius svyruoja nuo 10 iki 40. Tod l pvz Rokiškio raj. "Naujojo Gyvenimo" kolchozas savo kolchozininkams už darb išmo k jo 13,400 rb., o administracijai vien papildomo atlyginimo 8,830 rb. "Pergal s" kolchozas administracijos papildomam atlyginimui išleido 43% viso kolchozininkams tekusio atlyginimo. Mažeiki raj. "Kirovo" kolchozas už 1961 pirmininkui išleido 1,401 rb., buhalteriu — 513 rb., brigadininkams — 1379 rb., traktorininkams — 616 rb., o 285 kolchozininkams — po 9,2 rb. (**Valstie i Laikraštis**, 1962. 2. 16; 4. 11; 5,27; 8. 10; 8. 19; 9. 30; 12. 28; **Tiesa**, 1962. 4. 6; 4. 19; 7. 20; **Komjaunimo Tiesa**, 1962. 12. 12. 8; **Švyturys**, 1963, Nr. 1, p. 2-4; **Šluota**, 1962, Nr. 13, p. 13.).

Pagal **Komunist** (1962, Nr. 3, p. 36-41) **nemaža dalis kolchoz už darb kolchozininkams tegali skirti "10-15% vis pinigini pajam ."** Tod l **Tiesa (1962. 4. 14)** skelbia kaip nepaprast Radviliškio raj. "Draugo" kolchozo laim jim , kad jis gal jo kolchozininkams už darb skirti net **47.5%** savo pajam . Bet šis kolchozas "gars ja visoje Taryb Lietuvoje derlingumo, m sos ir pie no rodikliais". Labai gerai laikosi ir Klaip dos raj. "Geguž s l" kolchozas, kuris 1961 už darb paskyr 41,8% savo pajam . Ta iau ir šiais išimtiniais atvejais kolchozininko darbadienis, palyginti su administracijos ir specialist uždarbiu, išeina labai liesas. Pvz. min to "Geguž s l" kolchozo kolchozininko darbadieniui teko tik 1 kg. gr d ir 70 ka-

peik . (Valstie i Laikraštis, 1962. 2. 9.). Tuo tarpu kiškai silpnesni kolchozai už darbadienį tepaj gia atlyginti po 820 gm gr d ir 14 kapeik (Rokiškio raj. "Liudo Girus" kolchozas), po 1 kg gr dais ir tik po 5 kapeikas (Klaip dos raj. "Švyturio" kolchozas). O pvz Mažeiki raj. "Kirovo" kolchoze už darbadienius priklausan tieji kolchozininkams gr dai ir 1962 pradžioje "dar ne visiems išduoti už 1959 met darbadienius, 146 (kolchozininkai) dar negavo apmok jimo už 1960 met darbadienius" (Valstie i Laikraštis, 1962. 2. 16; 4. 13; 5. 11 ir 27.). Sunku ir sivaizduoti ši skurdži kolchozini mužik li vargana dalia.

Nors iš kolchozini pon nepaprastai aukšt atlyginim palyginti su kolchozini mužik li uždarbiais yra aišku, kad Kremlius okup. Lietuvos žem s k yra patik j s "naujajai klasei", ta iau ir mužik li visai negližuoti negali. Tod l j darbštumui akstinti numatytas taip pat papildomas atlyginimas už derliaus, m sos ar pieno gamybos didinim . B dinga ta iau yra šio atlyginimo progresija. Jei eilinis kolchozininkas gauna papildomo atlyginimo vienet , tai tuo pa iu pagrindu grandininkas jau gauna 1,4 vieneto, fermos ved d ja — 1,5 vieneto, brigadininkas — 1,68 vieneto, agronomas, zootechnikas — 2 vienetus, kolchozo pirmininkas — 2,4 vieneto (Valstie i Laikraštis, 1962. 4. 11.). Dar labiau privilegijuotoj pad ty yra kolchoz ponija premij atžvilgiu. "Ministr Taryba" 1962 steig 450 premij ; 5 po 8,000 rb., 10 — po 6.000 rb., 50 — 4,000, 105 — 3,000, 130 — 2,000, ir 150 po 1,000 rb., viso 1,025,000 rb. Iš j 10%, t. y. 102,000 rb. numatyta kolchoz pirmininkams, 20%

— specialistams ir 70% vadinamiems "pirm nams" (Tiesa, 1962. 6. 26.).

Žem s kio melioracija, mechanizacija, elektrifikacija

Kai sovietin je propagandoje skaitome, kad Lietuvos okupacijos metais keliskart didesni plotai nusausinti nei nepriklausomyb s laikais, tai turime atminti, kad nepriklausomoj Lietuvoj kiekvienas kininkas r pinosi savo žem j griovi kasimu ir prieži ra ir ši pla ioji melioracija valstyb s statistikoje visai nefig ravo. Valstyb s parama ir kontrol ribojosi uždaru drenažu ir upi reguliavimu. Tuo tarpu susovietintoje okup. Lietuvos žem s kyje visi melioracijos darbai ir melioracijos prieži ra yra valdžios. O kaip ta susovietinta melioracija veikia, rodo paties "ministro pirmininko" Šumausko pasisakymas, kad "nusausintuose plotuose dar dažnai galima matyti kr vas sustumtus kr mus ir kelmus" ir kad "neretai tenka matyti melioracinius griovius priž lčius kr m , senos žol s, neišvalytus nuo s naš ". Kad didel j daly nusausinimo sistema neveikia, matyti iš fakto, jog praeit pavasar daugely rajon ištisi plotai pas li prig r (Tiesa, 1962. 5.19 ir 6. 6.).

Ir žem s kio mechanizacija okup. Lietuvoj, atrodo, labai intensyvi. Žem s kio technikos susivienijimas, kuris Lietuvos kolchozus ir sovchozus apr pina mašinomis, 1962 nuraš nuostolius "užsigul jusi , sugedusi ir netinkam mašin ir kit preki už 400,000 rubli " Tiesa, 1963. 1. 11). O Valstie i Laikraš io (1962. 12. 28.) korespondentas rašo, kad Kauno raj. Puikoni sovchozas, 1557 ha ariamos žem s, turi 17 traktori , 4 kombainus, 5 kuliam -

sias ir eil kit mašin , bet "prie k dros, ia voliojasi pamestos naujitelait s, kai kurios dar neatpakuo- tos s jamosios... netvarkingai pames- ti kombainai" ir "tik viena kuliamo- ji maždaug tvarkoj". O "kieme sto- vi visiškai nauja automatin girdyk- la", nes "per daug nuo jos sunkveži- miams nu m dali ... ir paliko likimo valiai... Prie garažo r dija nauji kul- tivatori norag liai, spyruokl s, m š- lo kratytuvo transporteriai, ... keturi nauji elektriniai ventilatoriai". Apie Upnink sovchoz **Tiesa** (1962. 7. 20) rašo: "Technikos daug. Ta iau pasiži r jus j iš ar iau, plaukai piestu stojasi... 2 gr d kombainai išrengti, kaip sakoma, iki nuogumo. Kam prireik elektros laido — at jo, ištrauk iš kombaino... Tr ksta dir- ž , grandini ... Kažkas pagrob aku- muliatorius". O kad skaitytojas ne- laikyt to išimtinu atveju, **Tiesa** pri- duria, kad "šis pavyzdys n ra vien- nintelis".

Pagal plan Lietuvoj visi sovcho- zai ir kolchozai bus elektrifikuoti jau 1964 (**Tiesa**, 1963. 1. 11). Šiuo metu es elektrifikuoti 176 (iš 236) sovchozai ir per 1000 (iš 1865) kol- choz . Faktiškai ta iau "elektrifika- vimo laipsnis žem s kyje, ypa kol- chozuose, dar nežymus" ir "pagrin- diniai gamybos procesai atliekami rankomis", nes "n ra instaliacijos medžiag ", "n ra motor ir mašin " (**Tiesa**, 1963. 1. 11 ir 12; **Švyturys**, 1962, Nr. 21, p. 27).

Antra vertus, ryšium su elektrifi- kacija labai padaug jo nelaiming atsitikim . Kai kuriuose sovchozuose vien tik per 6 m nesius 1962 vy- ko po 12-13 nelaiming atsitikim , o Pad vi io kyje — net 31. Kaip **Valstie i Laikraštis** (1962. 10. 5) aiškina, to priežastis esanti darbi- nink nepamokymas, kaip su elektra

elgtis, elektrini rengim nepritaiky- mas tinklo tampai, apsaugos prie- moni stoka: daug kur sudaužyti elektros jungikliai, ir j vietoj stovi atviri neapsaugoti laidai, kuri pri- silietimas yra užmuš s ne vien dar- binink .

III. SOCIALINIAI REIKALAI IR SVEIKATA

Profs jung vaidmuo

1962. 4. 17. Snie kus profs jung tarybos pilnatyje reikalavo, kad mo- ni profs junginiai komitetai dar daugiau r pint si užsakymus gerai atlikti laiku ir akordinio darbo ap- mok jim pl sti. O tarybos pirminin- kas papeik tas vietas profs jung organizacijos, kurios silpnai vysto lenktyniavim ir nesir pina gamy- bos k limu (**Tiesa**, 1962. 4. 20). Kai pagrindinis profs jung uždavinys — spaut darbininkus daugiau ir ge- riau gaminti, tai nat ralu, kad **net ir tais atvejais, kai j formali parei- ga ži r ti darbinink teisi , profs - jung komitetai stoja moni vadov savavaliavimo ginti.** (**Tiesa** (1962.

2. 8.) cituoja eil pavyzdži — Sta- tistikos Valdybos, "Greifenbergerio" fabriko, Vilniaus mišk technikum, Ignalinos geležinkelio stoties, Šiau- li pramon s kombinato ir kt. — kur profs jungos komitetai ne tik ne- užstojo darbinink , bet visaip r m vadov savavaliavimus. Ypa sun- ki pad tis vagon krov j . Nors jie dirba jau po keleris metus, geležin- keli administracija juos laiko die- niniais ir neapdraudžia nei nuo nelai- ming atsitikim , nei duoda jiems atsostog , nei apdraudžia senatv s pensijai (**Tiesa**, 1962. 2. 22). Ir profs jungos d l visa to tyli.

Nors miestuose labai trksta gyvenamo ploto, **profs jungos visai nesir pina darbininkus apr pinti pakenkiamais butais.** Pati sovietin spauda pripažsta, kad daugelis darbinink ųeim su 2 ir daugiau vaik , vienoj mon j iųdirb po 4 metus ir daugiau, vis dar priversti gyventi po kelias ųeimas viename bute (**Komjaunimo Tiesa**, 1962. 12. 15).

Sveikatos reikalai

Pagal soviet statistik 10,000 Lietuvos gyventoj tenka 18 gydytoj (**Tiesa**, 1962. 12. 5). Faktiškai ta iau pagal **ųvytur** (1963, Nr. 1 p. 4-5) medicinos punkt ved jais, ypa kaimo srityse, daųniausiai yra fel eriai, ne gydytojai. Ir ųie fel eriai, nors formaliai j uųdaviny es tik skiepijimas ir sanitarinis ųvietimas, faktiškai beveik visi ver iasi tikra gydytojo praktika, priimdami kasdien apie 20 ligin . Daųnai labai menkos ir ųi punkt patalpos. Net tokiam Aleksote, atseit, veik pa iame Kaune, moter konsultacijos punktas prisiglaud s, anot **ųluotos** (196 Nr. 6), lyg gandralizdyje, kurin n ųios moterys turi kopti siaurais sta iais laiptais. Be to, medicinos punktai daųnai neturi net b tiniausio medicinos inventoriaus: stomatologin s ar ginekologin s k d s. Ir laimingi tie, kuriems pasiseka susimedųioti kuriai ligininei nereikaling palaik inventoriaus gabal (**ųvyturys**, 1963, Nr. 1, p. 5). Apie vien medicinos punkt ųurnalas pastebi, kad jo "stomatologinis kabinetas kasdien priima apie 30 pacient , ir gydytoja sen braųkan i dant gr ųimo maųin turi sukti... koja". K ir kalb ti apie dant maųinas, jei "ir pagal gydytoj receptus

rajono vaistin se negalima gauti medicinin termometr " (**ųluota**, 1962, Nr. 11, p. 2). Gydyb labai sunkina ir atitinkam preparat tr kumas. Pvz. net rajon centr in s ligin in s neturi kraujo atsarg transfuzijoms ir pririekus ieųko po miest kraujo donor (**ųvyturys**, 1962 Nr. 7, p. 18). Vaist tr kum kur laik bent ių dalies ųalino galimyb gauti vaist ių uųsienio. Ta iau jau kuris laikas uųsienini vaist gavimas faktiškai visai nutrauktas. Net tais atvejais, kai Sov. S-goje vaistai negaminami ir vienintelis b das iųgelb t ligon nuo mirties yra gauti vaist ių uųsienio, pvz, nuo p sl s tuberkulioz s clorpectin WCS-90, **soviet muitin vaisto nepraleidžia net tuo atveju, kai jis siun iamas "Respublikiniam Prieųtberkulioziniam Dispanseriui."** Sta iai negalima suprasti ųiokio Kremliaus potvarkio antihumanis kumo. Tuo b du visuotinis gydymas, kuris D. Britanijoje yra tap s gyventojams palaima, susovietintas okup. Lietuvoj, daųnu atveju yra tap s visuotinio gydymo paty iomis.

IV. ųVIETIMAS

Kiekyb ir kokyb

Pagal soviet duomenis 1962/63 mokslo met pradųioj okup. Lietuvoj buvo 413 vidurini mokykl , 880 aųtuonme i , 2662 pradin s, 46 internatai, 10 akl j ir kur i-nebyli mokykl . Bendrojo lavinimo mokyklose mok si 509,000 mokini . Tarp j gamybin se klas se — 37,000 IX-XI klas s mokini , internatuose — 12.500, prailgintos darbo dienos grup se — 22,500, vakarin se — 59.500. Vidurin se specialin se mokyklose buvo 44,000 mokini , o

aukštosiose — 33,000 student . Pa-lyginus su 1939/40 pad timi, 1000 Lietuvos gyventoj atitenkantis be-simokan i skai ius padid j s 48% (**Komjaunimo Tiesa**, 1962.8.17 ir 31; **Tiesa**, 1962.12.5; **Tarybinis Moky-tojas**, 1962.11.1; **Tarybin Mokykla**, 1962, Nr. 12, p. 2).

Pradžios mokslo met duomenys met eigoje smarkiai keiasi. Jau 1962.12.2 **Tarybinis Mokytojas** su-sirpino, kad "jei rugs jo vidury mokyklas buvo sugr žinti beveik visi mokyklinio amžiaus vaikai, tai šiuo metu pad tis yra žymiai pa-blog jusi." Pagal **Komjaunimo Tie-s** (1962 180 nr.) "labai didelis nu-byr jimas kaimo ir darbo jaunimo vidurine mokyklose.". **Kai kuriose mokyklose nubr jimas siekia iki 45% vis mokini . Ir "byra" iš mo-kykl ne tik mokiniai, bet ir mo-kytojai. Komunistas** (1962, Nr. 9 p. 58) rašo, kad, "nors kasmet švieti-mo sistema gauna per 1000 jaun-specialist , bet tuo pa iu metu... iš-eina dirbti kitur 700 mokytoj ."

Kompartijos centro komitetas ir "ministr taryba" 1962. 5. 21. pri-m bendr speciali rezoliucij "D l priemoni rimtiems tr kumams pašalinti vykdant visuotinio priva-lomo mokymo statym ". Trejopi tie "rimti tr kumai:" a) privalomo mo-kymo amžiaus vaik pasilikimas už mokyklos, b) mokymosi nepažan-gumas ir c) patalp stoka. 1962 **pradžioj vyk s privalomo mokymo tikrinimas vien Kaune rado, kad 64% privalomo mokymo amžiaus vaik nebuvo rašyti mokykl s ra-šuose (Tarybinis Mokytojas, 1962, 3.1 ir 6. 24). Antra vertus, nuo 27 iki 50% mokykl lankan i j vai-k vienoj klas j s di po 2 ir net 3 metus ir privalomo mokymosi am-žiaus rib pasiekia nebaig n vi-**

suotinio privalomo mokslo mokyk-los. Tai kandidatai vakarin ms su-augusi j mokykloms. "Ta iau su-augusi mokymas daugumoj pramo-n s moni , kolchoz ir sovchoz ir toliau paliktas likimo valiai," skun-džiasi "švietimo ministras". O švie-timo tarnautoj profs jungos komi-teto pirminink nurodo, kad "**kiek-vienais metais apie 30% vakarini mokykl mokini nutraukia moksl , o atskirose mokyklose net daugiau**" ir kad "mokymosi pažangumas že-mas" (**Tarybinis Mokytojas**, 1962. 2.4; 3. 14 ir 22; 6.24; **Tiesa**, 1962. 4. 15). Ir **Tarybin Mokykla**, 1962, Nr. 4, p. 5-6, pripaž sta, kad "va-karini mokykl darbo kokyb ... ke-lia rimt susirpinim ... Aukšt j mokykl atsakymai kalba apie ne-patenkinam vakarini mokykl abi-turient paruošim ."

Sovietin spauda **min t tr kum pagrindine priežastimi laiko patalp stok** : tr ksta patalp bendrabu-iams ir vaikai, kuriems mokykla yra už 5 - 7 klm., nepaj gia mokyk-los lankyti; tr ksta mokytojams bu-t , ir tod l mokytojai b ga kit darb ; tr ksta klas ms patalp ir tod l daugelis mokykl , vien aštuon-me i 300, dirba dviem pamainom "labai ankštose patalpose". Net "50% vis technikum respublikoje dirba visiškai netinkamose patalpo-se" (**Tarybinis Mokytojas**, 1962.3. 22; **Valstie i Laikraštis**, 1962. 12. 16). Kaip 1962 taip ir 1963, Sov. S-gos biudžet svarstant, okup. Lie-tuvos 'deputatai" tame viete pra-š j , kad skirt daugiau l š Lietu-vos švietimui. Prašym r m ir okup. Lietuvos aukš iausio sovieto ekono-min komisija ir "švietimo minist-ras," **bet Kremlius tatai nuleidžia negirdomis**, o mokykl statybai ski-ria beveik tik tiek, kiek reikia nau-

j patalp kasmet prib van iam pirmaklasi skai iui. Kadangi kasmet pradžios mokyklose priauga apie 10,000 nauj mokini , tai jiems reikia mažiausiai 20 nauj mokykl . Faktiškai per pra jusius 4 metus buv pastatytos 66 naujos mokyklos (**Tarybinis Mokytojas**, 1962. 3. 15 ir 12. 16; **Tiesa**, 1963. 1. 1). **Kadangi Kremlius neturi intereso daugiau l š skirt. okup. Lietuvos mokykl statybai, Lietuvos kompartijai belieka spaut kolchozus ir pramon s vietines mones, kad "savanoriškai" savo l šoms mokyklas statyt .** Sovietin propaganda bara tuos kolchozus, sovchozus ir pramon s mones, kurie per mažą rodo iniciatyvos tam "visaliaudiniam" reikalui. Turint galvoj kolchoz atsilyginim kolchozininkams už darb , užkarti jiems dar ir mokykl statyb yra tolygu apipl štii elget . Net ir tie kolchozai, kurie partijos spaudimui nusilenk ir prad j mokykl statyb , dažnai nepaj gia jos baigti (**Tarybinis Mokytojas**, 1962.2.18 ir 6.24; **Tiesa**, 1962. 2. 23).

Gamybinis mokymas

"Ministr Taryba" 1962 pavasari išleido gamybinio mokymo taisykles, pagal kurias kiekviena vid. mokykla priskiriama kuriai pramon s monei, statybos ar transporto organizacijai, sovchozui. Išimtiniais atvejais pati mokykla ar kelios mokyklos gali steigti savo mokom sias dirbtuves ar mokomuosius kius. Gamybinis mokymas vyksta 3 metus. Pirmuosius dvejus metus (IX-X klas) mokiniai turi sisavinti "pagrindinius profesinius g džius," t.y. dirbti pramon s ar kitose mon se instruktorji priži rimi. Treiuosius metus (XI klas s) mokiniai jau "at-

lieka tikrinamuosius darbus," t. y. jau savarankiškai pradeda dirbti. IX-X klas s mokiniai, kurie nedalyvauja gamybiniam mokyme, atostog metu turi 2-4 savaites dirbt kolchozuose ar fabrikuose, o gamybiniai klasi mokiniai turi 3 savaites atostog skirt gamybos praktikai tose mon se, kur praktikuosi mokslo metu (**Tarybinis Mokytojas**, 1962.

3. 11; **Komjaunimo Tiesa**, 1962. 3. 28; **Tiesa**, 1962. 4. 15). Tai iau taisykles išleisti dar nereiškia reikal praktiškai sutvarkyti. **Tarybin Mokykla** (1962, Nr. 9, p. 4) skundžiasi, kad "blogai paruošta gamybinio mokymo baz ." Pasirodo, kad mon s, kuriose mokiniai atlieka gamybin praktik , tam tikslui neorganizuoja atskir mokom j skyri , o mokinius arba laiko tik darbo steb tojais, arba naudoja juos valymo ar broko ardymo darbams. Pvz. statyb vadovai pristato maišyt betono arba krovini krauti (**Tarybinis Mokytojas**, 1962. 7. 5; **Komjaunimo Tiesa**, 1962. 2. 16). Bet blogai yra ne tik su "mokymo baze", bet ir su specialyb s parinkimu. Mokyklai, prieinama tik vietini moni specialyb . O dažniausiai šios mon s neturi perspektyvos pl stis ir naujos darbo j gos nereikalingos. D l to jauni specialistai atsiduria be darbo. Taip atsitik su radio monteriais, braižytojais. **Kauno vid. mokyklos Nr. 4 šios r šies "bedarbiai" net tam tikr demonstracij prieš švietimo administracij m gino organizuoti** (**Tarybinis Mokytojas**, 1963.1.13; **Tarybin Mokykla**, 1962, Nr. 9. p. 6).

Sovietin spauda ryšium su gamybinio mokymo praktika nurodo mokini perkrovim darbu. Bendrojo lavinimo mokyklose 1962/63 mokslo metais per savait turi pa-

mok : I-II klas — 24, III — 28, IV - 30, V - 34, VI — 35, VII-XI — 36 pamokas, neskaitant choro, orkesetro valand . Kai prie šio pamok kr vio dar prisideda gamybin praktika, mokiniai nepaj gia gerai mokyti s (**Tarybin Mokykla, 1962, Nr. 10, p. 1; Tarybinis Mokytojas, 1962. 11. 25; 12. 2.**). O **Komunistas** (1962, Nr. 5, p. 57) kelia reikal keist gamybin mokym aukšt j mokykl studentams li tuanistams, kurie, "dirbdami gamykloje, gyja toki specialyb , su kuria po pusme io išsiskiria visam gyvenimui." Tad ir po ketveri met praktikos vadinamas gamybinis mokymas vis dar n ra iš j s iš bandym stadijos.

Internatai

D l internat pa ioj okup. Lietuvoj yra skirtingos nuomon s. Vieni juos giria ir teigia, kad j "mokini mokymosi pažangumas sistemingai kyla ir yra žymiai aukštesnis, negu bendrojo lavinimosi mokyklose," kad j mokytojai "s kmingai formuoja (mokini) mokslin -ateistin pasaul ži r " ir "stengiasi d king moko m j medžiag panaudoti mokini komunistiniam aukl jimui, skiepijant taut draugyst s id j , ugdant internacionalinius (t. y. prorusiškus V.-V.) jausmus". Kiti tvirtina, kad "mokykl internat aukl tini mokymosi pažangumas... nedaug aukštesnis už masini bendro lavinimosi mokykl mokini mokymosi pažangum , o atskirose — net žemesnis," kad "nemaža antrame iavimo fakt ," kad "vyrauja vadinami vidutiniokai, t.y. tokie mokiniai, kurie turi tik patenkinamus pažymius," kad jos "yra uždarnos, izoliuotos nuo visuomen s ,atitrusios nuo gyvenimo," kad jose "dienos režimas la-

bai temptas, perkraunamas vairiais užsi mimais", o j klasi vadov ir aukl toj darbe "tr ksta sistemos, dalis organizuojam priemoni yra formalios ir neefektingos" (**Tarybin Mokykla, 1962, Nr. 4, p. 4-6 ir p. 33**).

Sovietin indoktrinacija švietime

Kompartijos naujosios programos postulatai sovietinei mokyklai labai ryškiai atsispindi okup. Lietuvos mokyklose. 1962.1.8- 10. Vilniuje vyko konferencija vadinamo internacionalinio aukl jimo klausimais. Dalyvaujant "švietimo ministru" LKP centro komiteto švietimo reikal vadovui, pionieri vadovams, LKP vietini celi sekretoriams ir komsomolo bei profs jung atstovams, konferencija svarst tokius klausimus: "internacionaliniai klubai," "taut draugyst s vakarai," "socialistinis lenktyniavimas," "kaip pad ti jaunimui išmokti rus kalb ," "kaip kovoti prieš bet kokius buržuazinio nacionalizmo pasireiškimus," "kaip skiepyt jaunimui Taryb šalies pilie io orumo jausm " (**Komjaunimo Tiesa, 1962, 1. 9**). Ogi "švietimo ministerijos" kolegijos nutarimas pabr žia, kad istorijos mokytoj dauguma "vis daugiau d mesio skiria politiniam istorijos pamok turiniui gerinti, taut draugyst s ir proletarinio internacionalizmo jausmams stiprinti." Jie moko, kad "dabar tarybin s tautos turi bendr socialistin T vyn — STRS, bendr armij , bendr ekonomin baz — socialistin k " (**Tarybin Mokykla, 1962, Nr. 2, p. 39**). Sovietinio internacionalizmo kryptimi sureformuota liet. literat ros programa taip, kad 1962/63 m/m. **liet. literat ros pamokose pa iai liet. literat rai lieka tik kampsinio vieta, nes liet.**

literat ros pamok žymi dalis nu-
matyta rus literat ros veikalams,
kita dalis — literat ros visuotinei
istorijai (Literat ra ir Menas, 1962.
12. 22.). Kad vis dalyk mokytojai
daugiau d mesio skirt "politiniam
pamok turiniui," prad tas pamok
kontraliavimas ir "atsilikusi" mo-
kytoj denuncijavimas. Antai, **Tary-**
binis Mokytojas (1962. 2. 22.) rašo,
kad Pali niškio aštuonmet s "moky-
toja S.G. d sto fizik VIII klas j.
Apklaustos metu nagrin jamas visuo-
tin s traukos d snis. Mokiniai patei-
kia šio d snio formulavim , duoda
kelet praktini jo pritaikymo pa-
vyzdži . O kurgi mokslin s (t. y.
ateistin s V. V.) mokini pasaul -
ži rosin formavimas pamokoje? Kur
šio d snio materialistinis aiškinimas?"
Ir toliau: "O kaip buvo mokiniai
aukl jami d stant... apie k no svo-
r?... Nei mokytoja, nei mokiniai net
nepadar užuominas apie tarybinio
žmogaus laim jimus, užkariaujant
kosmoso erdves... Tai tiesiog nedo-
vanotinas abejingumas mokini ko-
munistiniam aukl jimui." Susidoro-
j s su fizikos mokytoja, laikraštis
iumpa gamtos mokytoj O. N.
"Zoologijos pamokoje VII klas je
net apie naminius paukš ius... buvo
kalbama vis pirma kaip apie zoolo-
gines b tybes," neaiškinant, kad
partijos programoj "numatytas gyvu-
lininkyst s produkt gamybos augi-
mas." Panašiai kaltina **Tarybinis**
Mokytojas (1962. 5. 24) Kiškeliški
ir Pabaisko mokykl mokytojus.
Gal d l to **Komunistas** (1962, Nr.
2, p. 70) susir pin s, kad universi-
tetas susiduria "su rim iusiais sun-
kumais, kai tenka nukreipti peda-
gogin darb , ypa t specialybi
studentus, kurie turi galimyb dirbti
mon se." Kiek intensyvi ši sovieti-
n indoktrinacija Lietuvos švietime.

rodo faktas, kad 1962.9.26. vaik
darželi aukl toj konferencijai Vil-
niuje Gudijos pareig n O. Regel
aiškino, kad "sovietin internaciona-
lizm " ugdyti vaik darželiuose
(**Tarybin Mokykla**, 1962. Nr. 10,
p. 47). O kad "sovietinis interna-
cionalizmas" geriau klest t aukšto-
siose mokyklose, pabr žiamas rei-
kalas "suvienyti pastangas," t.y. **vis**
trij Baltijos valstybi aukšt sias
mokyklas taip suglaudinti, kad ne-
b t lygiagretumo. Pvz. Estija ruoš-
t mašin gamybos ir elektrini spe-
cialistus, Latvija — branduolin s fi-
zikos, Lietuva — siuvimo ir odos
technologijos specialistus (Komjau-
nimo Tiesa, 1962.8.3.).

Mokykla ateizmo tarnyboje

Okup. Lietuvos švietimo adminis-
tracija pabr ž , kad " 1962/63
mokslo metai — tai STRS KP XXII
suvažiavimo ir partijos programos
id j propagavimo metai (**Tarybin**
Mokykla, 1962, Nr. 8, p. 40). Tam
reikalui Mokytoj Tobulinimo Insti-
tutas paruoš ateistinio aukl jimo
metodinius nurodymus ir tematik
V-XI klasi mokiniams. Metod
atžvilgiu ateistinis aukl jimas pa-
dalytas : (a) ateistin švietim , (b)
pa i mokini ateistin veikl ir (c)
ateistin aukl jim religing vaik .
Tematikos atžvilgiu atskiroms kla-
s ms numatytos tokios temos: V
klasei — kaip atsirado tik jimas;
kaip atsirado angelai ir velniai; ar
gal jo Dievas sukurti pasaul ; ne
Dievas žmog , o žmogus Diev su-
k r ; biblija legend ir padavim
rinkinys; k sako istorija apie Kris-
t ; tik jimas pomirtin gyvenim ; ko-
d l reikia kovoti prieš religinius
prietarus; VI klasei — ar maldos
paveda žmogui; krikšto kilm ir be-

prasmiskumas; ar išpažintis daro žmogus geresnis; kodėl bažnyčia išgalvojo dangų, skaistyklą, pragarą; kaip atsiranda šventieji; kam reikalingi stebuklai; religijos šventės ir jų kilmė; atlydai — kunigų pasipelnymo priemonė; VII — inkvizicija prieš mokslą; misionierių veidas; vienuolynai — tamsos skleidėjai; bažnyčios reakcinė veikla Lietuvoje; Vatikanas — kapitalizmo ramstis; KP pažiūra religijai; tik jimas nesuderinamas su komunizmo statyba; VIII — mokslo ir religijos kova; žymi švietimo kova su religija; nauja bažnyčios taktika; mokslas ir religija apie gyvybę atsiradimui; medicina ir religija; žmogus ir kosmosas; IX — religija, jos kilmė ir esmė; X — katalikų bažnyčia — išnaudotojų klasė su pagelbininkais; XI — Vatikanas ir JAV imperializmas; bažnyčia — nacionalistinė atgyven skatintoja (**Tarybinis Mokytojas**, 1962. 10.7 ir 12.9).

Vadinamam "užklasiniam" ateistiniam auklėjimui mokyklos pedagogų taryba parenka vieną mokytoją, kuris organizuoja ir vadovauja mokyklos mokiniams ateistinėms reikiams. Brelis organizuoja mokykloje ateizmo dienas, paskaitas, knygų aptarimus, leidžia ateistinį "sienlaikraštį", organizuoja ateistinius stendus, ateizmo kempelį, rašo religijos veiklos dienoraštį. **Ypač veiklūs ateistiniai relijai internatuose.** Jie vyr. klasi mokiniams stengiamasi parengti "ateistais propagandistais" (**Tarybinis Mokytojas**, 1962. 6.3 ir 10.4). Pastaruoju metu plačiai praktikuojami vadinami "ateistiniais skaitymais" **po pamokas**. Planas numato, kad mokiniai "per 7 metus išnagrinėtų, išsiaiškintų visus arba daugumą ateistinių mokslinių klausimų." O kad sekmandieniais mokiniai ir jų tėvai nelan-

kytų pamaldūs, mokyklos turi organizuoti "ateistinius rytmečius," film seansus, "pašnekesius su mokiniams" (**Tarybinis Mokytojas**, 1962. 2.22 ir 8.26). Okup. Lietuvos "viesose aukštosiose mokyklose dštomas mokslinio ateizmo pagrindų kursas." 1962 lapkritį vyko "aukštųjų mokyklų konferencija ateistinio darbo klausimais." Ateistiniam kadrams ruošti Šiauliuose ir Ukmergėje atidarytos naujos dvi mokyklos ateizmo mokyklos (**Tarybinis Mokytojas**, 1962. 11.29; 12.2 ir 16; **Komunistas**, 1962, Nr. 9, p. 51).

Vadoveliai, stipendijos "herojai"

Sunku patikėti, bet tai yra faktas, kad prajusiais mokslo metais Lietuvos mokykloms stigo daugelio vadovų; užsienio kalbų V, VI, XI klasioms; aritmetikos I, II, III ir IV klasioms; gimtosios kalbos III klasei, ir "kai kuri kitų," rašo **Tarybinis Mokytojas** (1962. 5.27).

Oficialiai sovietinėse mokyklose mokslas yra nemokamas. Faktiškai tai jau viduriniai specialiniai ir ypač aukštųjų mokyklų mokslas reikalauja stambiųjų iš studijuojančių. Šios išlaidos daugelio darbininkų ir tarnautojų vaikams, o ypač kolchozininkų vaikams, yra nepakeliamos. Kadangi Kremlius tiek Lietuvos mokyklų statybai, tiek vadinamoms stipendijų fondų nra palankus, Lietuvos KP ir švietimo administracija spaudžia vietines mokesčių ir kolchozus, kad savo išlaidomis daugiau jaunimo siųstų aukštųjų specialines mokyklas. Tokiems iš gamybos mokslui nukreiptiems aspirantams prieš aukštųjų mokyklų priėmimą kai kurių technikų veikia parengiamieji kursai (**Tarybinis Mokytojas**, 1962. 5.17; **Komjaunimo Tiesa**. 1962. 5.11).

Sovietin spauda labai vengia kalbėti apie sovietin s mokyklos opas. Ta iau kartais prasiveržia viešumon sovietin s mokyklos jaunimo "žygdarbiai". Anot **Tarybinio Mokytojo** (1962. 5. 17.), kai tokie "ne m s laik herojai," kauš ir triukšmingi, pasipila gatv j iš paskutinio kino seanso, praeiviai skuba trauktis jiems iš kelio ir, galvas kraipydami, palydi su pastaba: "Tai jaunimas... Tai mokykla!..." Be to, pasitaiko ir gana stambi vagys i mokyklose ir didelio ž lumo mokytoj atžvilgiu.

V. KULT RA

Sovietinis internacionalizmas

"Nacionalin s kult ros, nacionalin s tradicijos negali b ti amžinos," — aiškina **Komunistas** (1962. Nr. 10, p. 64). Pasak žurnalo, sovietin mis s lygomis visos nacionalin s kult ros susilies viening internacionalin kult r ." **Tod l lietuvi kult ra turi orientuotis ne tautin "kult ros specifik ", bet "sovietin bendražmogišk kult r ."** "Tie, kurie, laikydami save patriotais, nacionalini tradicij saugotojais, orientuojasi praeit ,... tie stumia savo nacij iš magistralinio sovietini nacij kelio šunkelius." **Tod l visi k rybiniai ieškojimai turi eiti tik "pagal komunistin kompas ."** Visiems "reikia skub ti perorientuoti savo nusistatym komunistin s rytdienos kryptimi", atseit, ko veikiau atsižad ti tautini tradicij . Kaip ir dera laukti, **"bendražmogišk kult r "** **pirmasis padar šuol rašytoj pirmininkas poetas E. Mieželaitis.** Pats gerai rusiškai nemok damas, savo poezijos rankraš ius dav išverst rusiškai ir t vertim išleido anks-

iau, negu original . Nors Rusijos leidyklos neparod noro tam vertinui išleisti ir tod l "teko rus kalba leidin išleisti respublikoje," bet tai kaip tik atitiko Kremliaus kult rin politik okup. Lietuvoj, kad **patys lietuviai savo literat r sau leist rusiškais vertiniais.** Už tok "proletarinio internacionalizmo" ind l taut draugystei" Kremlius lietuviui poetui atsilygino Lenino premija. Vis d lto b dinga, kad "knyg prekybos tinklas kitose respublikose sutiko išplatinti vos 2000 egz," tod l ir vertinio tiražas apsiribojo tik **7000 egz. (Pergal , 1962, Nr. 4, p. 131; Komunistas, 1962, Nr. 3, p. 79; Tiesa, 1962. 4, 22.).**

Literat ra

Lietuviui kalbant apie lietuvi literat r nedera sakyti "m s literat ra," nes tai atspindi "siaur galvojimo m stel ." "M s literat ra" — reiškia tik visos Sov. S-gos literat r (**Komunistas, 1962, Nr. 10, p. 67**). Populiari literat rinio novatoriškumo bei ieškojimų problem literat ros politrukai taip sprendžia:

"Ieškojimų platformos baz , šaltin sudaro partijos XX ir XXII suvažiavim nutarimai, naujoji partijos Programa. Tai yra pagrindin s gair s ." "Orientuojama nauj j partijos Program , ieškojimų plaforma tuo pa iu orientuojama komunizmo ideal poetizavim ir propagand ." Anot poeto Mieželai io, "naujosios partijos programos žodžiai panaš s poem , m s dien giesmi giesm " (**Literat ra ir Menas, 1962. 2. 10. ir 8. 11.**).

Tematikos atžvilgiu pažym tinas pabr žimas, kad **"Lietuvos rašytojai tebelieka didžiai skolingi... stambesni k rini ... apie kar ir karius,"**

nes ši tema "yra drauge internacjonalin' atseit, prorusiška. Ryšium su partaruoju metu keliamom ar atnaujinamom bylom buv. partizanams, okup. Lietuvos saugumo policijos viršininkas rašytoj pasitarime ragino "meniškai atvaizduoti š ašt-rios klasi kovos laikotarp," t.y. suniekinti Lietuvos laisv s kovotojus ir pašlovinti NKVD (**Tiesa**, 1962.6. 13; 7. 14.). Kitas priminimas rašytojams "**rimtai sutelkti j gas antireliginei literat rai.**" Tam reikalui rašytoj partin organizacija net special susirikim buvo sukvietusi (**Tiesa**, 1962. 7. 5; **Literat ra ir Menas**, 1962. 9. 8.).

Maironio 100 met gimimo sukaktis didesniuose miestuose atžym ta viešais min jimais ir daugelyje mokykl — specialiais mokini min jimais. Ir pats K. Korsakas pripažino, kad "žmon s gerai supranta Maironio atlikt reikšming vaidmen lie-tuvi tautos istorin je raidoje" (**Literat ra ir Menas**, 1962. 11. 24; **Pergal** , 1962, Nr. 12, p. 170).

Per 1945-61 metus okup. Lietuvoj išleista 1614 literat ros vertini 18 mil. tiražu.

Dail

1962. 2. 9/10 vyko Liet. Dailinink S jungos 4-tas suvažiavimas. Pirm. dail. J. Kuzminskas pagyr grafikos ir skulpt ros laim jimus ir "tematines drobes," kurias "ženg m s dien herojus — sovietinis žmogus," bet sykiu kviet "**kovoti su nacionalinio ribotumo ir užsisklendimo tendencijomis**" ir "**sustiprinti id jin aukl jim**" dail s institute, nes "**jaun j dailinink tarpe kartais dar pasitaiko id jinio nesubrendimo**" ir "**net nesveiko poži rio menin k ryb .**" Kauno dailinink atstovas

suv-me pasisak prieš dailininkus, "kurie stengiasi užsidaryti," atseit, nepriima partijos direktyv . Suvažiavime dalyvavo b rys Sov. S jungos dailinink valdybos sekretori ir atstov . B dinga buvo suv-me dail. pirmininko pastaba, kad liet. dailininkai jaut Sov. S-gos dailinink valdybos "r pinim si m s reikalais" ir kad susilaukdavo "patarim ." Liet. Dail. S-ga n ra savarankiška organizacija, o tik Sov. S-gos dailinink organizacijos skyrius (**Literat ra ir Menas**, 1962. 2. 10, **Tiesa**, 1962. 2. 10).

1962 dail s institut baig 26, daugiausia grafikai. Apskritai, **jaunieji menininkai stengiasi neatitrkti nuo Vakar meno raidos**. Kaip jauna meno kritik pastebi, jie vaizduoja savo santykius su išoriniu pasauliu "savo asmenini išgyvenim aspektu" (**Literat ra ir Menas**, 1962, 7. 21). Bet kadangi bet kuris subjektyvizmas mene implikuoja k rybos laisv , ogi okup. Lietuvoj t ra laisv kovot už komunizm pagal partijos direktyvas, tai jaunieji dailininkai neturi partijos pasitik jimo ir buv s okup. Lietuvos NKVD viršininkas A. Guzevi ius ne be pagrindo juos bara:

Je j j s galite, tai nerkit s iš savo kailio, šokite per savo šeš l , gyvenkite savo aristokratiškame abstrakcij šeš li pasaulyje, d saudami, es 'atsilikusi' liaudis j s nesupranta... Nem ginkite kalb ti, kad formalizmas ir net abstraktizmas yra pagrindinis socialistinio meno kelias (**Literat ra ir Menas**, 1962. 12. 29).

Muzika

Vasario 12, 1962, vyko kompozitori s jungos suvažiavimas, dalyvaujant Leningrado, Maskvos mu-

zikams ir Sov. S-gos kompozitori s-gos pirmininkui. Okup. Liet. komp. s-ga t ra skyrus Sov. S-gos kompozitori s-gos. "Kult ros ministras" suvažiavime reikalavo daugiau dmesio "proletariniam internacionalizmui," o s jungos sekretorius komp. E. Balsys priekaištavo, kad **'dar nepakankamai respublikoje propagujama sovietin daina.'** Jis taip pat griežtai atsiribojo, kad "su Vakar buržuazin s estetikos pagimdytomis 'madingomis' srov mis mums nepakeliui" (**Literat ra ir Menas**, 1962.

2. 17; **Tiesa**, 1962, 2. 14). Prieš suvažiavim 4 dienas trukusi muzikin program **Literat ra ir Menas** (1962.2.10) taip vertino:

Aistringas protestas prieš fašistini grobik padarytus žmonijai nusikaltimus, kova už taik, sovietinio jaunimo žygdarbiai, liaudies išsivaduojamasis jud jimas Afrikoje — štai tas turinys, kur atk r muzikos garsais lietuvi kompozitoriai.

S jungos sekretorius ta iau pastebi, kad programoj buvo instrumentiniai k riniai, kuriuose "žymiai sunkiau liaudiškumas suvokiamas," kaip pvz. vokalinius. D l pa i k rini vert s nuomon s skirtingos. Komp. J. Juzeli nas pažym tinais k riniais mini V. Klovos **Pil n** oper, A. Indros **Audron s** balet, V. Paltanavi iaus **Palangos Juz**, V. Laurušo **Audronaš**. O s-gos sekretorius E. Balsys suvažiavime aukštino V. Klovos **Dukters** oper, B. Gorbulskio **Meil s ir Skardos** operet, V. Laurušo **Motin**, Gaižausko kantat **Ant Dr kšt s Ežero**. Pastarieji veikalai su aiškiu partiniu pamušalu (**Tiesa**, 1962. 2. 11 ir 13). Faktiškai atrodo, kad J. Juzeli no **Pasakalija** apie asmenyb s kulto laikotarp bus reikšmingiausias 1962 Lietuvos

muzikinis veikalas. **Literat ros ir Meno** kritikas rašo (1962. 12. 15), kad **Pasakalija atkuria** skausmo ir siaubo jausm ir kad ji "užims reikšming viet ne tik autoriaus k ryboje, bet ir visoje paskutini met lietuvi tarybin je muzikoje."

1962 Vilniaus konservatorij bai g 64 asmens, tarp j 18 neakivaizdinink .

Teatras ir kinas

Okup. Lietuvos 7 dramos teatruos ir 2 muzikinius 1962/3 sezono metu numatyta pastatyti 26 nauji veikalai: 20 dram, 5 operos ir 1 baletas. Lietuvai autori 9, rus 8, satelitiniai krašt — 4, amerikie i 1 ir 4 klasikin s operos (**Pergal**, 1962 Nr. 10, p. 177). **Literat ra ir Menas** (1962. 9. 22) skundžiasi, kad nepasirodo lietuvi veikal, kuri pastatymas "b t tikrai stambus vykis." Ir rašytoj valdyba nepatenkinta, kad "teatro repertuare originalioji draamturgija teužima labai nežymi viet " (**Tiesa**, 1962.2.7). B dinga, kad lietuvi pjes s dažnai suklumpa arba generalin j repeticijoj, arba pirmam spektakly. Pvz. "**Sibiro Batalijonas**" rampos neišvydo d l to, kad veikale nacionalistas karininkas nesileido perkalbamas savo mylimos mergait s komunist s, kuri d l to iš desperacijos puola prieš mylim j ant keli . Pjes s cenzorius pastebi: "Vadinasi, vardan meil s... galima leisti toki mizanscen, kurioje išryšk ja moralinis komunist s pralaim jimas!" (**Literat ra ir Menas**, 1961 Nr. 51). "Rož s ir Laim " krito po pirmo spektaklio. Ir kaipgi nekris! Partizanas A. Gir ys, slapta par j s namo, nušauja žmonos meiluž . Cenzorius pastebi: "Išaina, kad Adomas Gir ys... moraliniu požiriu

yra patraukliausias." Argi tai galima sovietiniame teatre?! NIET.

Nelabai sekasi ir lietuviškam filmui. Tiesa, negird t Kremliaus priekaišt antireliginiam filmui **Kryžiaus šeš lyje**. Ta iau Maskvos ir Vilniaus nuomon s išsiskyr d l filmo **Svetimi**, vaizduojan io nacionalisto kinininko t vo ir komunist s jo dukters išsiskyrim . **Tiesa** (1962. 2. 10), **Tarybinis Mokytojas** (1962. 2. 25), **Literat ra ir Menas** (1962. 2. 24), labai aukštai pastat **Svetimus**, kuriuose laimi komunistin moral . Maskva ta iau pasigedo filme kolektyvo vaidmens ir socialin s aplinkos poveikio. "Kinematografijos darbuotoj s jungos organizaciniam biurui" "nerim kelia tai, kad autoriai savo herojais beveik išimtinai pasirenka senosios kartos, sen paži r atstovus," (**Literat ra ir Menas**, 1962. 4. 14).

Atakos prieš liaudies ansamblius

1962 Lietuvoj veik 33 liaudies ansambliai: 10 chor su liaudies instrumentais; 15 kaimo kapel su liaudies instrumentais, 6 kanklinink ansambliai ir 2 birbyni . Lygiaigre iai liaudies ansambli veikia saviveiklinink ansambliai: pu iam j orkestr apie 400, kaimo kapel su moderniais instrumentais apie 1000.

Ta iau tenykšt j spaudoj pasirod eil straipsni , reikalaujan i reformuoti liaudies ansamblius, kaip per daug reprezentuojan ius buržuazin praeit , ir "priartinti juos prie m s dien liaudies dvasios ir sieki ," Vietoj archyvini liaudies dain turin ios ateiti sovietin s dainos. Vietoj **Kepurin s** — **Traktorininko šokis**. Vietoj baudžiavos laik muzikos instrument — kankli , birbyni , skudu i — turi ateiti smuikas

ir simfoninis orchesteras. Vietoj liaudies drabuži — darbo kombinzonai, nes ilgi sijonai griso. **Liaudies ansambliai es vaizduoja praeities sielvart ir skurd ir sovietinio žmogaus nepatenkina**. Konservatorija tur t apriboti liaudies muzikos student kontingent . Pagaliau vienas partietis savo argumentus prieš liaudies ansamblius baigia apeliacija partij : "Kova už teising muzikinio gyvenimo vystymosi krypt ... yra m s — ideologinio fronto darbuotoj — bendras ir svarbus reikalas" (**Literat ra ir Menas**, 1962. 9. 15; 10. 6, 20, 27; 11. 17). Buvo skelbti ir priešingi pasisakymai. Bet jau pati diskusija yra simptominga.

VI. RELIGIJA IR BAŽNY IA

Antireligin kova

"Kova prieš religin ideologij b tina sustiprinti" — tokia buvo **Komunisto** redakcijos 1962. balandžio m. suorganizuoto ateizmo klausimais pasitarimo vedamoji mintis. Pasitarimas pageidavo daugiau ateistin s literat ros, skatino veikiau išleisti "mokslinio ateizmo pagrind " vadov l ir "nauj tarybin i tradicij ugdym ". Pasitarimas papeik gydytojus, kad "silpnai dalyvauja ateizmo propagandoje" ir pabr ž reikal "ruošti žemesn koving ateist grand ,," atseit, ateizmo propagandist mon se, kolchozuose, mokyklose. Aukšt j mokykl ateizmo kurs pasitarimas pasi l papildyti "seminariniais užsi mimais" (**Komunistas**, 1962 Nr. 4, p. 61).

"Mano kelias ateizm " — toks skyrius pasirod **Tiesoje**. Tai darbinink , tarnautoj , kolchoznink "išpažintys", kod l nebetiki Diev .

“Štai 1957 m. spalio 4 d. pirmasis dirbtinis palydovas... Šis vykis priver-
vert mane galutinai apsispręsti”
(Tiesa, 1962. 1. 27). Panašūs ir kiti
pasisakymai. Vienas metus tik tie,
nes klebonas už tavo laidotuves
brangiai pamės. Kitas ateizm pa-
sirink s, nes vyskupas jo skundo ne-
išklaus s. Trei i draugas išved s iš
"tik jimo tamsybi...“ Dar kitas “tie-
s” surad s ateistin se knygoje
(Tiesa, 1962. 5. 13, 22, 29; 6. 3
ir 14).

Vadinam profs jung taryba ir
Tiesa paskelb konkurs vienaveiks-
mei ateistinei pjesei parašyti ir pa-
skyr 6 premijas; 1 — 500 rb., 2
po 300, 3 po 200 rubli (Pergal ,
1962, Nr. 12, p. 176).

1962 pradžioj pasirod ateistinis
filmas **Kryžiaus šeš lyje**. Fig ruoja
Adenaueris, popiežius Jonas XXIII,
Wallstreetas etc. Filmas prasideda
“bažny ios skliautais ir besimel-
džian ia minia,” o baigiasi dikto-
rius š kiu “Atsistokite ir palikite
tas šaliu dvelkian ias sienas'” (**Kom-
jaunimo Tiesa**, 1962. 2. 9).

Dažna antireligin s kovos prie-
mon — "menin agitbrigada."
“Trumpais sceniniais vaizdeliais,
šmaikš iais kupletais, ia pat sce-
noje gimstan iais piešiniaiis,... poet
eil raš iais agitbrigados nariai nu-
pl šia reakcin s dvasininkijos kau-
k” (Tiesa, 1962. 4. 28).

1962 m. pabaigoje Kauno istori-
nis muziejus sureng antireligin pa-
rod š ki "Tiesa apie religij ” su
skyriais; reakcingos religin s sektos,
Dievo tarn moral , naujos tradici-
jos,, komunistin moral , kosmo nu-
gal jimas, šviesa nugali (Pergal ,
1962, Nr. 12, p. 176).

"Ministr Tarybos” nutarimu, **Vil-
niuje Šv. Kazimiero bažny ioje steig-
tas ateistinis muziejus, kurio direk-**

**torium paskirtas ekskunigas S.
Markonis**. Tai pirmas toks muziejus
Baltijos "respublikose". Jis "organi-
zuos kilnojamas ateizmo parodas, pa-
d s vietose organizuoti ateist na-
mus, etc. Rajon centruose organi-
zuojami “ateist kambariai”, atseit,
maži ateizmo muziej liai, kuriuose
telkiama vietin antireligin s propa-
gandos medžiaga. Pvz. Raseini “ate-
istinis kambarys” turi 4 skyrius: Šilu-
va, domininkonai Raseiniuose, tik-
rasis bažny ios veidas, religijos ab-
surdiškumas (Tiesa, 1962. 2. 8 ir
4. 15; **Komjaunimo Tiesa**, 1962. 1.
9.).

Ateistinis “krikštas”, sutvirtinimas”, jungtuv s ir laidotuv s

Ateistinis "krikštas" vadinasi var-
dynos. Vardyn apeigos vyksta
apylink s vykdomojo komiteto raš-
tin je. Atgabenamas naujagimis, ir
vykd. komiteto pirmininkas išdro-
žia t vams "pamoksl ", kad j iš-
augint geru komunistu. Ta proga
naujagimiui prisegamas raudonas
kaspinas, ir t vams teikiama ko-
kia dovan l, matyt, kad kitus var-
dyn apeigoms patraukt .

Ateistinis “sutvirtinimas” vyks-
ta teikiant pas . Nuo 16 met am-
žiaus kiekvienas gyventojas turi tur-
ti sovietin pas . Pirmasis pasas
teikiamas 16 met jaunimui su-
kvietus grup paso gav j , daly-
vaujant partijos ir valdžios digni-
toriams, kurie pas gaunan ius pri-
graudina b ti gerais komunistais
ir sovietiniais patriotais.

Ateistin s jungtuv s organizuoja-
mos paprastai kas antras sekmdie-
nis rajono centre, kur yra civilini
jungtuvi biuras. Jaunavedži po-
ros paprastai renkasi rajono “kul-

t ros namus". Ten pasirašo jungtuvi akt , partijos ar administracijos pareig nas pasveikina, teikia gli , orkestras groja marš ir jaunavedžiai išeidami perkerpa kaspin kaip žengimo nauj gyvenimo simbol .

Ateistin s laidotuv s vietoj religini insignij vartoja partijos v liavas ir vietoj religini apeig partijos administracijos pareig nas sako "pamoksl " apie mirus j (**Komjaunimo Tiesa, 1962. 4. 8; Vals tie i Laikraštis, 1962. 6. 1.**). Vis d lto neretas atsitikimas, kad ir patys partie iai pasirenka religines apeigas, nors tai ir sukelia audr ateistinio pasipiktinimo (**Tiesa, 1962. 4. 11**).

Iš antros pus s labai "sustiprintas ateistinis budrumas" vaik katechizacijai.

Vytautas Volodka... pasitar s su vietos klebonu ir davatk aktyvum ir organizavo Karm lavoje "švent j mokykl ". Mok jis... vaikus biblijos legend ir šventos trejyb s paslap i , pasakojo apie švent j gyvenimus... Tik vadovaujan ioms rajono organizacijoms tarus savo žod , V. Valodka buvo priverstas nutraukti savo ganytojišk veikl . (**Tarybinis Mokytojas, 1962. 11. 29**).

Toki nutraukim nereti atvejai (**Tarybinis Mokytojas, 1962. 6. 3, 24 ir 28**). K praktiškai katechizacijos "nutraukimas" reiškia, rodo Telši rajono "liaudies teismo" sprendimas, kuriuo "Iren Micpovilait už religin jaunimo luošinim nubaud 4 metus kal jimo" (Mono pabraukta. Aut.) (**Komjaunimo Tiesa, 1962. 8. 14**).

Kokios tamos antireligin kova yra pasiekusi, galima nujausti iš

fakto, kad "Vilniaus Švietimo Skyrus iškl Spalio rajono liaudies teisme byl atimti Bluzmanams t - vyst s teises, nes motina kaip adventiste šven ia šeštadien , o t vas neryžtingas kovot su motina" (**Tarybinis Mokytojas, 1962. 9. 13**).. Abu t vai yra medicinos gydytojai. T vas be to yra Vilniaus universiteto d stytojas. Pagal **Ties** (1962. 9. 27) tai yra tik "id jinio poveikio priemon s".

* * *

O tie vyrai, kurie savo k nu ir krauju užstoja, kiek gal dami savuosių? Ar kas supras, k reiškia partizanai? Šitos žiaurios ir didvyriškiausios kovos niekas nefilmuoja, niekas už tai negiria, neatlygina ir, kai kovotojas krenta, jis jau neatsikelia. Tiktai iš ia matyti, kokia nesuprasta, beviltiška j kova. Ir matyt, koki begalin param ir jg kasdien praranda tas laisvasis pasaulis, kuriam vistiek vien kart prireiks an , už tos geležin s uždangos, bet ar juos kas beras?

J. Grišmanauskas,
"Tolimieji kravdratai"

*

Kas ia tarp priešpie io snauduliu ošian i šventoriaus klev švaistosi... Tai kun. V. Bobinas... Lenk teismai j keliolika met valkiojo. Gr žta po teismo, taria senai senutei šeimininkei: "Ir ia, ir ia Lietuva"... 1941 m. ieškojo NKVD. Nepagavo. Bet iš ryto, ankstaus ryto, lyg iš po žem s išlindo ir mišias atlaik . Vl girion pasitrauk . Gr žo jau su partizanais. Partizanai v liav kl , o jis mišias laik ...

J. Cic nas "Vilnius tarp audr ".

Psichologinis karas

Kremlius rusinimo tikslais vykdomas kinis visuomenės pertvarkymo planas liečia gyvybinis nerusišką tautišlikimo klausimą —
b t i a r n e b t i.

Julius Vidzgiris

Norint geriau pažinti ir suprasti dabartinę Lietuvos padėtį, negalima išleisti iš akių pakitimus, kurie vyksta ir toliau vykdomi visuomenės psichologinio struktūroje. Nepriskiriant šiems reiškiniams tokios išimtinės ir lemiamos reikšmės, kokią jiems pripažįsta pvz. ekonominio determinizmo šalininkai, tenka juos atidžiai stebėti jau vien dėl to, kad jie sutelktas ypatingai okupacinio režimo dėmsys.

Oficiali sovietinė ideologija gamybos jėgas ir santykius laiko tiesiog visuomenės gyvenimo pamatu. Siekiant griežtai pertvarkyti perversmo būdus, nuosekliai panaudojamos visos priemonės. Nuo pirmos dienos signalą jimo valdžioje komunistai, pamėginę iniciatyvų rankas, jos nepaleidžia, tačiau jiems tenka susidurti su nepaprastai stipriu pasipriešinimu. Kodėl? Priešinasi ne tik suinteresuotieji senosios santvarkos gynėjai ir konservatyviosios jėgos. Tai, kas šiam visuomeniniam konfliktui priduo-

da ypatingai gilų dramatinį bruožą, yra **plaijimas masi pasipriešinimas, kvptas ir tiesiogiai ar netiesiogiai vadovaujamas paipražangiausi krašto jėgos**. O tai dėl dviejų priežasčių.

Visuomenės perversmo, arba socialinės revoliucijos, mintis apamai yra gana abejotina, mažai mažiausia ginytina. Galima sutikti, jog ypatingais istoriniais atvejais perversmo būtinybė pribręsta, kai, pvz., atgyvenusi ir neteisinga visuomenės santvarka atkakliai gina nenuolaidi ir reakcinga valdančioji klasė. Šiaip jau artimesnis yra visuomeninis reformų kelias, už kurį tarp kitko ryžtingai pasisako ir visi demokratiniai socializmo šalininkai.

Tačiau visuomeninis perversmas, jeigu jis tikrai būtų vykdomas visuomeninio teisingumo vardu, niekada nesukeltų tokio pasipriešinimo, tokio nesutaikomo priešiško, su kuriuo susiduria komunistinio plano vykdytojai sovietų pavergtuose kraš-

tuose. Dvi aplinkybės vis iš naujo žadina šitą pasipriešinimą, bent, **partijos diktatą** ir **rusinimą**. Visuomenės kio pamatai pertvarkom tik tuo tikslu, kad būtų užtikrintas tolesnis partijos kaip „naujosios klasės“ ir vyraujanios rusų tautybės viešpatavimas. Savaimė suprantama, jog tokios hegemonijos užmačiusi nemanoma suderinti su jokia visuomeninio teisingumo idealu.

Išia kyla gilus konfliktas: vienoje pusėje — kompartijos režimas, palaikomas SSSR karinės jėgos, antroje — tautinio ir demokratinio pasipriešinimo sąjūdis, remiamas plačiosios masės ir visų, kuriems rūpi savosios tautos ateitis ir visuomeninio teisingumo idealo atitinkanti pažanga. Tuo būdu **visuomenės kio sritis tapo didžiuoju kovos lauku**. Sovietiniai ideologai, tai lemiamą grumtynių lauką. Jeigu tikrovėje ir ne visai taip, tai kiekvieną atvejų faktinį visuomenės kio būklę ir visų su ja susijusių reiškiniai tiesiog atspindi šioje kovoje dalyvaujantį sąryšį.

Iki šiol bolševikų kovos taktika tarp kitko buvo neskelbti visuomenės kio duomenų ir juos slėpti kaip tikras karo paslaptis. Nutylėjimu buvo siekiama sumažinti priešininkų budrumą, o d m esiui nukreipti ir pasipriešinimo jėgas suskaldyti išvystytas aršus puolimas ideologiniame fronte. Pavergtoje Lietuvoje tokie ideologiniai **„Ablenkungsmanoever“** vis laik buvo vykdomas šiais kovoti su „buržuaziniu nacionalizmu“ ir ypa religija.

Nors ideologinio fronto kova taip pat vedama nuožmiai ir pareikalauja skaudžių aukų, tačiau tikrovėje jai neteikiama tiek reikšmės, kaip tai kovai, kuri vyksta marksistiniu požiūriu pagrindiniame kovos lauke —

visuomenės kio struktūroje. Visa kita yra tik lydimosios apraiškos, o taktikos požiūriu — naudingesnis uždanga.

Pastaraisiais metais sutinkamai su Chruščiovo vadovaujama linija ir pavergtoje Lietuvoje pastebama kuri režimo **taktikos** pakitimai. Tiesa, kova su tautišku ir religija nesulpnėjo. Priešingai, ideologinė kova buvo stiprinama. Nuo diversijos, taigi, neatsisakoma. Tačiau nauja yra tai, jog nuo kai kurių gyvenimo faktų nesivaržoma nutraukti ligšiolinį „paslapties“ šydą. Nebijoma vietoj bevardžiųjų nuosmių operuoti absoliučiai skaisiais. Kaip grynai, pradėjo augti knygos ir studijiniai straipsniai, daugiausia Mokslų Akademijos instituto paunksmėje. Ne vien tušiais žodžiais, bet skaisiais, diagramomis ir lentelėmis stengiamasi išpinti visus „socialistinius laimėjimus“.

Kas gi tai? Ar tai jau ženklas, kad bolševikai tapo tikri savo pergale? Taip kartais nukalba vienas išgarsintasis vakarietiškas „sovietologas“. Tikrovėje — anaipso! Kovos laimėjimas dar visai nenuspręsta. O kaipgi jį būtų nuspręsta, jei kova vyksta toliau su nauju karščiau, nes dabar jį jau užvirpa ios partijos viduje. Sustiprinti rusinimo kslai pažadino net karjeristai ir prisiplakę partiniai tautinius jausmus. Ne kas kita kaip pati režimo oficialioji ideologija šis monino ir tikino partijos prieauglį tautinse respublikose, jog **Kremliaus rusinimo tikslais vykdomas kini visuomenės pertvarkymų planas palieja gyvybinį vis nerušišką tautišlikimo klausimą — būti ar nebūti**.

Naujoji taktika — tai tik Kremliaus psichologinio karo priemonė. Nusiziūrėjus Vakarų, sitikinta to-

kios priemon s naudingumu, ir ji ia naudojama su didesniu nuoseklumu, negu pa i psichologinio karo autori . Ne stengiant fiziškai palaužti priešo, taikoma jo kovos dvasi . Štai, ži r kit, kas m s jau atsiekt! Pasiduokit! Patys matote, jog neverta priešintis!..

Ir tikrai: psichologinio karo priemoni nereida niekinti, jos turi savo reikšm . Truputis statistikos, truputis pataikavimo tautiniams jausmams, ir jau galima pilna gerkle šaukti: ži , netur jote pramon s, o dabar štai koki bolševikai jums reng , ir ne toki dar rengs!.. Žinia, tokio pob džio propaganda pirmoj eil j skiriam “eksportui” užsien . Pavergtojo krašto viduje ji nedaug padeda: kiekvienas savo akimis mato graži žodži ir skaudžios tikrov s kontrast . Kas kita su užsieniu ar emigracija. O juk bolševikams ne tas pat, ar šios pašalin s j gos jiems liks priešingos ar neutralizuotos. **“Divide et impera”** — senas imperialist d snis ir ne bolševik išrastas, ta iau jie jo skrupulingai laikosi.

vilkti propagand kit , kiek galint patrauklesn , drabuž — toks pagrindinis visos tos naujai pasirodžiusios, moksliniu aparatu išpuoštos, literat ros uždavinys.

Ofenzyva užplanuota ir vykdoma, kaip sovietams prasta, masiškai. Laisv je gyvenantieji, jeigu jie nenori likti abejingi pavergtoje t vyn je vykstan iai pasipriešinimo kovai, negali viso to akivaizdoje stov ti sukryžiuotomis rankomis. **Netiesa, jog emigracija nieko ia nereiškia ir nieko negali.** Tai net ne tingini išsikalb jimas, bet tiesiog tos pa ios priešo propagandos pašnibž d tas ir jai palanki vakarietišk j sluoksni uoliai kartojamas taigojimas.

Lazda turi du galu — primena m s liaudies išmintis. Priešas gali girtis, kol mes tylime. Nekliudomas gali ta lazda švaistytis. Ta iau reikia tik sugriebti už jos antrojo galo. Tie patys duomenys gali prabilti visai priešinga kalba. Kaip jau min ta, visas visuomeninio kio laukas yra tap s ž tb tin s kovos aikšte. Visa, kas ia pasiekta, yra ne tik bolševikini paverg j , bet ir **atkaklaus tautinio pasipriešinimo laim jimai.** Tereikia juos tik nurodyti, juos nukreipti stipri prožektori švies — laisv k rybos žod ir spaud .

Tas darbas, bent pradžioje, n ra lengvas. Reikia tinkamai pasirengusi žmoni , kruopštaus ir atidaus steb jimo, atitinkamos visuomenin s paramos. Perspektyvos visais poži iriais palankios. Niekada Lietuva dar netur jo toki gausi Vakaruose išlavint intelektualini j g , kaip šiuo metu. Steb toj ir tyrin toj ne stoka, nebent organizacijos ir plano, pavieni pastang sutelkimo ir suderinimo. Negalima sk stis n išeivijos visuomen s dosnumu ar patriotizmu: ji remia dailiojo žodžio k r jus, parems ir savo mokslininkus — tyrin tojus. **Dabarties lietuviškajam visuomen s tyrimo institutui steigti laikas pribrendo.**

Neabejotinai tai b t labai veiksminga priemon išeivijai prisid ti prie tos kovos, kuri vedama pavergtoje t vyn je. B t išvengtas ne vienas meškos patarnavimas.

Kai šiandien lietuvi tauta yra atsid rusi didesniame pavojuje negu spaudos draudimo laikais, laisviesiems lietuviams: kunigams, gydytojams, inžinieriams bei technikams tenka pareiga išvystyti tok pat principin idealizm , kok j pirmataikai yra parod caristin s priespaudos metais.

Dr. Jonas Grinius

Nuolatinis pan i traukymas

KOMUNISTIN J SISTEMOJ GYVENAN I K R J PASTANGOS IŠSIVERŽTI

Leonas Galinis

Kaip ir visi darbai Soviet S - jungoje, taip ir k rybinis gairi nustatymas vyksta pagal vadinam plan . Kiek tie planai turi pasisekimo, dažnai matyti iš nuolatinio papeikimo komunistin j spaudoj, ta iau mums domiausia, kad pagal plan nutarta prispausti ir Soviet S jungoj gyvenan ius arba soviet pavergt taut rašytojus. Pirmiausia rašytojus puol Chruš iovas, ypa dailininkus, išpl sdamas abstraktizm , po to gi visus menininkus sušauk s 1963 m. kovo 7 d. pakalb jo vienas kompartijos sekretiri — Ilji iovas. Jo kalba išreiškia tikruosius komunizmo nusistatymus literat ros ir meno atžvilgiu. Tas kaip tik patvirtina sen m s teigim , kad diktat rai nesvarbu menas, o svarbu, kad jis tarnaut žmogaus išnaudojimui. Savo kalbos pradžioje Ilji iovas tai akcentuoja šiais žodžiais: "Mes gyvename ir dirbame liaudžiai". Gi toliau Ilji iovas cituoja vairius pasisakymus prieš individualistin , abstraktin men ir toliau teigia: "Žinomi ir gerbiami tarybin s literat ros veik - jai pamat , kad partijos kova su svetimomis tendencijomis menin je k ryboje išreiškia milijon tarybini žmoni reikalavimus. Jie labai susir pin kalb jo apie formalizmo faktus, buržuazin s literat ros "mad "

pam gdžiojim kai kuri tarybini rašytoj ir poet k ryboje. Vienas iš m s žymiausi rašytoj K. Fedinas labai teisingai pasak , kad partija tarsi iškelia aikšt n m s prieš ".

Nepaisant t tariam kompartijos meno užtar j , Ilji iovas dr sta pasakyti, kad yra ir kita grup , kuri net ir pasmerkta nenori pasiduoti ir nebijodama kompartijos botago gin - ijasi ir kovoja už tikr j men . Apie šiuos Ilji iovas sako: "Ta iau pasigirsta ir kit bals . Pavyzdžiui, b kštaujama, kad tik, girdi, formalizmo ir abstraktizmo kritika neatv st k - rybin sustingim , novatorišk ieškojim slopinim mene, nat ralizmo, fotografavimo pateisinim ir t. t." Toliau Ilji iovas sako, kad d l to nereikia daug b kštauti, nes partija žino, k daro, ir ji stovi sargyboje, bet kod l reik jo Chruš iovo, o v - liau Ilji iovo botag menininkams, paaiški iš daugelio straipsni ne tik soviet , bet ir lietuvi komunist priži rimuose laikraščiuose ar net ir knygose.

Pažanga ir kritika

Vadinamam novatoriškumui pasiekti visi prad jo bandyti išsiveržti iš partijos varžt ir nustojo rašyti apie melž jas ir komunistinio kolcho-

zo laimėjimus. Rašytojai, pakartotinai paniekinus Staliną, pradėjo manyti, kad ateina dar laisvesnis žingsnis ir štai dar 1962 m. rugpjūčio 25 d. Literaturoje ir Mene Grigoraitis šitaip rašo: "Asmens kulto laikotarpis su visais savo recidyvais — lakavimu, "lazdos" kritika, dogmatizmu, kurybini eiliškaldyumu ir priešpastatymu — nesugrąžinama praeitis. Šiandien kurybinė atmosfera kaip reikta sveika ir giedra. Tad kam — sromingai ar nesromingai — kartoti praeities klaidas, pasigauinant "neklaidingą toną", dogmatizuoti tai, kas visa savo esybe turi būti kaip tikta mažiausiai suvedama kokius nors išankstinius rams? Mūsų literaturoje nuveikta daug, nemaža daroma dabar, dar didesni uždaviniai mūsų laukia ateityje. Laukia ir nauji, dar neišplėsti tematiniai dirvonai, ir nauji, vairs meniniai sprendimai, ir patys vairiausi kurybiniai ieškojimai. O tai, kas jau šiandien nuveikta, taip pat nebeširdies karšio ir neramios, ieškanios minties. Tai privalo žvelgti ir mūsų kritika."

Deja, žvelgdami partijos kritika ir naujūmų ieškotojus ir visus privert prisipažinti kaltais. To neišveng nei pats Lenino premijos laureatas Mieželaitis, žinoma, taip pat ir kiti sovietinės sistemos pavergti rašytojai, net ir toks garsus Erenburgas. Be abejo, ne tik laikraščiuose buvo pradėta bandyti dirvą meno išlaisvinimo lauke, bet net ir pačioje kuryboje buvo jau užsimenama apie kurybinį laisvą ir kovojame prieš socialistinį realizmą, kas nieko daugiau nereiškia, kaip beslyginis tarnybų kompartijai, o tai reiškia talką žmogaus išnaudojimui, jo pajungimui kompartijai. Kad yra žmoniai, kurie tiki, jog tikrajam menui būtina kurybinė laisvė, matyti iš Justino

Marcinkevičiaus romano Pušis, kuriuok si. Ten vienas veikėjas, žirdamas realistinį paveikslą, kuriamenu nupieštas žmogus ir dirva, pasitytojimai rašo parodos sveiki knyg, jog es tai labai gražu "tik ant žmogaus veido trūksta spuogų, o ant dirvos mūsų šlokrėlių". mūsų šlysnis šit teplion .

Buržuazinis spaudos puslapiuos

Ir daugiau iš tos knygos matyti, kad pavergtoje Lietuvoje yra jaunųjų žmonių grupė, kuri kovoja už tikrą, nepriklausomą meną. Visi tokie straipsniai ir tokio žanro literatūra ros kuriniai sukurta Sovietų Sąjungos kompartijoje didelė rpesta, ir tai iššaukia Chruščiovo, o vliu ir Iljiovo kalbas. Jau po to kalbėjimo eil knyg, tarp jų ir R. Lankausko mažos apimties romanas Tiltas j r . Šiame romane autorius taip pat nedviprasmiškai pasisako prieš natūralizmą ir aiškiai išsitaria, kad nereikia gadinti gamtos, nes "gamta ir taip graži." Prieš tai pasirodė Lankausko romanas, Vidury didelio lauko, taip pat jau buvo kritikuotas, bet neperdaug, nes dar iš jo prieštas istorines Chruščiovo ir Iljiovo kalbas, gi vliu pasirodė s Tiltas j r buvo jau labai pikta pultas. Tai iau kitaip juk negal jo būti, nes Iljiovas aiškiai nustat linij . Jis savo žodyje aiškina, sksdamasis: "Buvo galima iš anksto numatyti, kad reakciniuose buržuaziniuose sluoksniuose smgis formalizmui, abstraktizmui ir kitoms neteisingoms tendencijoms tarybiniam mene sukels eilint žimo priepuol . Taip ir atsitiko." Toliau Iljiovas ašaroja:" Apie k tik nerašo mūsų idjiniai priešininkai. ia būtina samprotaujama apie "krizis" ir "aklaviet", kurioje, es, atsid -

r s tarybinis menas, ir teigiama, kad socialistinis realizmas bankrutuoja. ia ir prasimanymai apie k rybinio jaunimo "maišt" prieš "t vus", tariamai "susikompromitavusius" asmenys s kulto metais, ir pasakos apie tai, kad marksizmo - leninizmo ideologija esanti iš viso nesuderinama su k rybos laisve. Tod l moko mus priešai, jeigu j s norite išsaugoti socialistin realizm mene, tai j s neišvengsite "gr žimo" prie "Stalino epochos" metod . Žodžiu, mums si loma išsižad ti socialistinio realizmo meno. Tai nereg ta kvailyb ir klasin aklyb . M s priešininkai pad iai tarybiniam mene apib dinti ved nauj termin — "šalnos". Jis vestas priešpa-statyti terminui "atlydis", dviprasmiškam terminui, kuris kaip tik d lto jau seniai klajoja buržuazins spaudos puslapiuose".

Šalnos ir atlydis

Iš šios ištraukos matyti, kad komunistai puikiai žino visus savo tr kumus, ir kaip tik šie vakarie ir priekiaštai yra teisingi, ir daugelio Soviet S jungos rašytoj nuomon s yra tos pa ios, kaip ir šie teiginiai. Kadangi Ilji iovas tai puikiai žino, tod l jis ir kartoja, antraip jis necituot komunizmo silpnumus rodan i žodži . Kaip žinoma, terminas atlydis atsirado po Stalino mirties, kada Chruš iovas dav ton rašytojams truput sijungti buvusio tiro no keikim . Tuo metu rašytojas Erenburgas ir paraš prasing novel Atlyd , iš kurios ir kilo terminas, charakterizuoju s vis t varžt atleidimo laikotarp . Ta iau dabar, kai v l prad jo spausti, laisvojo pasaulio rašytojai visa tai pavadino šalna, d l kurios Ilji iovas skundžiasi: "Vos tik pakritikuoji yding

samb vio id j ideologijoje — "šalnos". Vos tik pakalbi apie revoliucines tradicijas, apie didžiuosius socialistin s kult ros išsikvojimus — v l "šalnos". Ir toliau Ilji iovas sk damasis pakartoja "šalnas" daugel kart .

Ta iau šie rašytoj pakritikavi mai, paž stantiems komunistin santvark , n ra jau taip paprasti, nes rašytojui tam tikra prasme gresia jei ne kal jimas, tai tam tikri nepatogumai ne tik kiek tai lie ia literat rin karjer , bet ir materialin b kl . Ne vienas iš t rašytoj prival jo apgailestauti, net ir Jevtušenko, kuris pad jo Chruš iovui niekinti Stalin ir paraš didesn eil rašt "Stalino palikimas", kur persispausdino net ir Amerikos laikraš iai. Amerikoje buvo išspausdintas ir jo eili rinkinys, buvo kalbama, kad Jevtušenko atvyks Amerik , ta iau v liau buvo paskelbta, kad jis serg s ir negals atvykti. Vakarie i nuomone, ne Jevtušenko serga, bet pati sovietin sistema, kuri išsig sta savo laisv n pasukan i rašytoj . Jevtušenko, kaip žinoma, išspausdino savo atsiminimus Pranc zijoje ne kokiam komunist laikraštyje, bet Eksprese. Apie tai net m s komunist laikraštis Laisv geguž s 7 d. laidoj Mizaros l pomis skundžiasi: "Jevtušenko turi talent rašyti. Deja jo nelaimei, jis m gsta ir niekus papple ti. Skaudu!

Jevtušenko buvo Pranc zijoje, buvo ir Vakar Vokietijoje. Pranc zijoje b damas, Jevtušenko atidav savo "autobiografij " buržuaziniam žurnalui "Ekspres."

Stalin gyr meluodamas

Tai tiek lie ia jaunuosius, bet svarbiausia, kad tada, kai puolamas koks rašytojas, tai jam spirti padeda

eil mažesni j , nor dami siteikti partijai. Tenka pasteb ti, kad maištauja dažniausia aukštesnio k rybinio paj gumo žmon s, tai be išimties pasitaiko tiek Lietuvoje, tiek Sov. S jungoje arba jos užgrobtuose kraštuose. Taigi, be jaunesni j Ilji iovas, kaip ir prieš j Chruš iovas, puol Erenburgu ypa , kad šis Soviet S jungoje išspausdino savo atsiminim knyg — Žmon s, metai, gyvenimas. D l šios knygos autorius apkaltinamas neobjektyvizmu. Ši knyga spausdinama ir angl kalba ir buvo norima kai kurias vietas išmesti, bet tam pasipriešinta. O išmesti buvo norima tod l, kad joje nebes objektyvumo, bet tai leis kime kalb ti pa iam komunist partijos plak jui Ilji iovui. Jis sako: "Aprašin damas asmenyb s kulto metus, I. Erenburgas iškl vadina m j "tyl jimo teorij ", kuri tuo metu buvusi tarybini žmoni ir, žinoma, paties memuar rašytojo elgesio norma. Tuomet daugelis žinoj , kad Stalinas piktnaudoj s valdži , bet kitokios išeities, kaip gyventi "sukandus dantis", jie nemat . Kiekvienas steng si išlikti, nes tik josi, kad, laikui b gant, viskas pasikeis. "Tyl jimo teorija" buvo kritikuojama V. Jermilovo straipsnyje Izvestijose. Negalima, draugai, sutikti su tokia melanginga, neteisinga "teorija". Vis pirma ji meta šeš l tarybiniam žmon ms, kurie entuziastingai stat socializm ir tik jo Stalino veiksm teisingumu. O pagal Erenburg galima pagalvoti, kad jie visi, žinodami apie nukrypimus nuo leninizmo, tik gelb jo savo kail ir tuo pad jo sigal ti blogiui." Toliau Ilji iovas teigia, kad komunistai niekada tyl jimo nelaik principu. Nors es šioj vietoj suvartyti menininkai Ilji iovui ir nuplo-

jo, ta iau visiems buvo aišku, kad visa tai, kas pasakyta apie Stalin ir apie tyl jim "dantis sukandus" tinka ir šiai dienai, nes juk ir Stalinas tada spaud ne savo, bet partijos vardu, gi jos j ga daug kart pa io Ilji iovo ir Chruš iovo buvo akcentuota. Iš esm s niekas nepasikeit , ir vadinamas atlydis tebuvo reikalingas tik Stalino draugams likviduoti. Gi dabar t pat Erenburg Ilji iovas taip bara: "Beje, tyl jimo teorija neteisinga ir paties Erenburgo atžvilgiu. Juk j s Ilja Grigorjevi iau (kreipiasi Erenburg), tuomet netyl jote, o liaupsinote visa savo publicistinio talento j ga. Argi panašu tyl jim tai, k j s kalb jote apie Stalin 1951 metais? O j s kalb jote visiškai taip: jis (Stalinas — red.) pad jo man, kaip visiems mums, parašyti daug k , k esu paraš s, ir kuris pad s parašyti tai, apie k aš svajoju." O po Stalino mirties j s, reikšdamas savo asmenines nuotakas, o ne kieno nors vali , raš te apie j kaip apie žmog , kuris myl jo žmones, žinojo j silpnybes ir j g , suprato motinos, netekusios kare s naus ašaras, suprato šachtininko ir m rininko darb , žinojo šimt milijon žmoni mintis ir jausmus, išreišk j viltis, j laim s siekim , j taikos troškim ". Taigi šiuos Erenburgo žodžius pasigav s Ilji iovas griebia Erenburg ir piktai šaukia: "Mes tik jome ir raš me, o j s išeina netik jot ir raš te. Tai skirtinga pozicija."

Muša didžiuosius, kad mažį bijot

Ilji iovas ia kalba susirink s vis , vadinam antitarybin medžiag , kuria kaltinamas Erenburgas. Jeigu tokie kaltinimai b t pasakyti prie Stalino tokioj viešoj vietoj, jie jau reikšt kartuves. Bet Chruš iovo

kiti jimai, ir tod l jis paliks Erenburg ne kalint , kaip ne kalino ir Pasternako po Doktor Živago paskelbimo. Anuo atlydžio metu Pasternakas buvo vienas pirm j , kuris paskelb užsienyje savo knyg , ta iau toki atvej buvo ir daugiau, ypa tuoj po revoliucijos. Pasternako nenor jo Chruš iovas padaryti kankiniu, tod l leido jam tyliai paimiam numirti, nenori padaryti vis rašytoj kankiniu ir Erenburgo, taiau j plaka tam, kad kiti bijot ir suprast , kad jei tam tikrai kruvinam bolševizmui tiek nusipelnisiam negalima, tai negalima ir man. Ta prasme daugiau d l parodomiosios medžiagos buvo pabartas ir Mieželaitis. ia didžiuosius muša, kad mažesni labiau bijot . Kaip min jome ir kiti rašytojai buvo išleid užsienyje knyg , tarp j ir pats Erenburgas 1928 m. Berlyne paskelb roman Audringas Laziko Roitšvaneco gyvenimas. Primindamas t knyg ir parodydamas, kad už tai gali Erenburg suimti, ta iau nesu m , Ilji iovas šaukia, kad tame romane "tarybin santvarka vaizduojama priešinga paprastam žmogui, kaip valstyb , kurioje klesti tik suk iai, kurioje slopinama bet kuri gyva mintis, kurioje valdžia, susidedanti iš veidmaini per j n , slopina s žining žmog , neduoda galimyb s jam gyventi. Erenburgo apysaka parašyta seniai, bet ligi šiol plaiai naudojama antikomunistinei propagandai. Bet kažkod l mes negird jome, kad autorius apie tai b t pareišks savo paži r." Žodžiu, pagrindin je kalboje Ilji iovas aiškiai graso Erenburgui, ta iau šis nebijo ir, nepaisant vis puolim , išspausdino atsiminimus — Žmon s, metai, gyvenimas, kuriuose jis es s tendencingas. Ilji iovas sakosi, kad

vakar pasaul su savo k riniais, jis nekalb t tiek apie Erenburg , bet kalba tod l, kad šis prieš tai buvusiame susirinkime pasisak s prieš partij ir gyn s abstraktin men .

Veržimasis Vakarus

Soviet S jungoje, o ir visur kitur j pavergtuose kraštuose, didžiausias rašytoj troškimas patekti arba net iš viso juos išleisti. Tod l vieni j stengiasi tai padaryti tiesiu keliu, o kiti siun ia savo raštus ir stengiasi juos išspausdinti slapyvardžiais. Vieni t rašt yra grynai antitarybiški, o kiti turi tik nedidel laisvumo atspalv , už k komunistai tik bara, bet nepiktai. Tarp iš jusi knyg yra ir Jevtušenkos poezija, kurioj jis keikia Stalin , bet giria kompartij . Angl kalba iš jusi A. Solženicyno Viena Ivano Denisoviaus diena, kurioje atskleidžiamas Stalino žiaurumas, bet tai reiškia anuos metus, ir tuo norima pasakyti, kad dabar yra geriau. Dauguma skaitan i j supranta, kad kompartija yra taip pat tiranija ir toki denisovi i yra daugyb ir dabar.

Žodžiu, nuolat ir nuolat Soviet S jungoje rašytojai bando ištrkti iš kompartijos pan i , ta iau tie visi siekimai baigiasi piktesniais ar švelnesniais priminimais, kad rašytojas turi tarnauti komunist partijos siekimams. Po vis t Chruš iovo, Ilji iovo ir mažesni pataik n puolim , Soviet S jungos Rašytoj d-ja pri m rezoliucij , kurioje sakoma: "Mes rašytojai, — partijos kariai" ir toliau pažada mušti prieš , kuris priešingas komunizmui. Žodžiu, nieko apie men , o tik apie pareigas pad ti išsilaikyti kruvinajam režimui. Taigi, rašytojai yra kal jime, jie priversti dirbti sunkiuosius darbus

didžiajam kalini viršininkui — Kompartijai. Rašytojas savo paver-
g j turi garbinti, ko n ra niekur
ir niekada buv .

“Nuoširdus pritarimas”

Po diktat ros botag , atsiliep
visose respublikose ir tuo pa iu ir
Lietuvoje. ia susirink visi meno
darbuotojai, išklaus vairi Snie -
kaus, Barkausko ir kit pamokym ,
balandžio 5 d. pri m rezolucij ,
kurioje tarp kitko sakoma: “Pa-

smerkusi asmenyb s kult , partija
mobilizavo visus Taryb šalies dar-
bo žmones aktyviam k rybiniam
darbui. TSKP Programa, nužym ju-
si konkre ius kelius komunistin s vi-
suomen s suk rimui m s šalyje, pa-
žadino nauj k rybinio pakilimo
bang visose respublikos literat
rinio bei meninio gyvenimo ba-
ruose. Taryb Lietuvos rašyto-
jai ir menininkai su dideliu d me-
siu ir nuoširdžiu pritarimu sutiko
draug N. Chruš iovo kalboje ir

L. Ilji iovo pranešime mintis, pa-
reikštas partijos ir vyriausyb s va-
dov susitikime su literat ros ir me-
no darbuotojais. Kvietim laikyti
aukštai iškelt tarybin s literat ros
bei meno partiškumo ir liaudiškumo
v liav , saugoti k rybos d jin gry-
num , konsoliduoti k rybines j gas
respublikos rašytojai ir menininkai
sutinka su vieningu pritarimu. Iš-
reikšdami nuoširdžius sveikinimus ir
karšt pad k už t višk r pini-
m si šalies k rybiniu gyvenimu Ta-
ryb S jungos Komunist partijos
Centro Komitetui, mes, Taryb Lie-
tuvos literat ros ir meno darbuoto-
jai, laikome šventa savo pareiga vi-
suomet laikyti paruošt kovai id jin
ginkl — aistring , pilietišk rašyto-
j , dailinink , kompozitori , kino ir
teatro darbuotj k ryb — prieš

bet kuriuos buržuazinio pasaulio
ideologijos išpuolius.”

Kaip matome, visi "pritaria", nes
kito pasirinkimo n ra. Ir pasižada
ne menines vertybes kurti, o kovoti,
gi toks pasižad jimas reiškia ne k
kit , kaip lietuvi literat ros nuola-
tin skurdinim .

Asilo kanopa

Taigi, šiais lietuvi ir anks iau
soviet rašytoj žodžiais ir baigia-
mas pirmas roundas kovos už išsi-
laisvinim . Nors palyginti, buvo dau-
giau laim ta, ta iau kompartijos bo-
tagas v l visus suvar iš kal jimo
kiemo kameras ir privert nusi-
lenkti kal jimo sargui — partijai.
Kas gi liko lietuviams menininkams
daryti? Jie patys nežino. Vienas ra-
šytojo laiškas iš anapus geležin s
uždangos atskleidžia, kad ten niekas
nebežino, k rašyti ir kaip panaudoti
savo sugeb jimus dail je. Laiškas
baigiamas populiariu už geležin s
uždangos sakiniu, atsiradusiu po
Chruš iovo kalbos, kurioj jis ab-
straktin men pavadino menu, piešt-
tu su asilo uodega, “Galimas daik-
tas, kad nereikia piešti su asilo uo-
dega, bet negalima kritikuoti ir su
asilo kanopa”. O ta asilo, taigi
bukosios ir žiauriosios partijos, ka-
nopa yra gana tieta.

Kaip ji supras, kad ten, jo ar jo
sent vi gimtojoj parapijoj, žmogus
sumok jo rusui už teis grasinamam,
sekamam pulti prieš Dievo altori ,
at jus po baudžiaviškos savait s, po
neramos baimingos nakties. Gal pa-
simelsti už vaik , s dint kal jime, už
brol , išvežt Sibir , gal pasiprašy-
ti sau ištvėrm s ar laimingos mirties.
Ir už tai, kad kit šventadien baž-
ny ia dar neb t uždaryta...

J. Grišmanauskas,
Tolimieji kvadratai

KULT RINIO GYVENIMO APŽVALGA PAVERGTOJE LIETUVOJE

Me ys Musteikis

Ruošti pavergtos Lietuvos kult - rinio gyvenimo apžvalg yra vienas nemaloni darb . Kol sovietiškoje Lietuvos spaudoje surandi vien antr žinut apie kok nors vert d mesio kult rin vyk , tai turi peržvelgti daugyb sovietiško — komunistiško šlamšto — vairi straipsni , kritik , polemik ir t. t., persunkt bolševikiška propaganda, kas ilgainiui pasidaro labai kyru, net biauru. Ta iau jau septyneris metus š darb tebet siant, nesinori j staiga nutraukti, juo labiau, kad žinoti ir suprasti, kas dabar Lietuvoje vyksta ir kult rin je srityje, yra naudinga, o daugeliu atvej ir reikalinga.

Ir praeitais metais Lietuvos kult - riniam gyvenime didesni pasikeitim nepasteb ta, nors maž vairavim yra.

Dramos Teatrai

Vilniaus Akademinis Dramos Teatras per 1962 metus pastat šėšis naujus veikalus: Šekspyro komedij Daug triukšmo d l nieko. Savo amžiaus 50-me iui ir k rybi-

n s veiklos 30-me iui pažym ti š veikal pastat A. Kernagis, dail. J. Surkevi ius; soviet dramaturgo K. Simonovo dram Ketvirt j , režis. V. ibiras, dail. M. Percovas; Tenesi Viljamso pjes Orf jus nusileidžia pragar , režis. R. Juknevi ius, dail. J. Surkevi ius; ruso L. Zorino pjes Draugai ir metai, režis. J. Rudzinskas; I. Turgenovo pjes M nuo kaime, režis. R. Juknevi ius, dail. J. Surkevi ius; Kazio Sajos pjes Nerim , režis. K. Kymantait , dail. J. ei yt .

Kauno Valst. Dramos Teatras pastat keturias premjeras: J. Grušo 4-ri veiksm dram Profesori Mark Vidin , režis. H. Vancevi ius, dail. H. Navickas; A. Griciaus komedij Ir sai nepad jo, režis. K. Genys, dail. J. Mikalaukait ; J. Mackonio 3-j v. dram - dain Ulijon , sukurt pagal to paties pavadinimo lietuvi liaudies dainos motyvus. Režis. H. Vancevi ius, dail. F. Navickas, muzika komp. A. Bražinsko; A. Diumos dram Dam su kamelijomis, režis. S. Motiej nas, dail. J. Malinauskait .

Kauno Valst. Muzikinis Teatras pastat du naujus veikalus: soviet muziko K. Listovo muzikin komedij Sevastopolio vals , režis. A. Raugauskait , dirigentai J. Indra ir S. Graužinis, dail. M. Labuckas; J. Strauso operet Šiksnošparn .

Šiauli Valst. Dramos Teatras per 1962 m. pasirod su trim naujais veikalais: latv s Ventos Vygant s 3-j v. pjese Pedagogin sonata, režis. V. Limantas; ruso V. Majakovskio komedija Pirtimi, režis. V. Limantas, dail. J. Taujanskait ; ruso A. Ostrovskio pjese Bekraite, režis. M. Karklelis.

Panev žio Valst. Dramos Teatras pastat keturis naujus veikalus: A. Gudai io - Guzevi iaus dram Dviov , režis. J. Miltinis; moldavo Iono Druc s pjes Kasa Klare; lenko L. Kru kovskio Pirm j laisv s dien , r žis. J. Miltinis, dail. A. Stepanka; slovako Petero Karvašo "aštriais antireliginiais motyvais pasižym jusi " (Lit. ir Menas, Nr. 49, 1962) 3 v. dram Siaubo nakt (Berneli mišias), režis. V. Bl dis, dail. V. Vingelis.

Klaip dos Valst. Dramos Teatras pastat penkias premjeras: D. Alio ir L. Rakovo satyrin komedij "n - diene" tematika Pavojingesnis už prieš , režis. V. Jasinskas; V. Mili - no pjes (taip pat sovietine tematika) Odis jas vis negr žta, režis. V. Jasinskas; A. Diumos (s naus) pjes Klodo žmon , režis. V. Jasinskas; esto Juhano Smulo dram Kiek žingsni iki mirties, režis. A. Žadeikis, dail. J. ei yt ; rumuno I. Sebastiano pjes Bevard žvaigžd , režis. V. Jasinskas.

Marijampol s Valst. Dramos Teatras pastat du naujus veikalus: V. Hugo (jo 160-sioms gimimo me-

tin ms pamin ti) 3-j v. dram Marij Tiudor, režis. St. aikauskas, dail. R. Lukšas; italo Aldo Nikolaji komedij B k vyras, elestino, režis. — debutantas Povilas Gaidys, dail. R. Lukšas.

Kiti teatr veiklos vykiai. Vilniaus Valst. Akad. Dramos teatras sausio m n. gatroliaivo Maskvoje, parodydamas spektakl Kraujas ir pelenai. Vasaros metu krašte gastroliavo Vilniaus Valst. Akademinis, Panev žio, Kauno ir Klaip dos dramos teatrai. Liepos m n. Vilniuje gastroliavo Daugpilio muzikinis dramos teatras, pastatydamas du spektaklius: V. Belico operet J s laukia draugai ir O. Štrauso operet Te rezin .

Operos — Baletai

Vilniaus Valst. Akademinis Operos ir Balet Teatras 1962 metais pastat šias premjeras: P. aikovskio oper Jolant ir balet Fran eska da Rimini. Operos režisierius J. Gustaitis, balet choreografas G. Sabaliauskait , dirigentas R. Geniušas, dekoracijos dail. J. Jankaus; J. Štrauso operet igon baron , režis. J. Grybauskas, dirig. V. Viržonis, chormeisteris J. Dautartas, dail. V. Palaima, baletm. . Žebrauskas; V. A. Mocarto komišk oper Visos jos tokios, režis. J. Gustaitis, dirigentas L. Survila, dail. D. sait ; soviet muziko M. ulako 3 v. 6 pav. balet , sukurt pagal italo K. Goldoni komedij Tariam j sužad tin , pastat B. Kelbauskas, dirig. H. Potašinskas, dail. R. Songailait ; Cezario Puni 3 v. balet Paryžiaus katedra (Esmerald), pagal V. Hugo roman . Baletmeisteris V. Grivickas, dirig. Ch. Potašinskas, dail. J. Jankus.

Lapkr. m n. Vilniaus Valst. Akad.

Operos ir Baletų Teatras gastroliavo Kaune, pastatydamas balet Gulbi ežer .

Muzikinis gyvenimas

Sausio mėn. Vilniuje koncertavo neseniai baigusieji konservatorij smuikininkas Algis Gričius ir pianist Elena Starkut .

Sausio 27 d. Vilniuje vyko koncertas, kur atliko muzikai—konservatorijos pedagogai: B. Dvarionas, St. Vaini nas, J. Karnavi ius, L. Digrys, E. Paulauskas, E. Dineikait , V. Radavi ius. Atliko J. S. Bacho instrumentalinis k rinius. Dainavo solistas V. Adamkevi ius. Koncerte taip pat dalyvavo konservatorijos styginis katedros kamerinis orkestras, diriguojamas S. Sondeckio.

Vasario 11 Vilniaus Universitete buvo suruoštas estradin s muzikos koncertas, kuriame buvo atlikti kompozitori lengvosios muzikos k riniai.

Vasario mėn. Maskvos konservatorijos student Aldona Dvarionait suruoš savo fortepiono re italius Vilniuje, Kaune ir Klaip doje. Be to, ji koncertavo ir Maskvoje bei Bulgarijoje.

Vasario mėn. Vilniuje vyko Valst. Filharmonijos koncertas, kuriam dirigavo arm nas Ohanas Durjanas.

Kovo mėn. 19 d. Vilniuje Filharmonijos simfoninio orkestro muzikai — v. instrumentalistai — solistai suruoš kamerin koncert .

Balandžio mėn. Vilniuje buvo suruošti trys siauresnio masto koncertai — sonat vakarai: J. Fledžinsko ir St. Vaini no; E. Bertovskio ir K. Blumentalio; E. Paulausko ir L. Digrio.

Vilniaus Valst. Dain ir Šoki Liaudies Ansamblis balandžio mėn. pastat nauj premjer Kvie iame

viešnag n. Jos program sudaro 2 daly. Pirmojoje dalyje, kurios režisieriumi ir šoki statytoju yra J. Lingys, "pasakoja apie nauj gyvenim m s kol kiniame kaime", o antroji, — kurios režisieriumi yra J. Gudavi ius, "skirta tarybini taut draugyst s temai, vaizduoja svei iš vairi m s t vyn s (suprasti — Rusijos, M. M.) kampeli viešnag Taryb Lietuvoje" (Lit. ir Menas, Nr. 17, 1962). (Iš šio aprašymo matyti, kad lietuviškoji tautin dalis, kaip lietuvi liaudies dainos ir t. t., iš programos jau išimta...).

Geguž s mėn. Vilniuje buvo suruošta **Chor savait**, kurioje pasirod eil paj gesni m g j chor , be to, "ataskaitin" koncert dav ir Valst. Choras.

Birželio mėn. Vilniaus Valst. Konservatorijoje vyko konservatorijos student simfoninio orkestro koncertas, kuriam vadovavo J. Fledžinskas.

Birželio 4 d. buvo suruoštas konservatorijos rektorius J. Karnaviiaus fortepiono vakaras, pamin tijo paties 50 m. amžiaus sukak iai.

Birželio 12 d. Vilniuje vyko Valst. Filharmonijos simfoninis koncertas, kuriame buvo atlikta L. Bethoveno Devintoji Simfonija. Atliekant š k rin , dalyvavo Filharmonijos simfoninis orkestras, Valstybinis Choras, vadovaujamas K. Kavecko, solistai T. Slankauskait , A. Mikalauskait , H. Žaidzys ir Z. Paulauskas. Dirigavo M. Dvarionait .

Rugs jo mėn. Vilniuje ir Kaune koncertavo vietinis radijo ir televizijos estradinis orkestras.

Spalio mėn. 6 d. Valst. Dain ir Šoki Liaudies Ansamblis Vilniuje sureng savo 3.000-t j — jubiliejin koncert .

Spalio mėn. Valst. Filharmonijos kamerinis orkestras, vadovaujamas

S. Sondeckio, Vilniuje dav koncert , kuriame pasirod trys jauni solistai.

Lapkri io m n. solistas V. Adamkevi ius koncert dav Vilniaus Universiteto studentams — universitete.

Lapkri io m n. 25 d. Vilniuje vyko Valst. Filharmonijos simfoninis koncertas. Filh. orkestras, diriguojamas B. Dvariono, atliko J. Sibeliaus antrj simfonij ir fragmentus iš I. Stravinskio baletu Ugnies paukštis. Be to, koncerte buvo atliktas ir naujas V. Klovos k rinys — simfonin siuita Vilniaus paveikslai. Koncerte dalyvavo solistas V. Noreika, atlik s eil arij .

Gruodžio m n. Vilniaus Filharmonijoje vyko simfoninis koncertas kuriame dalyvavo ir Kauno Politechnikos instituto akademinis choras Jaunyst . Koncerto metu pirm kart buvo atliktas komp. J. Juzeli no k rinys — Pasakalija (Ži r. baigiam sias pastabas!). Taip pat komp. E. Balsio kantata Giesm mano žemei ir svetim autori k riniai. Dirigavo M. Dvarionait . Solo partijas atliko dain. J. Stasi nas, fleitistas A. Armonas, klarnetistas Alg. Budrys.

Gruodžio m n. Vilniuje ir Kaune buvo suruošti du lietuvi simfoniniai koncertai, kuriems dirigavo lenk dirig. S. Mar ikas.

Vilniaus operos ir baletu solistai R. Siparis ir E. Kaniava gruodžio m n. vien koncert dav Vilniaus Universitete — studentams ir profes rai.

Valst. Konservatorijos stygini katedros studentai gruodžio m n. Vilniuje vien koncert dav jauni mui, išpildydami eil vairi klasik k rini .

Kaune kovo m n. koncert dav

Vilniaus Valst. Choras, kuriam dirigavo K. Kaveckas ir A. Krogertas.

Vilniaus Valst. Filharmonijos kamerinis orkestras balandžio m n. gastroliavo Maskvoje ir kituose Sov. S jungos miestuose.

Ruden Vilniaus Valst. Filharm. kamerinis kvartetą, vadovaujamas S. Sondeckio, antr kart gastroliavo sovietiškos respublikose.

Spalio m n. Maskvoje ir kitose Sov. S-gos vietov se gastroliavo Vilniaus Valst. Choras, vadovaujamas K. Kavecko.

Šalia vietini paj g koncert , muzikiniame gyvenime pla iau pasireišk ir gastrolieriai iš užsienio, daugiausia iš sovietiš k respublik . Per ištisus 1962 m. iš užsienio gastroliavo:

1 simfoninis orkestras (iš Ukrainos); 1 estradinis orkestras (iš Švedijos); 1 kamerinis orkestras (Estijos); 1 džazo orkestras (ekoslovakijos); viena kabaretistin trup su džazo orkestru (iš Japonijos); 2 kvartetai (1 iš ekoslovakijos ir Kanados Trevelkes); 2 muzikiniai operet s kolektyvai (abu iš sov. respublik); 1 choras (iš il s); 4 dirigantai (3 iš sov. respublik , 1 iš Vakar); 8 solistai — instrumentalistai (6 iš sov. republ., 2 iš Vakar); 5 solistai — dainininkai (keturi iš sov. respublik ir 1 iš Vakar).

Parodos

Sausio m n. Vilniuje, Dail s Muz juje, vyko taikomosios dail s paroda, kurioje buvo išstatyta keramika, audiniai, stiklo, metalo, gintaro dirbiniai ir kt.

Sausio m n. Vilniuje, rašytoj s jungos klube, vyko jauno dailininko Igno Budrio akvarelini darb siauro masto parod l .

Kovo 31 d. Vilniaus Dail s Mu-

z juje buvo atidaryta skulptoriaus J. Mik no meno darb paroda, kurioje buvo išstatyta apie 150 darb : skulpt r bei piešini .

Kovo m n. Vilniuje, rašytoj klube, vyko dail. A. Gudai io tapybos darb siauro masto parod l .

Balandžio m n. krašte buvo suruošta Dail s savait , kurios metu buvo rengiamos mažos parod l s, lankomos dailinink dirbtuv s, aiškina ma apie dail s men ir t. t.

Balandžio m n. Vilniaus Dail s Muz juje vyko dailininko V. Dilkos darb paroda, jo 50 amžiaus sukak iai pamin ti.

Birželio m n. Vilniuje vyko Uzbekijos dail s k rini — tapybos, grafikos ir keramikos dirbini paroda.

Dail. J. Jankaus darb siauro masto parod l buvo suruošta birželio m n. Vilniuje, aktori klube.

Vilniuje pavasar vis m nes vyko dail. Ž. Kontrimo akvareli paroda, pamin ti jo 60 m. amžiaus sukak iai.

Liepos m n. Vilniuje vyko Kubos dailinink grafikos paroda. Be to, vyko ir gud dailininko Boriso Malkino darb paroda, kurioje buvo išstatyta 200 vairi k rini .

Rugpi io m n. Vilniuje vyko jauno dailininko V. Povilai io darb — peisaž paroda, siauro masto.

Rugp. m n. Vilniuje buvo suruošta vairi sovietini dailinink tapybos, skulpt ros ir grafikos rinktini darb paroda.

Rugs jo m n. Vilniaus Dail s Muz juje buvo išstatyta grafiko P. Rauduv s darbai jo 25 m. k rybos jubil jui pamin ti.

Rugs jo m n. Vilniaus Dail s Muz juje buvo surengtos dar dvi parodos: Valst. Dail s Instituto diplomant bei student darbai ir Puer to Riko dailinink grafikos paroda su 120 k rini .

Dail. M. Labucko k rybos — dekoracij ir kostium eskiz — paroda, jo 50 amžiaus proga, vyko Vilniuje spalio m n.

Dail. . Znamierovskio darb paroda, kurioje buvo išstatyta 300 dail s k rini , sukurt per 40 m., vyko Vilniuje, lapkr. m n.

Gruodžio m n. Vilniuje atidaryta Respublikin portreto paroda. Išstatyta 300 tapybos, grafikos, skulpt ros ir mozaikos darb , kuriuos suk r 150 dailinink .

Gruodžio m n. Vilniuje buvo suruošta M. Dobužinskio darb paroda, kurioje buvo išstatyta apie 700 eskiz .

Geguž s m n. Kauno M.K. iur lionio Dail s Muz jus suruoš kilnoj am j siauro pob džio parod Ukmerg je.

Birželio m n. Klaip doje vyko Žemaitijos liaudies meno paroda, m g jiškos apimties, kur buvo išstatyti audiniai, medžio dirbiniai, keramika, gintaro dirbiniai. Panaši paroda v liau buvo surengta ir Palangoje.

Skulptoriaus J. Mik no rinktini darb paroda geguž s m n. buvo suruošta Maskvoje.

Kino filmai

1962 metais pasirod 2 nauji lietuvi pastatyti filmai. Tai Svetimi ir Žingsniai nakt .

Filmas Svetimi vaizduoja lietuviu kininko — patrioto konflikt su dukterimi komjaunuole. Šis kininkas karo metu kovojo vokie i pu s je prieš Sov. S jung , o v liau pasireišk rezistencin se kovose kartu su lietuviais partizanais miškuose. Pagaliau jis bolševik sugaunamas ir nubaudžiamas Sibiro darbo verg stovykl . Iš ia, po amnestijos, gr žta v l savo sodyb , bet jau

nesutaria su savo dukra komjau-
nuole ir tod l iš nam pasitraukia.

Š film išgyr vokie i kritikai.
Išgyr ir patys lietuviai (ži r. Lite-
rat ra ir Menas, Nr. 8, 1962). Bet
labai aštriai iškritikavo rusai kriti-
kai, nes filme permažai išgarbinami
sovietai, o jo pabaigoje n ra visai
aišku, kas yra teisesnis: t vas ar
dukt .

Filmas Žingsniai nakt vaizduoja
— "atskleidžia jaudinan ios kovos
prieš hitlerizm puslapius"... (Lit. ir
Menas, Nr. 48, 1962). Tai sovie-
tiškas propagandinis filmelis, tur s
mažai k bendro su tiesa.

Sukaktys

Vertos pažym ti šios pavergtame
krašte min tos sukaktys:

Maironio 100 m. gimimo jubilie-
jaus;

Dail. Z. Petravi iaus 100 m. gi-
mimo;

Rašytojo A. Vienuolio 80 m. gi-
mimo;

Rašytojo Karolio Vairo-Ra kaus-
ko 80 m. amžiaus;

Dail. K. Šimonio 75 m. amžiaus;

Komp. St. Šimkaus 75 m. gimimo;

Panev žie io muziko M. Karkos
70 m. amžiaus;

Komp. ir dirigento J. Dambrausko
70 m. amžiaus;

Rašyt. Ievos Simonaityt s 65 m.
amžiaus (ši sukaktis sausio m n. 24
d. Vilniuje buvo pamin ta specialiu
vakaru);

Kompozitoriaus A. Budri no 60
m. amžiaus;

Dail. eslovo Kontrimo 60 m.
amžiaus;

Kauno dramos teatro artisto A.
Mackevi iaus 60 m. amžiaus;

Operos ir baleto teatro režisie-
rius J. Gustai io 50 m. amž.

Komp. J. Pakalnio 50 m. gimimo;

Dail. M. Katili t s 50 m. gimimo
(mir 1937 m.);

Kovo 9 d. staiga mir rašytojas-
poetas Kostas Kubilinskas (pla iau
ži r. baigiamosiose pastabose).

Gruodžio 29 d. Literat ra ir Me-
nas trumpai apraš J. Tysliavos pe-
len laidotuves Ras Kapin se, Vil-
niuje.

Kiti vykiai

Vasario 7-11 dienomis Vilniuje
vyko pavergtos Lietuvos Kompozi-
tori S jungos IV suvažiavimas. Jo
pagrindinis tikslas — kaip paveikti
muzikus, kad jie kurt partijai pa-
geidaujama kryptimi. Kartu buvo
pademonstruoti ir aptarti nauji kom-
pozitori k riniai, sukurti daugiausia
"n diene tematika".

Vasario 9 d. Vilniuje vyko Dai-
linink S jungos suvažiavimas, ku-
rio pagrindinis tikslas buvo toks pat,
kaip ir kompozitori suvažiavimo.

Vasario 9-10 dienomis Vilniuje
vyko ir Rašytoj S jungos suva-
žiavimas, kurio tikslas toks pat,
kaip ir pirm j dviej .

Vasario m n. Vilniuje, Rašytoj
S jungos klube, buvo suruoštas V.
Mykolai io - Putino k rybos vaka-
ras. Savo k rinius skait ir pats V.
Mykolaitis - Putinas.

Knygos

1962 metais pagrindin s knyg
leidyklos (Valst. grožin s literat -
ros leidykla ir Valst. politin s ir
mokslin s literat ros) išleido, pri-
skaitant ir mažiausias broši r les,
viso 241 knyg (ži r. baigiam sias
pastabas). J vertingesn s, turin ios
ryšio su lietuvi kult ra, yra šios:

Lietuvi tautosaka. 5 t. T. 1.
Dainos. Iliustr. V. Kalinausko, 835
p. su iliustr. ir gaid. (LTSR MA

Lietuvi kalbos ir literat ros in-tas).

Lietuvi liaudies menas. AUDI-
NIAI. Knyg sudar ir paruoš J.
Bal ikonis, M. Glemžait ir A. Mi-
k nait . XIV 311 p.

B ga, K. Rinktiniai raštai. 3 to-
mai. T.S. sudaryt. Z. Zinkevi ius.
1008 p. su iliustr. ir žemei.

Lietuvos Inventoriai. XVII A.
Dokument rinkinys. Sudar K. Jab-
lonskis ir M. Ju as, 463 p. (Lietu-
vos TSR Moksl Akad. istorijos
in-tas).

Maironis. Rinktin . Sudar A.
Sluckait , dail. V. Valius, 309 p.
su iliustr.

Vai i nas, Petras. Paukš i taku.
199 p.

Kubilinskas, Kostas. Varl Kara-
lien . Iliustr. A. Steponavi ius, 136
P.

Kubilinskas, Kostas. Pirmasis dan-
tukas. Pieš. T. Bal i nien s, 33 p.

Tomarien , S. Pasak sparnai.
Pieš. B. Demkut s, 95 p.

Laucevi ius-Vargšas, Br. Apsaky-
mai. Paruoš B. Pranskus, 307 p.
su iliustr.

Boruta, Kazys. Baltaragio mal-
nas arba kas d josi anuo metu pa-
rauduv s krašte. Medžio raižiniai J.
Kuzmickio, 259 p. su iliustr.

Lietuvi grafika. 1960 — 1961 —
1962. P. LXV teksto ir iliustr.

Lietuvi kalbotyros klausimai. T.
5, 239 p. su žemei. (LTSR MA Lie-
tuvi kalbos ir literat ros in-tas).

Jurginis, J. Baudžiamos sigal ji-
mas Lietuvoje, 343 p. (Lietuvos
TSR MA Istorijos institutas).

Mykolaitis, Putinas, Vincas. Raš-
tai T. 8. Literat ros istorija, kritika,
publicistika, 696 p.

Vienuolis, A. Astronomas Šmukš-
taras. Apsakymai ir atsiminimai, 405
p.

Vienuolis, A. Paskenduol . Apsa-
kymai ir apysakos, 475 p.

Medonis, A. Po S duv , 105 p.

Vertingesni, pamin tini vertimai
iš svetim kalb yra šie:

Homeras. Iliada. Vert J. Ralys ir
kt. Medžio raižiniai M. Pikovo, 563
P-

Šekspyras, V. Raštai. T. 3. Ko-
medijos, 414 p.

Sent-Egziuperi, A. Žem žmoni
planeta. Vert V. Drazdauskas, 375
P-

Hemingv jus, E. Atsisveikinimas
su ginklais. Vert G. Bekeryt ir R.
Lankauskas, dail. V. Kalinauskas,
383 p.

V. Hugo. Žmogus, kuris juokiasi.
Vert R. Jankevi i t , 698 p.

Haufas, V. Pasakos. Vert J. Bal-
ikonis, iliustr. G. Gosmano, 388 p.

Kaip Džekas jo laim s ieškoti.
Angl liaudies pasakos. Vert D.
Sauka, pieš. V. Konavi iaus, 212 p.

Kaip m nulis atsirado. Afrikos
taut pasakos. Vert A. Sluckait ,
piešiniai A. Kostrovos ir N. Kostro-
vo, 375 p.

Baigiamosios pastabos

Okupuotoje Lietuvoje išeinan io
savaitraš io **Literat ros ir Meno** nr.
2, 1962 m. sausio 13 d., pirmam pus-
lapy išspausdinta nuotrauka, kurioje
matyti eil bolševikin s išvaizdos
veid , temptai žvelgian i prieš-
kin. Po nuotrauka toks rašas: "**Res-
publikos rajon kult ros nam di-
rektorai ir meno vadovai XXII
TSKP suvažiavimo nutarim švieso-
je aptar ketvirt j septynme io
met darbo planus. Apie k jo kal-
ba? — Ateistin propaganda. vai-
rios meno saviveiklos formos. Vaiz-
din s agitacin s priemon s. Inter-
nacionalinis aukl jimas.**" Toliau
rašoma, kad nuotraukoj matyti —

“bendras seminaro vaizdas“. Savo išvaizda ši nuotrauka mums visai ne domi, bet rašas po ja mums tiesiog akivaizdžiai pasako, kur dabar yra kreipiamas visas pavergtos Lietuvos kultūrinis gyvenimas: ateistinė propaganda po kultūros priedangą; vaizdinė agitacija sovietizacijai, bolševizmui, rusifikacijai: pastarajam tikslui dabar labiausiai skatinamas “internacionalinis auklėjimas“ (kaip sistematiškai per tą “internacionalinį auklėjimą“ vykdoma rusifikacija, nuodugniai aprašo Vytautas Vaitiekūnas žurn. Laisv. Nr. 30 (67) 1962). Ir šitokia kultūrai skleidžiama visame krašte ne tik per “kultūros namų direktorius bei meno vadovus”, skleidžiama ne tik per mokytojus (saviveiklininkus), bet ir visose kitose srityse, kaip teatruose, muzikoje, mene, literatūroje ir t. t. pastarasis sritis, kaip profesinės — valstybės apmokamas, kreipiamas ypatingas dėmesys, kad per jas kuo stipriau būtų vykdomi okupanto uždaviniai.

Todėl savaime suprantama, kad šitokiame kultūrinio gyvenimo slygose sunku surasti tai, kas turėtų artimą ryšį su lietuviška tautine kultūra, ar bent būtų artima lietuviškai dvasiai, kas bent kiek stiprintų patį lietuviškumą. Ir vis dėlto, reikia su pasigėrėjimu pripažinti, jog, akyliu stebint pavergtos Lietuvos kultūrinį gyvenimą, kasmet galima pastebėti, kad yra krašte lietuvių kultūrininkai, kurie okupanto užmačioms aiškiai spiriasi ir vis šiek tiek atsiekia, atiduodami didesnį ar mažesnį duoklį ir lietuviškajai kultūrai, ar bent išvengdami tarnauti tiesioginiams okupantams.

Savaime suprantama, mes negalime čia paminėti atkaklį lietuvių kultūrininkų pavidalą. Tai, k

mes čia rašome, okupantas atidžiai seka. Ir todėl kiekvienas asmuo, kur mes pagirsime ar iškelsime, tuojau atkreips okupanto dėmesį ir bus sulikviduotas ar bent priverstas savo kultūrinę veiklą nukreipti okupantui palankia kryptimi. Ir priešingai, tas asmuo, kur mes nurodysime kaip silpną kultūrininką, bet labiausiai pasidavęs okupanto užmačioms, bus okupanto labiau vertintas ir net išaukštintas. Turbūt šitokią aplinkybę tokioje buvo vertintas lenininė premija ir E. Mieželaitis, kuris savo laiku, vakaruose, mūsų spaudoje buvo pultas kaip silpnas rašytojas, bet geras partietis...

Tačiau vien iš žymių kultūrininkų šiandien mes jau galime paminėti. Tai a. a. rašytojas — poetas Kost Kubilinskas, kuris 1962 m., teatruose vos apie 40 metų, staiga atsiskyrė su šiuo pasauliu. Ir K. Kubilinskas savo straipsniuose bei raštuose buvo priverstas atiduoti tam tikrą duoklį sovietams, juos kartkartėmis paliaupsindamas. Bet vistiek visi jo raštai, ypač skirti vaikams, dvelkia lietuviška dvasia, lietuvišku charakteriu. Lietuvis būdamas ypač mielas vienas iš paskutiniųjų veiklų, išleistas 1962 m. jau po jo mirties, tai vaikams pasakojimų rinkinys Varl Karalienė, kur visiškai išvengta liaupsinimo okupantui ir aplamai bolševizmui.

Šia proga negalima nutylėti, kad staigiai K. Kubilinsko mirtis sukeltą tarimą, jog ir čia okupantas yra prikišęs savo kruvinus pirštus. Tokį tarimą sustiprina visas tas paslaptinumas, kuris gaubia šią mirtį. Iki šiol sovietinė spauda iš viso dar nepaminėjo, kokia yra tikroji K. Kubilinsko mirties priežastis. Literatūra ir Menas Nr. 11, išleistas kovo 17 d.

paskelbia apie K. Kubilinsko mirtį, gaudžiai jo apgailestauja, iškelia jo poeziją ir aprašo jo laidotuves. Bet po to Literatūra ir Menas vėl nutyla ir iki šiol daugiau neužsimena apie jį. Kodėl? tarimus, kad dėl K. Kubilinsko mirties savo nagus yra prikišs okupantas, patvirtina ir neseniai atvykusieji iš Lietuvos.

Kai Sovietų Sąjungos spaudoje pasirodė rusų A. Solženicyno apysaka Viena Ivano Denisovičiaus diena, kurioje aprašyti Stalino laikais vykę žiaurumai darbo vergystovoklose, netrukus po to šie vykiai susilaukė atgarsį ir Lietuvos kultūriname gyvenime. Pvz. kompozitorius J. Juzelis sukūrė muzikos kūrinių — Pasakalija. “Šiam kūriniui gimti impulsus davė TSKP XXII suvažiavime paskelbta medžiaga apie asmenybės kultūros laikais pasireiškusį piktnaudžiavimą valdžia ir socialinio teistumo pažeidimus, dėl kurių nukentėjo daug nekaltų žmonių” (Lit. ir Menas, nr. 50, 1962. XII. 15.). Ši tema palieja ir Kazio Sajos dramą Nerimas, pastatyta Vilniaus Valstybinio Akademiniame Dramos Teatre. (Ji išspausdinta Pergalės žurnale nr. 1, 1963).

Iki 1960 m. vasaros pavergtoje Lietuvoje kasmet buvo skiriamos valstybinės premijos už geriausius literatūros, meno, muzikos kūrinius, geriausius vaidybos ir t. t. Premijų tikslas matomai buvo skatinti mintis ir lietuvių kultūrinei veiklai. Praeitais metais atkreipėme dėmesį (žiūr. Laisv. nr. 29, 1962), kad 1962 m. tokios premijos jau iš viso nebuvo skirtos. Ir iki šiol bolševikai ne vienu žodžiu nepasakė, kodėl taip vykė. Tačiau praeitais metais tos priežastys paaiškėjo mums pačios savaime, kada lietuviui leninin premiją už poeziją paskyrė pati Mask-

va. Tai reiškia, kad Maskva lietuvių tautininkams rino pasireiškimui dar labiau susiaurino, minėtas premijas panaikindama savo sakymu.

Nors tos premijos dažnai buvo skiriamos už komunistišką pobūdžio pasiekimus literatūroje, mense ir t. t. bet vis dėlto jos skatino lietuvių kultūrinę apraišką, kurios rusifikacijos uždaviniam Lietuvoje daugiau ar mažiau pastodavo keli. Maskva šiuo žestu aiškiai parodė, kad Lietuvos jį nelaiko jokia savarankiška respublika, o tik paprasčiausia Rusijos provincija, visapusiškai priklausančia nuo Maskvos. Lietuvai atimta teisė savarankiškai pasireikšti net kultūrinėje srityje. Šitokį faktą patvirtina ir pirmą kartą paskyrimas leninin premijos lietuviui E. Mieželaičiui už eilę rašinių rinkinį Žmogus. Ji paskirta ne kaip už lietuvišką rinkinį, bet už rusišką komunistinį poeziją. Tie eilėrašiai pirmiau buvo išversti rusiškai, išspausdinti rusiškai atskira knyga, apdovanoti minėta premija ir tik po to tie eilėrašiai buvo išleisti lietuviškai viena knyga, kurioje išgarbinamas materialistinis komunistinis žmogus. Šis faktas nurodo, kad Lenino premijos skiriamos už patarnavimus rusiškajam komunistiškam interesams, kuriuose menininkas ar mokslininkas vertingai atsiduria antrojoje vietoje.

Visu didžiu apgailestavimu tenka konstatuoti, kad 1962 metais knyga, turinti ryšio su lietuvių kultūra, išleista dar mažiau, kaip praeitais metais. Geresni vertimai iš svetimų kalbų — taip pat labai mažai. Ir visų knygų bendras skaičius 1962 m. yra 47-niomis knygomis mažesnis, kaip 1961 m. Panašus mažėjimas pasireiškia nuolat jau ištisais eilėmis. Štai pastarųjų penkerių metų statistiniai duomenys: 1958 m. augščiau minėtos leidyklos išleido viso

Reikalingas Pasaulio Lietuvi Seimo žodis

Vytautas Volertas

Ryžtingesnio kelio ieškant

Nemalon s gandai plaukioja tarp-tautin je padang je. Kuba, ži r k, vaduojama, spaudžiant Chruš iov prie sienos ir spiriant kraustyti namo su raketomis bei kareiviais, o už pusme io vedamos tiesiogin s telefono linijos tarp Vašingtono ir Kremliaus, k bie iai egzilai sodinami iš laivelį , j veiklai finansin pagalba nutraukiama. Vasario 16-sios proga Valstyb s departamentas skelbiasi es s su lietuvi aspiracijomis laisvei atgauti, kongresmanai ir senatoriai mums palankius žodžius taria, karingas rezoliucijas skelbia, o gerai informuoti žurnalistai porina, kad Pabaltijo politiniams vienetams veikla pasunk s, nors už savait s kitos oficial s šaltiniai per ALT'os

350 knyg ; 1959 - 340; 1960 — 300; 1961 — 288; 1962 — 241.

Ar tai n ra ženklas, kad rusai komunistai yra nusistat ne tik prieš lietuvišk kult r, bet ir apskritai prieš kult r Lietuvoj? Reikia manyti, kad lietuviai komunistai nor t daugiau kult ros bei laisv s, nes juk kiekvienas paukštis, kad ir gerai šeriamas, nori ištrkti iš narvo. Deja, pavergtoje Lietuvoje net lietuviai komunistai laisv s neturi.

Vykdom j Taryb žinias neigia. Teisyb s ieškok sispyr s, bet kai j sugriebsi, nustebsi, kad jau nauja tiesa kitomis plunksnomis paleista. V l prad k iš naujo. Demokratija su demokratais šiuose klausimuose nenusistov j .

Nagi, demokratija ir mus pa ius lanksto. VLIK'as stengiasi, kiek išgali, remdamasis savu užnugariu visuomen je. ALT'a žvalgosi ir vikriai reaguoja Jungtn se Amerkos Vals-tyb se. Los angelie iai rezoliucijas pirmyn spiria. LB apylink s rašin ja laiškus, stengiasi parinkti auk vieniems, antriems, tretiems ir sau. Šiame jud jime didel visuomen s dalis noriai dalyvauja, ta iau kita didel dalis ima urgzti. B k k tai, ji nesusigaudanti raizgyn je, b k k tai, ji eliminuota iš politin s veiklos. Kiek nuoširdaus r pes io, kiek sukto atsikalbin jimo, nelengva pasver-ti. Bet susidaryti sp džiui, kad pad tis be reikalo sukomplikuota, duomen yra. Negalima tvirtinti, kad ia gl di pagrindin priežastis vis m s negalavim , bet "Tre iojo Fronto" dygimas, jaunesn s, vos universitetus baigusios, kartos šal-tumas tautin s šeimos reikalams, už-darbiams neproporcngai menka au-ka lietuviškam labai gali tur ti po

šakn, besigaivinan i šioje nepageidaujamoje komplikacijoje.

At j s mums laikas šaltu, gaiviu vandeniui praplauti mieguistas akis. Kas nesn duriuoja, daugiau nuveikia ir sveikiau pailsi. Užtenka jau t p i o j m o , g a n a ! N e s v a r b u , k o k s y r a m s s k a i i u s , k a d t i k s u s i g r i e b t u m e , a t g i m t u m e , s a v o t a r p e n u o š i r d e s n i a i s i r d r s e s n i a i s d a r b u o s e t a p t u m e .

Vienas kitas platesnis ir šviesesnis žingsnis matosi. Lietuvi Fondo augim tenka šion r šin skirti. Tai iau verta daugiau galimybė žvalgytis. Ypa art jant Pasaulio Lietuvi Seimui Kanadoje, kuriame reikia sudaryti galimybės ne tik nuomon ms išgirsti, bet ir joms pasvarstyti.

Politinio darbo institucijos

Politinio darbo metod bei organizacin s strukt ros aptarimas, be abejo, labai pageidautinas. Ši sritis svarbi m s kovoje už tautin egzistenciją tolimesn je ateityje, ji turi didel s reikšm s m s šiandieninei tvarkai, susiklausymui, entuziazmui.

Organizacin politinio darbo strukt ra, apie kuri dera m styti, turi b ti mažiausiai priklausoma nuo išorini reiškiniai (turint galvoje finansin s paramos gavim ar nustojim iš pašalies), privalo paklusti vienalytei vadovybei, remtis legaliu, nat raliu pagrindu, naudotis visais galimais energijos bei išminties šaltiniais, remtis visuomene, išlikti stabilia kiek galima ilgiau. Si lant apie tai svarstyti, lyg tai a priori sugestionuojama, kad ši brouž dabartiniu metu stinga. Šios minties rašantysis nesigina, nors netvirtina, kad vis brouž stinga, ir jokiu b du d l to nekaltina pavieni asmen .

Kaltintini tik skirtumai tarp šiandienin s aplinkos ir s lyg , kuriose š darb prad jome, bei m s savu laiku nenuoširdus irzlumas, nesugeb jimas bendradarbiauti. Prisipažinkime, kad prieš penkiolik met protingiau tvark m s. Vien užsišpyrimai, kit dur užtrenkimai, iš darbo pasitraukus, tre i slapti laiškėliai, dirbtinai nesantaikūs keliant, ketvirt karštakošiški, neatlaid s pasipiktinimai pirm j trij gestais kainavo daug. Tiek to. Geriausia klaidas sid m ti, j atsisakyti ir pasizvalgyti, k šiandien turime, ir k reikia priklijuoti, kad dirva neb t užleista ir dirvonai nuostoli neduot .

M s šiandienin s politinio darbo institucijos savo uždavinius atliko ir atlieka gal neblogiau, kaip esamose s lygose galima reikalauti. J pus n nukreipti kaltinimai, pašaipa ir puolimai dažnai b na nepagr sti. Ne kart visuomen gal jo jausti, jog kritikuojantieji ty iomis ieškodavo priežas i , kad šias institucijas nuvertint , arba priežastys neb davo tiek didel s, kiek apie jas žodži išsakydavo. Kaltintojai ne visada b t gal j geriau pasielgti, kaip institucij darbuotojai. Tenka sid m ti, kad šiame darbe ne vienu atveju sprendimus tenka daryti staugiai, o j vertinimo sulauksime tik tada, kai ne tik visos aplinkyb s yra paž stamos, bet ir sprendim rezultatai žinomi. Laiko skirtumas tarp sprendimo ir jo vertinimo visada yra vertintojo pus je.

Vis d lto, tr kum yra. Tuos, kuri pašalinimas nuo m s priklausos, reik t išlyginti.

Kas taisytina

Politin darb tekt taip rikiuoti, kad išorini s lyg pasikeitimas ne-

pajgt jo visiškai paraližuoti. B -
tinausia veikla turi bti atliekama
m s pa i j gomis, nes tik mes aiš-
kiaiai suprantame, ko siekiam, ir tik
mes be atodairos sielosim s pilna
kraštui laisve. Šis galimai didesnis
nepriklausomumas remiasi l šomis.
Juo re iau tuš i kišen s dugn už-
iuopsime, tuo mažiau teks gr žytis
žvalgantis, k atid lioti, k tuojau
pat vykdyti.

Politiniam darbui l š sukrapšto-
me nepakankamai, ir tos pa ios iš-
skirstomos po kelias kr veles. Nors
lietuviškoji visuomen n ra šykšti,
ta iau ji nori aiškiai žinoti, kad jos
auka eit ten, kam skirta ir kur la-
biausiai reikalinga. Atrodyt, kad
paskutiniais keliais metais buvo dau-
giau aukojama iš tradicijos ir d l
to, kad auk primindavo, kaip iš
entuziazmo ar matant neatid liotin
reikal . Kaip besvarstysime, teks
pripažinti, kad Nepriklausomyb s
Fondo atsiradimas, finansin akcija
rezolucijoms pravesti, Tautos Fon-
do rinkliavos, ALT'os naujai priim-
ta tvarka piniginiai VLIK' remti
padang užterš . Iškilo r kai ir ne
vienam pasunkino suprasti aišk po-
litinei veiklai skiriamos aukos tiks-
l . Sumaž jusios pajamos pakirto
m s veiklos savarankiškum . O
mes galvojame, kad nepriklausomu-
mas yra vienas iš b tin institucij
bruož .

Buvo stengiamasi visuomenei ro-
ti, kad t pat darb be nuostoli ga-
li dirbti kelios institucijos, jei ven-
giama kartojim . Šios pastangos pa-
sirod , Frontui iš jus iš VLIK'o ir
gimus Talkai. Visuomen ši tez
pri m , nes, iš tikr j , ji teisinga.
Ta iau šioje filosofijoje yra aplen-
kiamas vadovyb s klausimas. Vado-
vyb reikalinga darbo koordinacijai
net ir tuo atveju, jei anos kelios ins-

Vytautas Volertas,

Jaunosios lietuvi kartos kult rinin-
kas, visuomenininkas, rašytojas. Lie-
tuvi Bendruomen s klausimais yra
paskelb s eil straipsni . Iš profesij-
jos — inžinierius.

titucijos pajgt nuspr sti, kokius
metodus naudoti ir k pirmiausia at-
likti. Rašan iam atrodo, kad vienos
vadovyb s reikalingum supranta vi-
si. ia norisi dar kart visuome-
nei priminti, kad vienalyt s, bendros
politinio darbo vadovyb s stokoja-
me, ir kad ši ia gl di dar viena rim-
ta priežastis, ver ianti persvarstyti
darbus.

Jei kur stinga nepriklausomumo,
be abejo, pastangos negali b ti pla-
nuojamos tolimesnei atei iai. Menki
aplinkos susvyravimai vers keisti me-
todus ir most apimt . Kritiškesniu
momentu, garsiau subrašk jus pama-
tams, kritus nuotaikai ir sisk lus pa-
nikos kibirkšt lei, galima tik tis ne-

maloni pas k . Stabilumas yra b -
tinasi visuose m s darbuose, nes
greito tarptautin s situacijos pasikei-
timo logiškai laukti negalime, o at-
sitiktinumas pasikliauti, kuri , žino-
ma, visur ir visose srityse iškyla, ne-
b t rimta. Nei finansin pad tis, nei
užleistas žmoni paruošimas m s
politiniams darbams kol kas stabi-
lumo neduoda.

Tri siantis svarbiam reikale ir tau-
piai skaitantis su l šomis, kaip mums,
mažai tautinei grupei, visada teks
skaitytis, yra nuostolinga šalimai lai-
kyti nenaudojam energij ir išmint ,
Reikia pripažinti, kad iki šiol nei
energija nei išmintis pilnai nepa-
jungtos. Nepajungta ir visuomen .
Jei skeptiškai galvojama atiduodant
finansin auk politiniam darbui,
skeptiškai elgiamasi ir tada, kai
tenka kitokiais b dais talkininkauti
(rašant laiškus, šaukiant susirinki-
mus, protestuojant ar net piketuojant).
Solidarumas remiasi ne tik pilnu
reikalo supratimu, bet ir drausme. O
drausm politin je akcijoje apardyta,
nes pa ios institucijos nepademonst-
ravo nei solidarumo, nei drausmin-
gumo. Va, kod l visuotinai teisi-
namasi: vadovaujantieji nesutaria:
nežinau, kam gelb ti; nenoriu vel-
tis nesantaikon; nesu atstovaujamas.

Retai kuri institucija turi tokius
tvirtus nat ralius bei legalius pa-
grindus, kaip m s VLIK'as ar
ALT'a. Jos abi iškilo ne dirbtinai,
bet atsirado pašauktos tautos. Lietu-
v okupavus, VLIK'as susik r kaip
organizuota tautos atstovyb kraš-
te. Jungtin se Amerikos Valstyb se
tuo pa iu b du lietuviai už save kal-
b ti galiojo ALT' . Abi institucijos
sujung nuomoni skirtumus, ir joms
abiems lietuvi tauta ne tik leido už
save kalb ti, bet pareigojo jas ko-
voti už laisv . Šie tvirti pagrindai
abu vienetus išlaik iki šios dienos,

ir VLIK'as su ALT'a pareigoja mus
juos abu remti, kaip ir jie patys yra
pareigoti tautai atstovauti. Ši
institucij atsiradimo b das ir lai-
kas, j tikslai ir pareigojimai, be
abejo, leidžia vadovauti laisv s ko-
vai, ir kiekvienas iš m s turime
stengtis, kad šis j bruožas likt tol,
kol Lietuva atgaus nepriklausomyb .

Maždaug taip iš pašalies atrodo
m s politin veikla. Neigiamybės
reikia giliai apsvarstyti ir šalinti. Pa-
saulio Lietuvi Seimas yra tinkama
apsvarstymams vieta. Ne tik svarsty-
mams. Seimo sugestijos ir nutarimai
turi saistyti visus laisvame pasauly-
je esan ius lietuvius.

Kaip svarstyti?

Rengiantis kalb ti apie politini
institucij persitvarkymus, verta aty-
džiau ži r ti, kad teisiniai ir tradi-
ciniai pagrindai, pareigoj ne tik
mus, bet ir laisvuosius kraštus, ku-
ri s žin s n ra pilnai išgaravusios,
neb t apgadinti. Ta iau vengtina ir
perd jim . Pavergtas kraštas laisv s
kovai pareigojo ne vienas ar kitas
partijas, ne vien ar kit grup , ne
vien ar kit asmen , bet vis taut
ir ypa tuos lietuvius, kuri rankos
neapsunkintos vergijos grandin -
mis. Jie sudaro institucijas ir pasi-
renka metodus, bet jie ir atsakom-
gai laikosi. Kas šiandien sav apsilei-
dim teisina neatstovavimu, tasai yra
kaltinamas ne tik reznagnacija, bet ir
d l institucij santvarkos, kad ne vi-
si jose atstovaujami. Partin s grup s
ir asmenys negali šios atsakomyb s
prisiimti, nes jie n ra amžini. Tauta
pragyvens samb rius ir asmenis.

M s politiniai samb riai atliko
ir atlieka milžiniškus darbus. Kas
smerkia politinius susigrupavimus,
tasai ryžtasi laisv varžyti. Ta iau
susigrupavimai kinta, ir nežinia, ku-
kiaus tur sime už dešimtme io, dvie-

j. Juos kuria tauta, o ne jie taut. Iš kitos pusės, nesveika pulverizuotis, blaškytis mažomis grupėmis, krikiti. Negirtinas dviejų krikščių ioniškiosios pasaulio žvalgos grupės atsiradimas mūsų tarpe, nepriimtinas liberali iššiblaškymas, nebuvo naudingas kažkada tautininkų ir Vienių sąjūdžio šalininkų kibirams.

Kartais pasigirsta balsas, kad mūsų tarpe atsiranda norinčių sugriauti turimas institucijas. Aišku, jie yra! Tai visi tie, kurie tarnauja okupantui ir jo duona minta. Tačiau šios institucijos negriauna ir nesistengia griauti Lietuvai laisvę siekiant. Politinio darbo trukdymas automatiškai asmenų braukia iš sąmonės lietuvių tarpo. Be abejo, negeresni baltai ir tie, kurie, matydami darbe klaidas, tyčiomis jas palaikyt. Silpninimas juk tas pats, kaip aktyvus griovimas. Nedaug prisideda ir tylintys, kad nenori susilaukti nemalonių. Skatino negelbėti tik dėl to, kad bijoma sušlapsti, yra nusikaltimas.

Mūsų politinio darbo institucijas, linkint joms skams, reikia grąžinti laisvojo pasaulio lietuvių bendruomenė. Netikslus buvo VLIK'o pirmojo dr. Trimako pareiškimas 1963 m. balandžio mėn. 20 d. Drauge: "Dar geriau baltai, kad PLB surastų keli VLIK'ų". Ne visuomenė priklauso institucijoms, bet institucijos visuomenei, o PLB visuomenę sudaro. Šitai galima išskaityti ir politinio darbo institucijų statutuose ir PLB chartoje. Tasai grąžinimas visuomenėn turi būti mūsų visų pareiga, ir už tai sutinkame su VLIK'o, ALT'os ir LLK atstovų paskelbtu nutarimu 1963 m. balandžio 22 d. Drauge: "Sveikina ir skatina VLIK'ą pastangas surikiuoti visas teigiamas laisvųjų lietuvių sąjungas Lietuvai laisvinti ir lietuvių išsivijoje ir tremty išlaikyti".

Prisidedam prie šio sveikinimo VLIK'ui ir lygiai sveikiname LB ir pavieni lietuvių pastangas.

Šiomis nuotakomis besivadovaudami, pažvelkime, kas būtų darytina.

VLIK'as ir ALT'a, simbolizuojantis tautos spontanišką pasipriešinimą okupacijai, privalo išlikti toli, kol okupacija tęsiasi. Perrikuotini tik institucijų santykiai su visuomene. Nenorim, kad šios staigos, lyg dirbtinai primestos, rastų šalia visuomenės, vargtį, ieškodamos joje paramos, žemint, prašydamos išmaldos, o visuomenę joms duot tik tai, kas atlieka. VLIK'as su ALT'a turi būti laikomi mūsų visų rankomis.

Mūsų politinių institucijų visuomenėn sugrąžinimo problema ne šiaudien iškilusi, tad ir priemonės, į ją siūlomos, nebus negirdytos. Jos sutaps su siūlymu, rašančiųjų paskelbtu Fronto Biulienės simpoziume tautininkų vienybės klausimu New Yorke. Politinio darbo staigų struktūrų autorius taip sivaizduoja:

1. VLIK'as lieka Vyriausiuoju Lietuvos Išlaisvinimo Komitetu, mūsų politinei kovai vadovaujantis laisvame pasaulyje;
2. jo darbui palengvinti ir specialiai mūsų reikalui atstovauti Jungtinėje Amerikos Valstybėse yra Amerikos Lietuvių Taryba;
3. VLIK'e atstovaujamos visos mūsų politinės partijos, rezistenciniai judėjimai ir likusi visuomenė. Puso narių deleguoja politiniai samburiai ir kitą pusę — PLB rinkiminius kelias. Prezidiumas renkamas narių balsų dauguma;
4. ALT'os pusę narių sudaro dabartiniai JAV lietuvių junginiai, esantys ALT'oj, o antrąją pusę atsiunčia JAV LB rin-

kiminiais keliais. Vadovyb renkama bals dauguma;

5. lygiagre i politini institucij darbas sustabdomas;
6. laisvinimo darbui l šos kaupiamos per PLB ir krašt LB specialiai tik šiam tikslui renkamomis ir tik politiniam darbui skiriamomis aukomis lietuviškoje visuomen je ir už jos rib .

detales (nari skai ius šiose staugose, LB siun iam nari rinkiminiai keliai, l š telkimo b dai, j proporcija, skirstant tarp VLIK'o ir ALT'o ir t. t.) ia nesileidžiama. J išdirbimas paliekamas specialistams o ia pateikiami tik pagrindiniai institucij bruožai, kaip juos sivaizduoja pašaly es s visuomen s narys, ir kurie tur t išnaikinti šiuo metu pastebimas neigiamybes, šiame straipsnelyje anks iau išvardintas. Atrodyt , kad šiai sistemai tur t pritari ir šiuo laiku VLIK'ui ir ALT'ai vadovauj asmenys. Su j patirtimi ir sumanumu nebus lengva jiems iš vadovavimu pareig pasitraukti, o darbas, be abejo, susidarius jaukesnei aplinkai, atneš daugiau naudos. Savo amžiuje Lietuvos laisv s kovai atidav didelius kiekius energijos, aukoj dal savo gyvenimo ir net d l šios veiklos nukent j , didesniais rezultatais, j tri su ir visuomen s parama atsiektais, b t bent maža dalimi moraliai atlyginti.

Pasaulio Lietuvi Seimo vaidmuo

Kod l šie svarstymai ir si lymai rišasi su Pasaulio Lietuvi Seimu?

Sunku b t surasti, kas pilniau gal t atstovauti ir reikšti išeivijoje esan ios tautos dalies vali , kaip šis seimas. Iš kitos pus s, jei politin darb laikome svarbiu, keista b t ,

jei Seimas juo nesidom t . Seime vieta apsvarstyti šio darbo formas, prieti prie reikaling nutarim ir moraliai pareigoti visuomen ši nutarim laikytis. Ir ne tik pareigoti, bet atitinkamai reaguoti, jei nuo j b t nukrypta.

Esame dalis tautos, kuri j gos nem gsta, bet moralin pareig atlieka. Pavyzdži tolimoje praityje ieškoti nereikia. Štai VLIK'o pagrindinis darbas Lietuvoje prieš dvidešimtmet , nusiunt s grup Vokietijos konclagerius, 1941 m. sukilimas, išskyn s daugyb jaun žmoni , pagaliau partizanin veikla, antrajai soviet okupacijai prasid jus. Nei vienas šis atvejis nebuvo prad tas vadovyb s klausim svarstant. Kas Partizanus skait , negal jo nepajusti, kokiais tikslais jie klaidžiojo po miškus, kod l sprogdinosi granatomis, d l ko t sojo turg aikšt se. Jaunyst s entuziazmas ir t vyn s meil (iš tikr j , šis jausmas egzistavo juose kaip gyva s voka, o ne tik kaip mes j šiandien suprantame poetine prasme, laikydami nuvalkiota, pasenusia fraze) buvo pagrindine priežastimi.

Štai d l ko reikia ieškoti b d atjaun ti, atgimti, kad pagrindiniam tikslui neleistume akyse užgesti ir nepasimestume žaidyn se. Pasaulio Lietuvi Seimas teb na naujos kibirkšties sk l ju. Niekas be aukos neatsiranda. Net m s kasdienin duona šiuo keliu ateina. Kas pajgia savo darb žvelgti linksmesn mis, o ne kankinio, akimis, to gyvenimas lengvesnis, ir duona minkštesn . Auka reikalinga ir tautin s šeimos gyvenime, ta iau jos nejausime, jei j mums nebus j ga išpl šiama, o patys j atiduosime. Aukos prasm s samoninimas m s tarpe b t taip pat svarbiu Seimo uždaviniu.

LIETUVI BENDRUOMEN S CHICAGOJE PRADŽIA

Tolydžio didįjį Lietuvių tremtinių skaičių Chicagoje ir daugumai jų nemokant anglų kalbos, reikėjo, kad kas pastoviai ir piltų siūjimams pagelbėti surasti darbą ir butus, kurių anuo metu labai stokojo. 1947 m. buvo steigta Lietuvių Tremtinių draugija. Jos veiklai plačiai išsišakojus, o jos nariams su kmingai sikrus, buvo užsimota draugijos veiklą pasukti kultūrinis barus, todėl 1950 m. buvo nutarta persiorganizuoti Lietuvių Tremtinių Bendruomenę Illinois valstijoje ir draugijos skyrius pavadinti apylinkėmis. Buvo sudaryta organizacinė Centro valdyba, kurios pirmininku buvo kun. A. Stašys.

Tremtinių Bendruomenė buvo steigta kaip pereinamojo laikotarpio organizacija, belaukiant Lietuvių Bendruomenės Amerikoje suorganizavimo. Liet. Tremtinių Bendruomenės I-sis atstovų suvažiavimas, vykęs Chicagoje 1951 m. sausio 13 d., išklause pranešimus ir diskusijas, nutarė:

1. Lietuvių Bendruomenės JAV organizavimas neina tokiu tempu, kokio reikalauja gyvybiniai Lietuvos ir lietuvių reikalai.

2. ALTO sudarytoji ALB-n s organizacijai ir s lygoms studijuoti komisija savo darbą dirba l tai, gi tremtiniai organizuojasi atskirais vietiniais.

Tod l atsižvelgiant tai, ALTas,

Povilas Gauys

Rašytojas, vertėjas, žurnalistas, kultūrininkas ir visuomenininkas. Nepriklausomoje Lietuvoje dirbo diplomatinėje tarnyboje. Vienas iš pirmųjų Lietuvių Bendruomenės Amerikoje organizatorių. Pirmasis JAV Lietuvių Bendruomenės Chicago apygardos pirmininkas.

Spausdinamas straipsnis yra kalba, pasakyta JAV Lietuvių Bendruomenės Chicago apygardos dešimtmčio sukakties minėjime.

kuris m si iniciatyvos šiam reikalui, yra prašomas:

- a) paskubinti LB organizavimą,
- b) dažniau skelbti Studijų komisijos pasiūlytus rezultatus.

3. Kvietia visus lietuvius kuosku-čiausiai jungtis vien bendruomenėn, kuriai siūrus, tremtini paski-ros organizacijos įsijungia.

Suvažiavimas išrinko pastovi Centro valdybą, kuriai pirmininkavo P. Gaušys.

Svarbiausi Tremtini B-n s uždaviniai buvo: 1) Apylinki organizavimas ikagoje bei ikagai artimesnėse kolonijose ir už Illinojaus ribų, 2) Lituanistinio švietimo pertvarkymas, mokytojų suradimas, vadovėlių parpinimas ar leidimas (Išleista Lietuvos geografijos vadovėlis), 3. Tremtini kartotekos sudarymas (nepaprastai aktualus, naujai atvykusiems beieškant giminių ir pažįstamų).

Ano meto lietuvi tremtini veikė ir kultūrininkai didžiausias troškimas buvo galimai greičiau suorganizuoti Lietuvi Bendruomenę Amerikoje. Jis aidėjo spaudoje, organizacijų susirinkimuose ir pokalbiuose. Naujiems ateiviams itin svarbiu buvo lituanistinio švietimo ir vadovėlių reikalai, kuriuos manomai sutvarkyti negalėjo patys tavei, reikėjo autoritetingos centrinės organizacijos, galinčios veikti visos Amerikos lietuvi vardu. Tokiu metu, II-sis Tremtini Bendr. atstovų suvažiavimas ikagoje 1952 m. sausio 6 d. nutarė persiorganizuoti Amerikos Lietuvi Bendruomenę. Suvažiavimo priimtoji rezoliucija kvietė visus lietuvi tremtini bendruomenės padalinius susijungti organizuojamos LB-n s darbui ir aktyviai dalyvauti apylinkėse organizuojant LOKO komitetus.

Tačiau tas darbas sklandžiai nėjo, nes tik 1952 m. spalio 26 d. Tremtini B-n s Centro valdyba turėjo savo paskutinį posėdį ir manpavedė rintis LB-n s ikagos Apygardos organizavimu.

Tuo gi tarpu Lietuvi B-n s organizavimas Amerikoje susidūrė su dideliomis kliūtimis. JAV atvyk lietuvių rado skaitlingas lietuvi kolonijas, senieji lietuvių ia buvo stipriai sigyvenę, turėjo patyrimą, daug organizacijų, spaudą, bažnyčias. Iš kitos pusės, naujai atvykę buvo didesnį išsimokslinimą, buvo idealistiškai nusiteikę, ir be to, Vokietijoje naudojami plačiai kultūrine autonomija, leidusi jiems nevaržomai steigti lietuviškas mokyklas, gimnazijas ir netgi universitetus, o taip pat ir plačiai pasireikšti kultūrinė vertybių kuryboje.

Turėdami senas veikimo tradicijas, JAV senieji lietuvių daugumoje nepritarė idėjai turėti vieną, visiems lietuviams bendrą ir visus jungiančią organizaciją. Bendruomenės idėja ilgą laiką liko nesuprasta, o jos tikslai nevertinti.

Tačiau nauji ateivių takai tolydžio didėjant, VLIKo skatinamas, ALTas jau buvo sudaręs naują ir ateivių reikalams komisiją, trumpai vadinamą Studijų komisiją, kurių visų srovės atstovai. Taip pat ir Tremtini B-n s Centro valdyba savo 1951 m. promemorijoje ALTui, nušvietusi esant lietuvių klaidai, nes niekas JAV planingai nesirūpina lietuvių išlaikymu nei lietuviškos kultūros reikalais, prašė ALT ne tik netrukdyti, bet visu savo autoritetu paremti Lietuvi B-n s Amerikoje organizavimą. Bet to nepaisant, kai kurios politinės grupės ir jų spauda bei radijas per kelet metų aštriai kritikavo Bendruomenės nesovien

atstovavim ir banalino pa i Bendruomen s id j . Nuolatiniai dalies spaudos pasisakymai prieš Bendruomen ir ilgai užsit s s jos organizavimas atšald daug lietuvi nuo dalyvavimo joje, o nemaža dalis nauj j ateivi prato gyventi be Lietuvi Bendruomen s .

Buvo daug projekt ir si lym kaip Bendruomen organizuoti. Vienas toki , pavyzdžiui, si l padaryti Amerikos Lietuvi Taryb vyriausiu Bendruomen s valdomu organu, kur sudaryt delegatai iš Am. Liet. Katalik Federacijos, Am. Liet. Socialdemokrat kuop , Am. Liet. Tautin s Sandaros ir Am. Liet. Tautin s S jungos, plius abiej Susivienijim atstovai. Pagal t projekt Bendruomen s apylink s tur jo vadintis skyriais, o j valdybos sudaromos parenkant kandidatus iš sumint organizacij .

Kult riniam uždaviniam vykdyti prie ALTo tur jo b ti sukurtas Lietuvi Kult ros Fondas, o šalpos darbui vykdyti BALFas jungtas ALT . Kas antri metai tur jo b ti šaukiami seimai priimti Kult ros Fondo ir BALFo apyskaitas. Visi tie darbai, ALTo ir Bendruomen s administravimas tur jo b ti finansuojami solidarumo našais.¹⁾

To nepaisant, ALTo nariai reišk baim , kad Bendruomen sugriausianti ALT . Iš kitos pus s, kažkuriuos srov s bijojo demokratini rinkim ir nor jo vykdomuosius organus sudaryti ALTo praktikuojamu b du. Taip dalykams esant, Bendruomen s reikalas nejud jo iš vie-

tos. Prad j s eiti Tremt. Bendruomen s Centro valdybos pirmininko pareigas, aplankiau visus ALTo narius, redaktorius ir radijo valand ved jus aiškindamas Bendruomen s tikslus, jos reikalingum . Si liau veiksniams pasidalinti darbo sritimis: BALFas vykdo šalpos darb , ALTas — Lietuvos vadavimo, o Bendruomen — lietuviyb s išlaikymo ir kult rin s veiklos darb . Vis svarbiausias dalykas buvo išsklaidyti ALTo baim , kad organizuojamoji Bendruomen nesikiš ALTo reikalus, t. y. politin srit , kuri anuomet ateiviai ir nepretendavo, nes dar nebuvo gerai pramok angliškai ir nebuvo patap JAV pilieiais.

Mano ir kit Centro valdybos nari pastangos nuolat klabinant ir raginant grei iau Studij komisijai baigti darb ir prad ti organizuoti Bendruomen , Lietuvi Bendruomen s Amerikoje pradžiai dav didel naš , nes 1952 m. balandžio 7 d. pavyko sukviesti lemiam pos d su ALTu, o balandžio 10 d. LOKo sudarymo pos d, kuriuose pagaliau ALTas dav savo palaiminim organizuoti Bendruomen . ALTo pirm. p. L. Šimutis pasi l pritarian i rezoliucij , kurios teksto, deja, neturiu. Bet pas mane yra išlik pirmojo pos džio protokolo išrašas, kuris skamba taip:

"ALTo Vykdomojo Komiteto ir Illinojaus Lietuvi Tremtini Bendruomen s valdybos bendrame susirinkime Amerikos Lietuvi Bendruomen s klausimu sutarta pasi lyti ALTo Studij komisijai aptarti:

1. Sudaryti Laikin Am. Liet. Bendr. centrin komitet , traukiant j ir vietos lietuvi ir tremtini veik jus.

2. Esamas tremtini draugijas lai-

*) Prab gus dešimtm eui, b kl tiek pasikeit , kad dabar iškyla radikalai priešing si lym , o tai b tent: ALT jungti Lietuvi Bendruomen . (Ži r. Laisv 1963 m. Nr. 31. P.G.)

kyti Bendruomen s apylinki užuomazgom, papildant j vadovybes vieto veik jais.

3. Centriniam Komitetui sudaryti iniciatyv pavesti ALTo studij komisijai, kooperuojant Illinojaus Lietuvi Tremtini Bendruomenei ir Rytini valstybi Tremtini draugij vadovyb ms.

4. Amerikos Lietuvi Bendruomen pirmoje eil je r pinasi lietuviyb s išlaikymu, ugdo lietuvi kult rin veikl ir r pinasi švietimu.

5. Am. Liet. Bendruomen moraliai ir medžiaginiai remia ALT , dirbant išimtinai politin Lietuvos laisvinimo darb .

6. Am. Liet. B-n turi savo atstov prie ALTo, o pastarasis prie ALB.

7. Am. Liet. Bendruomen renka tautinio solidarumo mokes ius ir t mokes i 40% skiria Lietuvos Laisvinimui per ALT .”

Kituose pasitarimuose buvo galutinai sutarta, kad Am. Liet. Bendruomen s Laikinasis Organizacinis Komitetas sudaromas iš 8 nari , iš j 4 tuoj pat buvo išrinkti iš ikagos (K. Kleiva, A. Lapinskas, J. Vilkaitis ir K. Žalkauskas); kiti keturi palikti išrinkti Rytuose.

Tuo b du LOKas patapo Bendruomen s organizavimo virš ne.

Vaizdo pilnumui reikia pažym ti, kad Rytini valstij lietuviai irgi buvo susiorganizav ir 1951 m. balandžio 15 d. New Yorke vykusiam suvažiavime nutar visas tremtini organizacijas centralizuoti, sudar Rytini valstij Tremtini Komitet , kurio uždaviniai buvo panaš s Illinojaus Tremtini Bendruomen s Centro valdybos uždaviniams. Tasai lietuvi tremtini suvažiavimas Komitetui paved išrinkti likusius keturis LOKo narius.

Ta iau sudarius LOK ir šiam prad jus konkre tiai r pintis Bendruomen s organizavimu, reikalas tejud jo v žio žingsniu, nes ALTo pritarimas tebuvo išgautas dideliu spaudimu ir pagrasius Bendruomen organizuoti ir be ALTo pritarimo. Kli tys paliko tos pa ios: kaikuri ALTo nari ir srovi baim , dalies spaudos nepalankus nusistatymas ir Bendruomenei priešinga propaganda.

Visa tai sunkino organizavimo darb ir LOKas Bendruomen organizavo 5 metus. Bendruomen augo iš apa ios, susiorganizavo apylink s, apygardos, bet nebuvo Centro Valdybos, nes LOKas neskelb rinkim , vis dirbo “paruošiam j darb ”, ilgiam metam užkliuvo stat paruošimas. Bendruomen s šalininkai bruzd jo, reikalavo likviduoti LOK , kad gal t gimi Bendruomen . Kai per 5 metus LOKas nesugeb jo paruošti Bendruomen s statuto, kilo visuotinis nusivylimas ir abejingumas Bendruomenei. Iš kitos pus s, LOKas, kaip sudarytas iš politiniai ir ideologiniai priešing srovi atstov , savo laikysen derino su t pa i srovi atstov laikysena ALTe, kuri iš esm s nebuvo palanki Bendruomenei, tod l LOKui atrod , kad ALTas turi dar kart duoti Bendruomenei iškilming palaiminim prad ti darb . Tas LOKo nuotaikas pavaizduosiu jo pirmininko prel. J. Balk no ištrauka kalbos, pasakytos 1952 m. ALTo metiniam suvažiavime New Yorke, prašan ios atstov pritarimo organizuoti Bendruomen ; "Mes t p iojame apie ALT ir nežinome kaip jam siteikti. O ALTas? Kada ateina, pavyzdžiui ikagos bendruomen s organizavimas, jokiub du ikaga negali sudaryti Apygardos, d lto, kad ALTas yra priešingas Bendruomenei. Kam ia prie-

šintis ir painioti ALT su Bendruomene? Šiandien ALTas gyvuoja ir gyvuos iki Lietuva bus išlaisvinta, o Bendruomen liks amžina. Bendruomen ALT pergyvens.

“Tod l, gerbiamieji, aš ia neatsistoju prašyti ALTo palaiminimo. Visiškai ne. Jeigu kas mum nor t pasakyti: j s negalite gyvuoti — gerai, mes eisime ir be ALTo, taip sakant, prielankaus pasisakymo, kadangi Bendruomen duos pinig ALTui, o ne ALTas Bendruomenei. Bendruomen dirbs ALTui, ne ALTas Bendruomenei. Bendruomen suorganizuos m s visuomen netgi ir tose vietose, kur ALTas negirdimas ir nežinomas, Bendruomen dirbs ALTui, gelb s ALT”. (AIDAI, 1953 m. nr. 1).

Tokiose tai s lygose ir nuotaikose 1952 m. lapkri io 24 d. vyko L. Bendruomen s ikagos Apygardos valdybos sudaromasis pos dis, kuriame dalyvavo ir LOKo nariai (J. Vilkaitis ir K. Kleiva), Tremtini Bendruomen s atstovas P. Gau ys, socialdemokrat atstovas K. Liutkus, Am. Liet. Katalik Federacijos atstovas G. Valan ius, Am. Liet. Katalik susivienijimo atstovas J. Bajer ius, Am. Liet. Taut. Sandaros atstov P. Grybien , Am. Liet. Tautin s s jungos atstovas T. Blinstrubas pirmam pos dy nedalyvavo. Kai kurie valdybos nariai v liau pasitrauk . Kiek atsimenu, socialdemokratai vieton K. Liutkaus atsiunt dr. A. Garm , o Katalik Federacija G. Valan iaus vieton V. Radžiu. Man teko Apygardos valdybos pirmininko pareigos, kuriose išbuvau iki 1955 m. kovo 27 d., kada vyk s I-sis Bendruomen s apygardos atstov suvažiavimas išrinko nauj valdyb .

ikagos Apygardos valdyba skau-

džiai jaut tr kum Bendruomen s vyriausio organo ir d jo visas galimas pastangas pagreitinti galutin jo suorganizavim . Kaip vien b ding pavyzdži pamin siu tok fakt . Nor dama ta linkme stipriau paspausti LOK ir kad tas spaudimas tur t didesn s reikšm s ir takos, ji savo iniciatyva sušauk Pirm j Amerikoje vis Bendruomen s apygard suvažiavim ikagoje, 1953 m. lapkri io 26 d., nors tai buvo LOKo kompetencijjoe. Apie tai patyr s, LOKas paskelb šauki s tuo pa iu laiku ir toje pa ioje vietoje apygard atstovai reišk nepasitenkinim LOKo neveiklumu ir j ragino greičiau baigti Bendruomen s organizavim ir skelbti rinkimus, kurie tevyko tik 1955 m. balandžio 3 d.

Visi aukš iau sumin ti faktai rodo, kad Lietuvi Bendruomen s JAV organizavimo pradžiai didel s takos tur jo iš pradži L. Tremtini B-n s Illinojaus valstijoje Centro valdyba, o v liau ir LB ikagos apygardos valdyba. T tak l m ne vien didel is j ryžtas tur ti centralizuot , vis lietuvi gyvenim apiman i Lietuvi Bendruomen , bet taip ir lietuvišk kolonij gausumas ir j poreiki platumas, ikagos, kaip lietuvi sostin s, patogi pad tis, nes joje reziduoja ALTo vykdomasis komitetas, išeina du dienraš iai, žurnalai ir pagaliau buvo susispietusias gausios intelektualin s j gos.

Negal damas pilnumoje nušviesti ano meto apygardos veikl , tepamin siu mano vadovavimu metu ikagos apygardos valdybos atliktus svarbesnius darbus:

1. Suorganizavo Švietimo, Kult - ros ir Jaunimo Tarybas.
2. Sureng Lietuvi Knygos ir

spaudos parod , spaudos atgavimo jubiliejaus proga.

3. Sureng Lietuvi grafikos parod .

4. Sureng dail. Ad. Varno apžvalgin parod .

5. Baig lituanistini mokykl organizavim .

6. Išleido Lietuvi kalbos gramatik .

7. 1954 m. steig Lietuvi Teatr ikagoje, kuris d l teatral tarpusaviu nesutarim , po s kmingos pradžios, likvidavosi.

8. 1954 m. Michigan City Tarp-taut. Parke suruoš Lietuvi Dien .

9. Piniginiai ir organizaciniai prisid jo prie I Dain Švent s organizavimo.

10. Išleido Bendruomen s nario knygeles su Lietuvi Chartos tekstu, kurias vietoje kvit buvo klijuojami special s, dail. P. Augiaus pagaminti meniški ženklai (25 cent , 1 dol ir 5 dol. vert s).

Šiandien , prab gus daugiau kaip 10 met nuo ikagos apygardos suorganizavimo, tenka konstatuoti, kad niekas nebegin ija Lietuvi Bendruomen s reikalingumo ar jos buvimo prasm s. Aš ne sivaizduoju ikagos lietuvi kult rin s veiklos be Bendruomen s. Kaip didžiausia visos Amerikos Bendruomen s apygarda, ji atlieka labai svarb ir nauding darb lietuviškos kult ros ugdymo ir lietuviyb s išlaikymo baruose. Be mano sumin t jos atlikt darb , jai teko užbaigti dar Tremtini Bendruomen s prad t lituanistinio švietimo organizavim , atlikti vis paruošiam j Pirmojo Kult ros Kongreso sušaukimo darb , rengti Lietuvos paviljon Tarpt. parodoje ikagoje ir atlikti daugel kit reikšming darb .

Jeigu mes vertiname BALF už jo

didelius nuopelnus šalpos srityje ir esame jam skolingi už daugelio lietuvi patekim JAV, jeigu labai daug nusipeln ALTas savo atliktais žygiais Lietuvos vadavimo srityje, tai lygiai turime branginti ir visom išgal m remti Bendruomen , kuri suvaidino ir tebevaidina reikšming vaidmen lietuviyb s išlaikymo ir lietuviškos kult ros ugdymo baruose. Jeigu mes nesir pinsime naujosios kartos lietuviškumu ir nekursime nauj kult rini vertybi , veltui visos kitos m s pastangos.

Gyvename tokiose s lygose, kad nor dami, galime daug padaryti savo tautos labui. Visiem kyr jo bergždin ai tarp veiksn i . Visuomen pasigenda konkre i darb . Kiekvien didesn ir svarbesn iniciatyv j i noriai paremia. J vis bendrom pastangom veikia 16 Vasario gimnazija, išeina Lietuvi Enciklopedija, veikia Lietuvi opera ikagoje, vyksta dain švent s, šoki festivaliai ir Kult ros kongresai.

Baigdamas ši trump ikagos apygardos organizavimo apžvalg ir tur damas prieš akis Bendruomen s nueit keli , many iau, kad Liet. Bendruomen s uždaviniai JAV tur t labiausiai krypti kult rin srit , kaip pa i svarbiausi ir reikšmingiausi ši dien s lygose. Kadangi reikaling atlikti darb labai daug, o jiems vykdyti darbinink , palyginti, maža, nesiveržkime kit organizacij darbo barus, nebent kvieiami, ar susitar su jomis, talkininkaukime. Tuo b du sutaupysime laik , energij ir išlaikysime taip svarbi šiais laikais vienyb .

Gero v jo ikagos apygardai žengus antr dešimtmet !

Balfo iniciatyva birželio 13 d. Chicagoje Jaunimo Centre vyko spaudos ir organizacij atstov pasitarimas lietuviškos šalpos reikalais. Pasitarim praved Laisv administratorius K. Bružas. Pagrindin pranešim padar kun.

L. Jankus, Balfo reikal ved jas, atvyk s iš New York, A. L. Bendruomen s vardu kalb jo pirm. J. Jasaitis, ALTo vardu pasisak dr. K. Drangelis, Europos liet. vardu sveikino prel. K. Razminas. Diskusijose dalyvavo: K. Drunga, A. Gulbinskas, A. Pužauskas, kun. J. Prunskis, Alb. Dzirvonas, I. Daukus, T. Blinstrubas, kun. B. Sugintas, A. Gintneris S. Daunys, kun. A. Trakis, N. Gugien, VI. Šimkus, J. Bertašius, L. Naglius ir kiti, visi kalb jusieji pasisak, kad Balfo šalpa pavergtai t vynei, Sibiro tremtiniam, Punsko gimnazijai ir kitiems kraštams neb t mažinama.

Šio puslapio nuotraukoj dalis pos džio dalyvi . S di iš k. d.: F. Serei ikas, M. Rudien, kun. L. Jankus, M. Gugien, J. Jasaitis, stovi: K. Bružas, VI. Šimkus, inž. I. Daukus, kun. J. Prunskis, prel. K. Razminas, kun. B. Sugintas, kun.

A. Trakis, dr. K. Drangelis, J. Karvelis, A. Gulbinskas.

Balfo Chicagos apskrities valdyb kaip paprastai sudaro Balfo skyri pirmininkai ar j pavaduotojai, dabartin valdyb sudaro: Prel. I. Albavius — garb s pirm.- glob jas, I. Petrauskas — pirm., K. Bružas — vicepirm., inž. I. Daukus — įžd., J. Graužinis — sekret., inž. A. Arštikys, L. Naglius, S. Sem nien ir P. Šilas — valdybos nariai — komisij pirmininkai.

Balfo Chicagos apskrities surengta gegužin vyko birželio 16 d., kurioje dalyvavo apie 3,000 Balfo bi iuli .

Pagrindinis kapitalas - lietuvi aukos

BALFO PRAEITIS IR ATEITIS

Balfas labai greit sulauks 20 met, tada gal bus pateikta visuomenei plati, pilna ir garbinga statistika. Šiuo rašiniu norisi tik parodyti, kad Balfas teb ra gyvas ir labai reikalingas.

Antrasis pasaulinis karas žiauriai paliet m s t vyn Lietuv. Karui besibaigiant, 1944 met v lyv ruden Amerikos lietuviai suskato organizuoti l šas, kuriomis buvo tikimasi gelb ti iš pelen besikelian-

i laisv t vyn . š darb rikia-
vosi visi Amerikos lietuviai, o ini-
ciatyvos m si keturios reikšmin-
giausios JAV lietuvi grup s.

Siunta per sovietus

Greit buvo suorganizuota ir pa-
si sta pirmosios g rybi siuntos
Lietuv per Soviet Karo pagal-
b (!). Deja, nei g rybi pakvita-
vimo, nei soviet pritarimo Balfo
veiklai negauta.

Tada Baltas atkreip savo d -
mes Lietuvos tremtinius, paskli-
dusius po vis pasaul . JAV vy-
riausyb ilgai neleido Baltui tiesio-
giniai veikti Vokietijoje, kur buvo
pati didžioji tremtini mas , rezer-
vuodama t darb savo kariuome-
nei ar kitoms organizacijoms. V -
liau ir Baltas siteisino Vokietijoje,
teikdamas tremtiniams labai daug
paramos.

Pirmoji Balfo pinigini pašalpa
5.000 doleri buvo pasi sta lietu-
viams tremtiniams Švedijoje 1944 m.
spalio m n.

Kai didžioji lietuvi tremtini da-
lis t nojo Vokietijos stovyklose,
Baltas buvo ten; kai tremtiniai
sklaid si ir sik r geresn se šalyse,
Baltas nukreip v l stipresn žvilgs-
n Lietuv , Sibir . Stalinui mirus,
atsirado daugiau galimybi pad ti
lietuviams, esantiems už geležin s
uždangos.

Kita klaida manyti, kad Baltas
vis laik vert si svetimomis g ry-
b mis. Tiesa, veiklos pradžioje JAV
karo Fondas dav Baltui virš
800.000 doleri pinigais, v liau JAV
vyriausyb dav Baltui daug mais-
to ir kit g rybi . JAV Kat. Epis-
kopatas taip pat kartas nuo karto
par m Balt pinigais ir vartotais
r bais bei emigracijos reikaluose.
Ta iau reikia pabr žti, kad visada

pagrindinis Balfo šalpos kapitalas
buvo Amerikos lietuvi aukos. Pra-
džioje jos, tiesa, buvo menkos, da-
bar žymiai gausesn s.

N ra abejon s, kad atsiradus di-
deliam reikalui, Balt v l paremt
ir JAV vyriausyb ir JAV Kat.
Episkopatas.

Kariški r bai

Artimoji Balfo darb ateitis bus
labai panaši netolim praeit . Žvilg-
ter kime j . Balfo metai prasideda
liepos 1 d. Apžvelkime Balto veikl
nuo 1962. VII. 1 d. iki 1963 m. bir-
želio 1 d. Lygiai vienuolika m nesi .

Per t laik Baltas sukaup ir iš-
skirst 40,000 sv. pup , 10,000 sv.
sviesto, 48,000 sv. s rio ir labai daug
t kstan i svar vartot r b . R -
b tiksl kiek nustatyti sunku, nes
tik 7,500 svar buvo nugabenta vie-
nu kartu Vakar Vokietijon, kiti pa-
naudoti individualioms medžiag
siuntoms.

Artimiausiu laiku tikimasi gauti ir
išsiuntin ti reikalingiesiems 18,545
gabalus nauj karišk r b , kuri
vert 104,000 doleri .

Balfo šalpos organizacijoms vesti
per 11 m nesi gauta vairi auk
per 70,000 doleri , kuri , deja, Balfo
11 m nesi darbams nepakako.
Tr ko keli t kstan i doleri , ku-
riuos padengiant reik jo paimti iš
1962 m. liepos m nesio liekanos.

Balfo pinigai labai slid s, nes vis
daugiau ir daugiau ant Centro stalo
nukretnta graudži ir atitinkamai pa-
gr st prašym , kuriuos, kad ir kuk-
liai tenkinant, reikia daugiau išleisti
nei surenkama.

Paskutiniu laiku prad ta šelpti
daugiau pinigais Vokietijos tremti-
nius, o šiaip didžiausios išlaidos buvo
(ir ilgai dar bus) apmok jimai už in-
dividualias siuntas. Per 11 m n. iš-

EUROPOS LFB STUDIJ SAVAIT

rašyti 633 Balfio ekiai virš 75,000 doleri sumai. Daugelis dabartini Balfio eki yra tiesiogin šalpa pinigais. Balfio ekius labai mieliai priima Vokietija, Brazilija, Argentina, net ekoslovakija.

Imigraciniai reikalai

Be eki per 11 m n. išsi sta lietuviams už j r 1,391 medžiag siuntinys, kuri vert siekia apie 60,000 doleri . Be to, vairiais keliais ir vairiais b dais pasi sta lietuviams ligoniams užj rius 170 vaist siuntinukai, kuri vert siekia 2,000 doleri .

Žinia, dabartini Balfio darb eil eina dar ir lietuvi imigracija, kova d l lietuvi teisi , vair s patarimai, pagalba ir dokumentacija norintiems atsikviesti savuosius š krašt .

Je i šiandien Balfio neb t , kur Brooklyn o paštas pad t keliasdešimt laišk , kuriuos kasdien atneša 105 Grand Street?

Kol t vyn dega raudonose liepsnose, kol dar yra pasaulyje gyv , bet skurde paskendus i broli , tol bus reikalingas ir bendrasis lietuvi šalpos fondas, kuris vienas tegali kiek sušvelninti kan ias t broli , kuriems nepaded a artimi gimini s arba kurie toki gimini laisvam pasauly iš viso neturi.

Žinia, toks šalpos fondas bus priverstas baigti savo darb , jei aukotojai taip nor s. Ta iau, pažindamas lietuvi , žinodamas jo dosnum artimui, aš greit u Balfio uždarymu netikiu.

Kun. L. Jankus

Geguž s m n. 2 d. Studij Savait e i Rengti K-jos nariai kun. dr. J. Aviža ir bi . A. Grinien aplank jaunimo namus Koenigswinter, kur 7-14 rugpj. tur sime dešimt j studij savait . Vieta ir patalpos tikrai idealios. Kambariai dviem-trim ir nemažai vienuki , paskait sal didel , graži; yra ir daugiau kambari su jimmams, pos džiams, o vaizdas Rein tikrai pasakiškas. Ir tas viskas stud. savait s dalyviams nieko nekainuos! Tik kelionpinigiai šiais metais numatyti padengti vien jaunimui, prelegentams ir kitiems dalyviams, pagal atskirus prašymus.

Studij savait je pareišk noro dalyvauti ir Balt -Vokie i draugijos lietuvi -vokie i sekcija. Jie dalyvaus aktyviai, padarys por pranešim ir žada suruošti istorini Lietuvos žem lapi bei moderniosios m s grafikos parod .

Stud. savait je numatytos šios **pa-skaitos ir pranešimai:**

Tautiškas, jo s vokos kitimas ir jo prasm tremtyje;

Mindaugo žuvinimas kaip Lietuvos istorijos tragik ;

Lietuvis tarp kitatau i ;

Kult rin k ryba ir jos pavojai okup. Lietuvoj;

Kult rin k ryba ir jos pavojai sve-tur;

Lietuvi kalbos vieta ir vert ;

1863 m. sukilimo vaidmuo lietuviškajai s monei atbusti;

Religin s bendruomen s vaidmuo tautiniu atžvilgiu;

Lietuvyb s pad tis okup. Lietuvoje;

Mykolai io - Putino sukaktis;

Jaun j ir sen j santykis tremtyje;

Vilniaus student gyvenimas ir t.t.

Be to, studentai praves tradicin T vyn s Valand l , linksmavakar , bus pamin tos 1963 m. sukilimo, Mindaugo ir Putino sukaktys.

DR. JUOZAS GIRNIUS

IŠRINKTAS ATEITININK FEDERACIJOS VADU

Nepaprastoji Ateitinink Konferencija, susirinkusi New Yorke, naujuoju Ateitinink Federacijos vadu išrinko dr. Juoz Girni . Ateitininkijos vairavimas patik tas nepriklausomos Lietuvos aukl tiniui. Federacijos vado klausimas paskutiniaisiais metais buvo gyvai diskutuojamas: t sti tradicij , rinkti Federacijos vad , o gal paieškoti nauj veiklos keli , kai gyvenimo ir veiklos s lygos yra pakitusios. Nepaprastoji Konferencija pasisak už tradicijos t sim ir Ateitinink Federacijos vadu išrinko dr. Juoz Girni .

Naujasis Federacijos vadas lietuviškoje visuomen je pla iai žinomas kult rininkas, filosofas, vienas iš trijų pagrindini Lietuvi Enciklopedijos redaktori , keli reikšming filosofini ir visuomeniniai tautini studij autorius, b dingos naujos m s literat kartos formuotojas.

Dr. Juozas Girnius yra gim s 1915 m. geguž s m n. 25 d. Sudeikiuose, Utenos apskr. Gimnazij baig Utenoje. Toliau filosofijos studijas t s Vytauto Didžiojo, Louvaino, Freiburgo ir Sorbonos (Paryžiuje) universite-

tuos. Filosofijos daktaro laipsn si-gijo Montrealio universitete, Kanadoje.

1941 - 1944 metais, d stydamas filosofij Vytauto Didžiojo Universitete, Kaune, dr. Juozas Girnius dar reikšmingos takos jaunajai m s rašytoj kartai, pasukdamas ypa poezijos raid filosofinio svorio kryptimi. Dmes m s literat rai liudija ir jo vadin studija Žem s antologijai ir dalyvavimas Literat ros Lank žurnalo redakciniame kolektyve.

Dr. Juozo Girniaus knygos ir per eil met periodin je spaudoje pla iai paskleisti straipsniai, neprarasdami savo filosofinio žvalgumo, visada buvo aktualiai susieti su šios dienos visuomeniniai tautine ar žmonijos minties aktuali ja problema. Šitai akivaizdžiai sako ir pastaroji, didelio pasisekimo m suose tur jusi jo knyga (dabar ver iama jau ir latvi kalb) **Tauta ir tautin ištikimyb** . O netrukus žada pasirodyti taipgi degan i problem jo veikalas **Žmogus be Dievo**.

Tad visu savo veiklos ir rašt po- b džiū naujasis ateitininkijos vadas

ID JOS SPAUDOJE

VALSTYBINIS IR TAUTINIS KELIAS NEVISADA SUTAMPA

V. Alksninis **Dirvoje** (1963. 4. 5) abejoja Lietuvos laisv s kelio tiesumu, nes Vliko ir Lietuvos Laisv s Komiteto pirmininkai nes palank s bendriems laisv s kovos žygiams su ukrainieiais ir kitomis Sov. S jungos tautomis. Autorius laiko, kad toks nusistatymas yra priešingas moralei ir žeidžis Ukrain . Pagal autori "Lietuva tur t iškelti prapl - tim pavergt taut šeimos," atseit, Pavergt j Seimo sud ties. **Dirvos** bendradarbio keliamos Lietuvos - Ukrainos bendradarbiavimo mintys vertos d mesio, nes (a) jos faktiškai kelia dilem , su kuo Lietuvai tikslinga jungtis savo laisv s kovoje: su vadinamais Sov. S jungos satelitais, — Bulgarija, ekoslovakija, Lenkija, Rumunija, Vengrija, — ar su Sov. S jungos sienose esan iomis pavergtomis tautomis: b) jos neskiria valstybin s ir tautin s bendradarbiavimo su Sov. S jungos tautomis plotm s.

Dilema su kuo Lietuvai tikslinga

šiai organizacijai tampa lyg ir simboliu, planuojant aktualiai konkret , bet taipgi ir filosofiniu gilumu akcentuot darb . Savo amžiumi dr. Juozas Girnius yra šios vidurinesios ateitininkijos kartos atstovas, gyvai jau i s ir senimo r pesius, bet atvirai suprant s taipgi ir jauniausios kartos situacij . Visa tai apjungti, suderinti ir nukreipti aktyvios, k rybin gos ir modernios katalik šviesuomen s vaga naujam ateitininkijos vadui bus nelengvas uždavinys. Bet tik kime, kad jis bus išspr stas.

jungtis savo laisv s kovoje, kyla iš fakto, kad sovietiniai satelitai pabr žtinai atžymi savo ir Baltijos valstybi tarptautin s pad ties skirtum nuo Sov. S jungos respublik , nurodydami, kad j ir Baltijos valstybi byla su Sov. S junga yra perdm tarptautinio pagrindo, b - tent, 2-jo pasaulinio karo nebaigta tarptautin byla, o Sov. S jungos taut byla yra Sov. S jungos vidaus reikal pagrindo.

Su Ukrainos pri mimu Pav. Seimas susid r savo veiklos pradžioj. Lietuvos delegacija palaik (ir to nusistatymo n ra pakeitusi) Ukrainos Pav. Seim pri mim . Seimo didžioji dauguma betgi tam buvo ir teb ra aiškiai nepalanki. Daugumos nusistatymas neina, kaip **Dirvos** bendradarbiui atrodo, iš Lenkijos ar kit seimo nari priešiškumo ukrainie i valstybin s nepriklausomyb s siekimams ar Sov. S jungos išskaidymui nepriklausomomis valstyb mis. Anaip tol. Atvirkš iai, visi seimo nariai tam yra palank s ir tokias pastangas remia. Seimo daugumos nusistatymas nepriimt Ukrainos Seim eina ne iš priešiškumo Ukrainos teisingiems ir pagr stiams nepriklausomyb s siekimams, o iš tarptautini statym , kurie Ukrainos ir kit Sov. S jungos respublik nelaiko tolygiomis Lenkijai, ekoslovakijai, Lietuvai, Latvijai. Tai n ra JV politikos linija, o tarptautin s teis s bendras d snis. Nors sovietin Ukraina ir sovietin Gudija yra JT nariai, suverenin s valstyb s status joms n - ra pripažintas ir **de iure** jos nepriklausom valstybi bendruomen je **neegzistuoja**, o t ra Sov. S jungos priklausiniai. Ir Baltijos valstybi tarptautin teisin pad tis n ra tolygi satelit pad iai. Bet juo labiau ji n ra tolygi Sov. S jungos

respublik pad iai. Baltijos valstyb s **de iure** egzistuoja. Ieškant analogijos, galima tarti, kad okup. Lietuvos ieškinys Sov. S jungai yra sutrukdyto valstyb s atstatymo pagrindu, o Ukrainos ar kit Sov. S jungos respublik ieškinys Sov. S jungai tegali b ti nuosavyb s teisi pagrindu. Kadangi Baltijos valstybi ieškinys Sov. S jungai esm je sutampa su satelit ieškiniu, nat ralus yra j bendradarbiavimas laisvinimo byloje tiek Pav. Seimo plotm je, tiek kitais atvejais.

Lietuvos - Ukrainos tarptautin s teisin s pad ties skirtumus ypa apdairiai turi respektuoti tos m s organizacijos ir jos atstovai, kuriems tenka kalb ti Lietuvos vardu. O tuo vardu kalba ne tik nepriklausomos Lietuvos diplomatai ir konsulai, bet ir Lietuvos delegacija Pav. Seime ir kitos Lietuvos laisvinimo organizacijos. Ir gerai, kad kalba, nes tuo palaiko Lietuvos nepriklausomyb s t stinum , kur Kremlius seniai siekia likviduoti, kad Baltijos valstyb s savo tarptautine teisine pad timi atsidurt vienoj plotm j su Sov. S jungos respublikomis. Šias Kremliaus užma ias turint minty, Lietuvos reprezentantams juoba privalu bud ti d l savo krašto tarptautin s teisin s pad ties, kad Lietuva netapt Sov. S jungos vidaus reikalu. Šiuo atžvilgiu **Dirvos** bendradarbio teikiamas kelias yra tikrai slidus ir pavojingas, nes jis neskiria valstybin s ir tautin s bendradarbiavimo plotm s su Sov. S jungos tautomis. Valstybin je plotm je Lietuvos byla su Sov. S junga yra kito pagrindo, nei Ukrainos ir ia Lietuvos reprezentant bendri žygiai su Ukrainos reprezentantais tik išimtiniais atvejais teįmanomi. Kas kita tautin je plotm je. ia lietuvi

ir j organizacij bendradarbiavimas su ukrainie iais yra ir pageidautinas ir remtinas. Ir vienas pirm j tokio bendravimo ir bendradarbiavimo uždaviniai lietuviams tur t b ti pasi aiškinimas ir susipratimas su ukrainie iais, kad jie liaut si Baltijos valstybes temp vien plotm su Sov. respublikomis. Toks Baltijos valstybi laikymas "within the USSR" pa ios Ukrainos laisv s kovai ir tarptautinei teisei pad iai nieko neprideda, o Baltijos valstybi pad t iškraipo ir rezultate tetarnauja Kremliaus užma ioms. Pvz. **ABN Correspondence** (1962, Nr. 6) lentel je apie Sov. S jungos sud t be jokios pastabos Baltijos valstybes rikuoja vien grup su Sov. S jungos respublikomis. Arba **Freedom Facts** (1963 Nr. 4), kalb damas apie "Liberation from within", net taip pafrizuoja pad t, kad išeina, jog Baltijos valstyb s jau nuo 1920 "Latvians, Estonians, Lithuanians, Georgians, Armenians, Finns, Turks yra Sov. S jungos sud tin dalis: Mongols, and others could liberate themselves and regain the freedom they had in 1918-1920..." B t tikslinga, kad ir **Dirvos** bendradarbis, užuot ieškoj s tarp lietuvi nesam Ukrainos laisv s oponent , atkreipt sau prieinam ukrainie sluoksni d mes, kad šioks tikrai kreivokas j laisv s kelias vargiai ar laisv n eina.

Vt. Vt.

Kokios galimyb s beb t , kova už tai, kas brangu, niekada n ra beviltiška d l to, kad ji pa ioj savyje yra vertinga. Pats kovojimas jau yra savyje laim jimas. Ne išorin s km matuoja žmogaus vert , o tai, ko jis siek ir su kokia nelygstamybe kovojo už tai, k brangino.

Juozas Girnius
Tauta ir tautin ištikimyb

VATIKANUI ŠYPSOMASI, O APAŠTALAMS KELIAMOS BYLOS

Apglušin s JAV rusofiliškus politikos savo koegzistencijos politika, N. Chruščiovas dabar savo sireniškus žvilgsnius ir garsus nukreip savo atakliausi idjin prieš Popieži bei Vatikan. Nor damas apgauti gerašird ir geraval popieži Jon XXIII, Kremliaus vadovas paleido iš tremties Vatikan senel arkivyskup Slypyj, neseniai buvo atsiunt s pas Popieži savo žent Adžub j, paskui žym dirigent Cha aturian, žada išleisti iš savanoriško kal jimo kardinol Mindszenty. Neseniai v l leido išvažiuoti

Rom vienuolikos lietuvi ekskursijai, kuriai vadovauja Rumšišk s klebonas kun. Žemaitis, o j priži ri priskirtas rusas politrukas, kad ekskursija kur nors nepaklyst, bet lankyt šventas vietas, visiems girt tik jimo "laisv" Lietuvoj ir Popiežiui t pat sakyt, jei gaut su Jo Šventenybe pasikalb ti. Trumpai tariant, Kremliaus sirenos groja visais palankumo pedalais koegzistencijos vargonuose.

Tuo tarpu Soviet S jungoj, ypa pavergtoj Lietuvoj, komunistai veda sustiprint antireligin kov - grasina bausm mis t vams, kurie moko savo vaikus katekizmo, draudžia platinti kryželius ir medalik lius, neleidžia pardavin ti atviru i su švent Kal d ir Velyk sveikinimais, kelia bylas uoliesiems ir pavyzdin-giesiems kunigams. Apie vien to-kios r šies byl pla iai paraš Vil-niuj leidžiamas **Švyturys** 1963 m. kovo 15 d. numery. Prieš kokius kunigus komunistai organizuoja by-las, žinojome iš anks iau. Bet Švy-

turio aprašytoji atskleidžia fakt, kurie liudija, kad persekiojama katalik religija palengva pradeda plisti sovietin j Azijoje lietuvi kunig apaštališku darbu, kuriam padeda kit tautybi asmens. Neži rint s - moning tiesos iškraipym bei šmeižt, b ding sovietinei spaudai, vis d lto išskyla maždaug šitoks j zuit Jono Danylos ir Antano Šeškevi-iaus "nusikalstam j" apaštališk darb vaizdas.

Kun. A. Šeškevi ius, baig s noviciat Lietuvoj, aukštuosius mokslus jo Austrijoj. Vokie i naciams vis labiau persekiojant Bažny i, jis 1944 m. gr žo Lietuv, prad jo pastoracin darb. Šiauliuose suorganizavo jaunimui "J zaus širdies garb s sargybos" brolij. Už šit darb NKVD 1949 m. su m kun. A. Šeškevi i ir išt m koncentracijos stovykl Sibire. Kaip nekaltam, per "atodr k" 1956 m. jam buvo leista sugr žti Lietuv. Ta iau prisimin s, kok varg ken ia tikintieji sovietin j Azijoje, kun. Šeškevi ius laisvu noru nutar vykti Altajaus krašt. Apsigyven s Slavgorodo mieste ir matydamas, kad ten tikintieji neturi papras iausi tik jimo simboli, jis kreip si vien davatk l, su kuria jis buvo susipažin s prie Aušros Vart, kad ji jam pad t. Tai sulenk jusi gud Elena Dulko. Ji renka senas maldaknyges, rožant lius, kryželius, medalik lius, prie j prideda nauj ir vairiais adresais tas devotionalijas siun ia t vui Ant. Šeškevi iui. Jas palaimin s, jis duoda ki-tiems platinti ir pats dalija tikintie-siems. Ypa uoli jo apaštališko

darbo r m ja pasirod rus Eufrozija Kolesnikova. Apaštalui pad jo ir Jezne gyven s kun. J. Danyla.

Kai kun. A. Šeškevi iaus religin tarnyb komunistai prad jo persekioti Altajuj, jis persik l sovietin s Kirgizijos miest Kant . ia jis dirbo cukraus fabrike. Jo taka kas kart did jo. Jo aptarnaujami žmon s prad jo šv sti religines šventes (pvz., Kal das), kuri sovietin valdžia nepripaž sta, lank ir kasdienines mišias. Jaunimas atv so nuo Komsomolo, o kai kurie net visai išstojo. Matyti, kad žmon s patys si lydavo auk , duodavo stipendij šv. mišioms, kuri vienas kunigas nepaj gdavo atlaikyti, praš kryži , kryželi , medalik li par pinti. Fabrike dirbti ir žmones pla iai aptarnauti vienam T vui Antanui pasidar per daug. Tada Eufrozija Kolesnikova pasisi l vykti Lietuv ir ia apsigyventi. Per j siun iam pinigai - stipendijos mišioms, aukos j zuit prieškarin ms skoloms mok ti, devocionalijoms sigyti. Ji atsiskaitydavo su kun. J. Danyla, o pati daugiausia r pinosi surasti devocionalij ir jas persi sti Kirgizij tremtiniams ir kitiems tikintiesiems. Komunistai mat t kun. Šeškevi iaus plintan i veikal ir nebegal jo pak sti. 1961 m. geguž s m n. jie suruošia kunigui parodom j teism . Nors kalt s n ra, bet teismas kun. A. Šeškevi i nutar ištremti iš Kanto rajono. Bet k reiškia apaštalui ištr mimas, kai jis pats tremt buvo pasirink s laisvu noru prieš ketverius metus. Kun. A. Šeškevi ius apsigyveno Ošos rajone ir t s toliau savo veikal . Šitoks uolus apaštališkas atkaklumas komunistus gazdino kaip sprogstamieji ginklai. Tod l jie nutaria kunig suimti ir iškelti kriminalin byl . Už k ?

Už tai, kad kun. Šeškevi ius Kolesnikovos dukrai Liudmilai patar s išstoti iš Komsomolo (komjaunimo) ir ši išstojusi; jis vykd s nelegali religin tarnyb ; jis nelegaliai rink s aukas, miši stipendijas, slaptai siunt s pinigus Lietuv , organizav s devocionalij siuntim . Visa tai—spekuliacija. Tam rodyti Švyturys mini, kad vienam asmeniui, kuris platin s kun. A. Šeškevi iaus palaimintas devocionalijas, nuo siuntinio leido imti pelno 90 rubli sena valiuta (dabartin 9 rubliai, perkamoji galia apie 2 dol.). Už šitoki "spekuliacij " keliama kriminalin byla, o "pažangiausios ir turtingiausios šalies" sovietinis žurnalas Švyturys grasindamas rašo: "Šeškevi ius, Kolesnikova, Dulko ir j bendrai netrukus stos prieš teism . Tiesa, jie visi staigiai susirgo sunkia liga — atminties susilpn jimu. Bet vis nauji ir nauji nusikaltim rodymai, vis nauji ir nauji j tamsi darbeli liudininkai, reikia tik tis, pad s jiems prisiminti tai, k jie taip atkakliai stengiasi užmiršti."

Šis atvejis tuo domus, kad platus bylos aprašymas skelbiamas avansu, dar prieš bylos svarstym . Anksčiau sovietiniai satrapai kunigams fabrikuojam byl iš anksto neskelbdavo. Ar tuo norima išm ginti laisvojo pasaulio tikin i j tyl snaudim , ar tai grasomasis gundymas Vatikanui? **Europos LF Bi iulis**

Ar nevert jo man pasilikti? Su tais, kurie nepalenkiamai tik jo, jog po nakties visad išaušta rytas? Kurie ryžosi viskam — išlaukti, išk sti, priimti ant sav s visa, tik neišeiti iš nam savo valia. Tik bailiai ir šiaudad šiai traukiasi ir palieka. Dar buvo laiko nusileisti ir lygiu lauku pareiti...

Mariu Katiliškis
Iš jusiems negr žti

Vardai vykiuose

LAISV AUKOJO:

Prof. dr. Zenonas Ivinskis pakvietas Bonnos universitet sve io profesoriaus teis mis. Darb prad jo balandžio 1. Vasaros semestre skaito apie Lietuv viduriniais amžiais ir šeminare nagrin ja vokie i ordino ir Žemai i klausim . Bonnos universitetas vienas iš iškiliausi visoje Vokietijoje. Lietuviuvi suteikta didel garb .

**Dr. Jonas Grinius Europos Lietu-
vyje** spausdina sp dži serij apie savo pernykšt kelion po JAV. Nepalikdamas nušaly Amerikos bendro gyvenimo vaizdo, jis daugiausia sustoja ties lietuvi gyvenimu, j kult riniu stoviu ir j problemomis, šiek tiek paliesdamas ir Kanados lietuvius. Nors aprašymas turi subjektyvi sp dži pob d , vis d lto jame yra toki socialini ir kult rini davini , kurie apytikriai parodo lietuvyb s pad t Amerikoje.

Dr. D. Augustaityt pakviesta Miuncheno universitete slavistikos filologijos katedroj pas prof. Kuschmider pirm ja asistente.

Kun. dr. Andrius Baltinis ši vasar išvyksta Europ . Europos Lietuvi Fronto Bi iuli studij savait j skaitys paskait . JAV gr žta ruden . Kun. dr. Andrius Baltinis yra nuolatinis Laisv bendradarbis.

Dr. Juozas Kazickas 22,00 dol.
Dr. Antanas Razma 22,00 dol. Dr. V. Majauskas 10, kun. S. Mork nas 10, dr. W. Waitkus 10, Vincas Baronas iš Venezuelos 8, kun. dr. C. Ge ys 7, I. Kazlauskas iš N. Y. 7, St. Dargis iš Kanados 5, J. Urbonas 5, dr. A. Milius 3, J. Žilionis 3, A. Alkaitis, J. Buitkus, kons. J. Budrys, kun. V. Cukuras, V. yvas, L. Dambri nas, kun. V. Dabušis, G. Dragunevi ius, K. Gimžauskas, A. Ignaitis, dr. A. Jurkus, J. Mikuckis, V. Milukas, Jonas Norkaitis iš Vokietijos, K. Pakulis, J. Pažem nas, dr. Z. Pr sas, Pr. Pusdešris iš Australijos, A. Rugsys, dr. R. Sidrys, dr. I. Skeivys, V. Skladaitis, R. Šomkait , po 2, prel. J. Balk nas, dr. V. Cekaš, dr. G. Grinis, dr. S. Pragulba, V. Šil nas, S. Vidmantas ir Br. Žvynys po 1 dol.

Mieliesiems žurnalo r m jams nuosirdžiai d koja

Laisv administracija

Kun. dr. J. Aviža atšvent kunigyst s 25 m. sukakt . Kunigu šventintas 1938 m. birželio 11 d. Kaune. Pirm sias iškilmingas šv. mišias laik gimtajame Žemaitkiemy 1938 liepos 3 d.

----- I LAISVE ATSTOVYB S -----

Anglijoje: S. Nenortas, 1, Ladbroke Gardens, London, W. 11,

Australijoje: N. Butk nas, 9 Cowper St., St. Kilda, South, Victoria

Italijoje: Dr. Z. Ivinskis, Via Verbania 28, Interno 18, Roma

JAV: LFB Samb ri Valdybos

Kanadoje: V. Aušrotas, 180 Gienholme Av ., Toronto 10, Ont.

Švedijoje: P. D da, Markvards g. 9, Stockholm, Va.

Šveicarijoje: Dr. P. Radvila, Werkgasse 50, Bern

Vokietijoje: Z. Kungys, Hechtsheim-Mainz 6501, Bahnweg 1,

Laisv Administracija: 10734 So. Eberhart Ave., Chicago 28, Ill.